

శ్రీమతి ఫిలోమెనా తంబుచెట్టి

"భారతీయ ఫిడేలు రాణి" యని పాశ్చాత్యులచే ప్రశంసింపబడిన శ్రీమతి ఫిలోమెనా తంబుచెట్టియొక్క జీవిత చరిత్ర నిట వ్రాయుటకు బూనుట లేదు; లేక నీమె గడించిన కళావిమర్శనము చేయ మా యుద్దేశ్యముగాదు. ఏలన భావిజీవిత మీమె యసమానప్రతిభను జాటవలసి యున్నది. భారతనారీమణియయ్యు పాశ్చాత్య గానకళయందు ఫిడేలు మీదెన లేని నైపుణ్యమును బ్రదర్శించి మించిన నీమె కళాసామర్థ్యమందు భారతీయుల దృష్టి గౌరవాదరములతో బాదుకొనుననెడి యాశయమే యీవ్రాత కాధారము.

వ్యక్తుల జీవితములందువలెనే జాతీయ జీవితమునందును ఎగుడు దిగుడులు, కష్ట సుఖములు, నూతనోజ్జీవనము గలుగుచుండును. ఆంగ్లేయులు భారతదేశమునందు బ్రవేశించిన దినములలో మెకాలే యున్నట్లు "మహామహిమోన్నతులైన భారతీయులు బానిసత్వమున మూఢనమ్మకములందు బడి" మూల్గుచుండెడివారు. కాని కాల మొకరీతిగనుండదు. త్వరలోనే నూతనోజ్జీవనము ప్రారంభించినది. భారతీయుల ప్రతిభను పాశ్చాత్యులు క్రమక్రమముగా గుర్తింపదొడంగిరి. విదేశీయులు తమ సారస్వతము, కళలపట్ల జూపుచువచ్చిన గౌరవాదరములే భారతీయులను సంపూర్ణముగ మేలుకొల్పినవి. అంత రవీంద్రుం డుదయించి ప్రపంచసారస్వతమున ప్రచండ భానుండై ప్రభలీనజొచ్చెను. శ్రీ తోరు

దత్తు సరోజినీనాయుడు మొదలగువారి రచనలు ప్రాచీప్రతీచీ ఖండముల గౌరవింపబడఁజొచ్చెను. ఠాకూరు వంశము చిత్రకళ నభివృద్ధిబొందించి యెల్లరిచే 'సెబాస్' అనిపించుకొనెను. సి. వి. రామను, రాధాకృష్ణ మహాశయులు విజ్ఞానతత్త్వశాస్త్రములందు భారతీయుల ప్రతిభను జూపెట్టి దివ్యదీప్తిని వెలింగిరి. ఉదయశంకరుఁడు, మనోహరమై అపురూపమైన భరతనాట్యమును పునరుద్ధరించి భారతీయకళ లిట్టివాయని ప్రపంచమును వెరగందజేసెను. చాలని దానికి శ్రీమతి ఫిలోమెనాకన్య పాశ్చాత్య పద్ధతిని జంత్రగాత్రమున రాల్గరగంగఁజేసి ప్రాచ్యులపాశ్చాత్యుల సౌరాయనజేసెను. ఇతరులవలె నీమెయు కళలను భారతీయ పద్ధతులతో నెందుల కారాధింపక మానెనని ప్రశ్నరావచ్చును. దానికి కారణములు లేకుండఁబోలేదు. విమలమై యున్నతమై యున్న కళకు ప్రాచియని ప్రతీచియని భేదములేదు. పద్ధతులు, పరిభాషలు వేరుగావచ్చును. కాని సారము, తత్త్వమంతయు నొక్కటియే. ప్రకృత ప్రపంచమున నే కళగాని విరివిగా వ్యాప్తిఁ బొందవలసియున్నచో పాశ్చాత్యపద్ధతియే దాని కెక్కుడుగా తోడ్పడుచున్నది. అంతియగాక, పాశ్చాత్యపద్ధతుల నవలంభించి వారి గుట్టుమట్టుల నెఱింగి ప్రాచీప్రతీచీ కళా సమ్మేళన మొనరింపఁదగును. ఈవిషయమై ఫిలోమెనా కన్యగారే చెప్పిన సంగతులను గమనింపఁదగినవి. "పాశ్చాత్యులదైనను భారతీయులదైనను గానకళ సర్వజనాంగీకారమై ప్రత్యేక ఆకర్షణ గల్గియుండును. ఐరోపాయందు భారతీయ గానకళను ప్రశంసించువారు పెక్కుమంది యుండురీతినే, పాశ్చాత్యగానమును మెచ్చుకొనువారు భారతదేశమందు విరివిగ గలరు. భారతీయులయు పాశ్చాత్యులయు గానకళల సమ్మేళనమును ప్రపంచమంతయు నాకర్షించును."

భారతదేశమున చక్కని పరిపాలనమునకు పేరుగాంచినది మైసూరు రాష్ట్రము. ఈ రాష్ట్రపరిపాలకులు జనాంగీకారముగ పరిపాలించుటయగాక కళారాధకులై వేవిధముల కళాపోషకులైయున్నారు. ఈ యాస్థానమున ప్రస్తుతము హుజూరు కార్యదర్శిగానుండి మహారాజుగారి యాదరణయు, ప్రజల ప్రేమను చూరగొన్న శ్రీ రాజసభాభూషణ తంబుచెట్టి ఓ.బి.ఇ. గారికి కడపటి కుమార్తెగా అక్టోబరు 10వ తేది 1914 వ సంవత్సరమున ఫిలోమెనా కన్య జన్మించెను. తంబుచెట్టిగారి వంశము మైసూరు రాష్ట్రమున సుప్రసిద్ధమైనది. రాజసభాభూషణుగారి తండ్రిగారగు టి. ఆర్. ఎ. తంబుచెట్టిగారు మైసూరు ప్రధాన న్యాయాధిపతియై తదుపరి దివానుగారై యెల్లరి మెప్పుగడించిరి. రాజసభాభూషణు గారుగూడ తండ్రిగారికిఁ దీసిపోవని కుమారులు. వారి వంశము చాలకాలము క్రిందనే క్యాథలిక్ క్రైస్తవమతమును చేపట్టినది. వారి వంశీయులవలెనే రాజసభాభూషణు

గారుకూడ చాల మతాభిమాని. ఆ యభిమానముచేతనే సెంటు ఫిలోమెనా అను క్రైస్తవయోగిని పేరు కుమార్తెకుఁ బెట్టిరి. ఫిలోమెనాగారి తల్లియు నుత్తమగుణభూషితయై తనయ యభివృద్ధికి మిక్కుటముగ పాటుబడినది.

తలిదండ్రులకు ప్రథమమున తనయ భావిజీవితముఁగూర్చిన యాలోచనలెవ్వియు లేకున్నను, ఆమె చిరుతప్రాయముననే సంగీతమునందభిరుచిజూపుటఁ గని యారేండ్లప్రాయమున మైసూరునందు గుడ్ షెప్పర్డు కాన్వెంటున, సిస్టర్ మారిన్ పరిపాలనక్రింద నుంచిరి. ఈమె యతిత్వరితముగనే చురుకుదనముతో తలిదండ్రులు, ఉపాధ్యాయులు వెరగంద సంగీత మభ్యసింపజొచ్చెను. ఏడేండ్ల ప్రాయముననే జ్యూనియర్ ట్రినిటీకాలేజీ పరీక్షకు వెళ్లి, పరీక్షకులచే 'Born Violonist' అనిపించుకొనెను. దీని యనంతర మామె కలకత్తా గానకళాశాలయందు ప్రొఫెసర్ సాంద్రి గారివద్ద చదువుటకు వెళ్లెను. తలిదండ్రులనుగాని, యింటినిగాని వదలివెళ్లజాలని చిరుతప్రాయమయ్యును దూరదేశములందు అల్పకాలముననే పరిస్థితుల నలవాటు జేసికొని యచటి విద్యార్థులలో మిన్నయై గురువుల మెప్పు బొందుచు వచ్చెను. ఆ వయస్సునందే సాధారణముగా ప్రవీణులకే కష్టతరమనిపించు ఎఫ్.సి.టి.ఎల్. పరీక్షకు వెళ్లెను. ఏడేండ్లప్రాయమున తనకు పరీక్షకుఁడైన డా. మిస్టాస్కీగారే యపుడుగూడ పరీక్షకులైరి. వారొక్కపరిగూడ పరీక్షకులు గాకుందురుగాక యని విద్యార్థులు మ్రొక్కుకొనునట్టి మహనీయులు వారు. అట్టివారే ఫిలోమెనాకీ కష్టమగు పరీక్షయందు నూటికి 98 మార్కుల నిచ్చి, తానామె ప్రతిభకు పూర్తి మార్కుల నివ్వవలయున నెడి కోర్కె నతికష్టముతో నణచుకొంటినని నుడివిరట!

ఇంతటితో నీవిద్యను వీడనీమె సమ్మతింపదయ్యెను. ఈమె కప్పుడు పదునారేండ్ల ప్రాయము. ఈమెను ప్రాణ సమానముగ చూచుకొనుచున్న తలిదండ్రు లీమెను వీడక తప్పినదిగాదు. ఈమె పాశ్చాత్యఖండముల కేగి యావిద్యపారము చూడవలయునని పట్టుబట్టెను. అందుచే ప్రపంచమునందంతయు ప్రసిద్ధిచెందిన ప్యారిస్ కన్సర్ వేటోర్ పాఠశాలయందీమె జదువ నిష్టపడి యచటికేగెను. ఆ పాఠశాలయందు జేరుటకు అభ్యర్థులు పెక్కు దేశములనుండి 150 మంది చనుదెంచిరి. వారిలో పదిమంది మాత్రము మాపాఠశాలయందు ప్రవేశింప నర్హత సంపాదించిరి. ఫిలోమెనా వారిలో నొకరు. అచటనున్న భారతీయులు ఈమెఒకరే! అచటనున్న వారందరికంటెను చిరుతవయస్కురాలును ఈమెయే !!

ప్యారిసునగర జీవితమీమె దృష్టిని విశాల మొనరించెను. కళామహత్త్వ మెఱుంగుట కది మిగుల తోడ్పడెను. అచట గల కళానిలయములైన సంస్థలనేగాక లలిత

కళలకు—ముఖ్యముగ చిత్రకళకు—ఆదినుండి యుపేర్గాంచిన ఇటలీదేశమును ఈమెచుట్టి చూచివచ్చెను. అంతియగాక తాను జదువు పాఠములతోడనే కాలము గడుపక పాశ్చాత్య సంగీతకళా ప్రపంచమున సూర్యచంద్రులవలె దివ్యదీప్తితోఁ దేజరిల్లు మహనీయుల రచనలనన్నియు జదివి వాని నభ్యసించుచు వచ్చెను. ఆపాఠశాలయందు విద్య పరిపూర్తిగావించినపిదప నేఁడు ప్రఖ్యాతుఁడైన రొమేనియా దేశపు వైలనిస్టుఅగు ఎనెస్కో వద్ద కొంతకాలము విద్య నభ్యసించెను. ఆతఁడీమెనుఁగని జంత్రగాత్రమున నీమె యచిరకాలములో సత్యున్నతస్థాన మాక్రమించునని చెప్పుచుండెడువాఁడు. ఆపలుకు లిప్పటికే సత్యమైనవి.

1934 వ సంవత్సరము ఏప్రెలు 20 వ తేది లండనునగరమున కొమ్ములు తిరిగిన సంగీతశాస్త్ర పారంగతుల ముందు ట్రినిటి కాలేజి కన్‌సర్ట్‌హాలునందు ఫిలోమెనా ప్రథమ సంగీతసభ గావించెను. ఆనాఁడీమె తన యసమానప్రతిభఁజూపి యచటివారిని యాశ్చర్యమగ్నులఁ గావించెను. ఆనాటి పత్రికలన్నియు నీమెను పొగడ్తలతో నింపివైచెను.

దీని యనంతర మీామె తల్లిగారితోఁగూడ సార్వభౌమదంపతులకు పరిచయము గావింపబడి వారిచే గొప్పఆదరము జూపబడెను. ఆ సమయమున భారతజాతీయ వేషముననే వెళ్లి యామె యచటగల వారిచే మిగుల శ్లాఘింపఁబడెను.

1935 ఏప్రిలు నెల 11 వ తేది ఫిలోమెనా జీవితమందొక గురుతరుణము. సంగీత ప్రావీణ్యతను ప్రకటింపసమయ మేతించినది. అది గత సార్వభౌముల రజతోత్సవసమయము. ప్రపంచమునందన్ని మూలలనుండి హేమాహేమీ లందరచట ప్రత్యక్షమైయుండిరి. పూర్వమిండియా ప్రతినిధిగనుండిన లార్డు రీడింగుగారి యాధిపత్యమున ఫిలోమెనా గానకళా ప్రదర్శనము గావించునని పత్రికలందెల్ల ప్రకటనలు గావింపఁబడెను. ఆ సుప్రసిద్ధసభికుల యెదుట ఫిలోమెనా తన యద్భుత సంగీత ప్రజ్ఞను ప్రదర్శించెను. నాఁడచట ప్రదర్శనము గావించిన సంగీతపారంగతులందరికంటె ఫిలోమెనా మిన్నయని యేకగ్రీవముగ ప్రశంసింపఁబడెను. ఆవిషయమును పత్రికలెల్ల యతిముదముతో ప్రకటించినవి. ఒకపత్రిక యీామె "భారతఫిడేలు రాణి"యని బిరుదిచ్చెను.

ఈవిధముగ నీమె యనన్యసామాన్య గౌరవమునుబొంది 1935 వ సం॥ సెప్టెంబరు ౫ వ తేది భారతదేశమునకుఁ దిరిగివచ్చెను. ఈమెవలన తమ సంస్థానమునకు గల్గిన గౌరవమునకై మైసూరుప్రభుత్వము చాల సంతసించి యఖండ గౌరవముతో బొంబాయి నగరమున నీమెకు స్వాగతమిచ్చెను. దీనియనంతరము మైసూరు మహారాజుగారును, వారి యాస్థానప్రముఖులును 1935, అక్టోబరు 10 వ తేది చేసిన సభయందు, మైసూరు జగన్మోహినీ రాజభవ

నమున మనోహరముగా ఫిలోమెనా తన విద్యను జూపి తనప్రభువును యాస్థానమును నానాందవార్థి నోలలాడించెను.

ఇంతటి చిరువయస్సునందే యింత సంగీత ప్రావీణ్యమునుబడసి, ఆ విద్యా పారము జూడనిన్ని దేశములు సంచారము గావించి దిగ్దంతులవంటి పాశ్చాత్య పండిత ప్రకాండుల ప్రశంసలకు పాత్రురాలై భారత మాత యశశ్చంద్రికల దిగంతములకు వెద జల్లిన, చల్లుచున్న, ఈ ఫిలోమెనా తంబు చెట్టికి పరమేశ్వరు డెపుడు తోడునీడయై యామె కళనింకను వెలుగొంద జేయుగాక.

ఈ ఫిలోమెనా తంబుచెట్టిగా రాంధ్రు లనియు, వారికిగల్గిన యనన్యసామాన్య గౌరవమునకును, వారి ప్రావీణ్యమునకును ఆంధ్రు లెంతయు గర్వింపదగినదనియు, మాపాఠకలోకము గుర్తెఱుగునని తలంచు చున్నారము.

సంశయాలు

శ్రీమతి గంటి కృష్ణవేణమ్మగారు

(బొంబాయి)

చిగురుటాకుల తెర వెన్క జేరిమిగుల, నందముగుచిన్ని రెక్కల నన్నివిప్పి
పలనవ్వుచునున్నదో ఎఱుగరాదు, తేటిపాటకు దలయూచు తెల్లజాజి.
ఏవిరోధమొ దెలియ నే నెంతదాన, కలువదొయ్యలి సూర్యుని గాంచినంత
వదనమెత్తదు, సప్రమైవ్రాలు చంద్రు, డగుపడిన యంత ముసిముసినగ వదేల?
తలిరుటాకుల నైన గదల్పలేని, మలయపవనున కేమిటి బలమొగాని
విరహులనుజేరి మితిమీరి వ్రేగజేయు, వాని కెవ రిచ్చిరీశక్తి?..............
కనన దేమి విచిత్రమోగాని దెలియజాల, నొకమూల వారాకసమున నుండ
నీయనంత ప్రపంచంబు వెలుగజేయు, శక్తి నెవరిచ్చి రా సూర్యచంద్రులకును?
ఏమిటో పొండి! నాకేల ఈయవస్థ, విశ్వమందంత చిత్రాలు వేలువేలు
చిత్రగర్భితమైన ఈసృష్టినంత, నెవరు గావించిరో జూడ నెవరికెఱుక?

ఆంతరంగిక ఆరోగ్యము

జొన్నలగడ్డ సత్యనారాయణమూర్తిగారు ఎమ్.ఏ., బి.ఎల్.

శరీరసౌఖ్యమునకు శారీరకారోగ్యము అవసరమగునట్లు మానససౌఖ్యమునకు మానసికారోగ్యము అక్కఱైనది.

శరీరమునకును చిత్తమునకును గల సంబంధము అవిచ్ఛిన్నమైనది. శరీరమానసికారోగ్యములు పరస్పర సశ్లేషసంబద్ధమైనవి! శరీరదార్ఢ్యము మానససౌష్ఠవమును పెంపొందించును, మానసదార్ఢ్యము శరీరసౌష్ఠవమును వృద్ధిపఱచును! అసంఖ్యజన్మలందు, ఆత్మయలవఱచుకొనిన అద్భుతశక్తిని తనగర్భాలయమున నిడికొనిన పవిత్రమందిరము శరీరము. కృష్ణభగవానుని ఉద్దేశములకు సవ్యసాచినిమిత్తమాత్రమైనట్లు ఆత్మయొక్క మహత్తరోద్దేశసిద్ధికై నిమిత్తమైనది మానవదేహము. కురుక్షేత్రమే లేకున్న కిరీటికృష్ణులే లేరు. పార్థ పార్థసారథుల జన్మోద్దేశములు పూర్ణమగుటకు కురుక్షేత్ర మనివార్యమైనట్లు ఆత్మోద్దేశములు సిద్ధించుటకు శరీరము ప్రధానమైనది!

శరీరారోగ్య మలవడుటకుఁ దోడుపడు నియమములున్నట్లే మానసికారోగ్యమును చేకూర్చు నిబంధనములుగలవు. వివిధావయవక్రియాపరిశోధనము శరీరారోగ్యమునకు ముఖ్యమైనట్లు మానసికారోగ్యమునకు మానసపరిశీలన మవసరము.

మానసము త్రిగుణాత్మకమైనది. శారీరకమగు నెగులుగల్పించు దురాచారములున్నట్లు మానసికోన్నతిని ప్రతిఘటించు ప్రతికూలశక్తులు గలవు. రజోతమములు సత్వగుణమునకు జోహారొనరించునాఁడే మానసికోన్నతి సాధ్యమగును.

ఇచ్ఛాబలము యోచనభావనాశక్తులు చిత్తమునకు గలవు. ఈమూఁడు సమముగా నభివృద్ధినొందిననాఁడే స్వాంతము వృద్ధినందును. ఇవి పరస్పర విరుద్ధములైననాఁడు, మానవజన్మమున ఘోరారిష్టములు ప్రజ్వరిల్లును. కేవల మిచ్ఛాశక్తియందు వృద్ధినొందునాతఁడు ప్రపంచమునంతను తనచేతులందు గిరగిరఁద్రిప్పజాలును. భూగోళమును కందువలీల నెగురగొట్టగలఁడు. కాని ఈతఁడందు విజయము సామరికమైనది, తన యుద్దేశసిద్ధికై ఈతఁడు ఘోరక్రియ లాచరించుటకు సంశయింపఁడు! రక్తపంకిలమగు నీతని చేతులందుఁజిక్కి పృథ్వి మలీమసమగును! సీజరు అలగ్జాండరు మున్నగు మహావీరుల జీవనము లిందులకు తార్కాణములు. మానసశక్తిని విశేషముగ వృద్ధినొందించునాతఁడు అద్భుత మేధాసంపన్నుఁడగును కాని యితఁడు తఱచుగ స్వార్థమునకు దాసుఁడగును. దీర్ఘయోచనయం

దీతఁడు మునింగియుండునుగాని నడుముగట్టి ఈతఁడు ముంగలకు లంఘింపజాలఁడు! ఇచ్ఛాశక్తియందు గౌరవడి భావశక్తియం దద్భుతకుశలుఁడగు నాతఁడు దారుణజీవన ప్రవిదారుణమున గూలిపోవునని హేమ్లెటు చరిత్రము దెల్పుచున్నది! మానస శక్తినలవఱుచుగొనక హృదయసముద్భూత స్నిగ్ధభావవిభూతినందినవాఁడు పవిత్రచారిత్రుఁడగును, కాని యోచనేచ్ఛాశక్తులు వీని యందు గుంటువడియుండుటచే అనుక్షణ మీతఁడు అరిష్టకుండమున మ్రగ్గిపోవలెను. ఈ యద్భుతసత్త్వమును షేక్స్పియరు మహాకవి ఒథెల్లోలియరుల జీవనములందు ప్రమాణమొనరించెను!

ఈ మూఁడుశక్తులను సమయముగా పెంపొందించిననాఁడే మానవుఁడు మహాపురుషులందు తలమానికమగును. ఈ శక్తులొకనాఁటితో ఒక జన్మమున చేకురఁజాలవు. ఈశక్తి సంపాదనమున క్రమాభివృద్ధి నొందుటకై వివిధపరిక్షాతరుణములను జన్మలమూలమున జగదీశుఁడు మానవుల కొసఁగుచున్నాడు. ఆత్మాభ్యున్నతికి జేయూఁత యొసఁగు నిట్టి మానసశక్తి నలవరచికొనవలయుననియే కర్మసిద్ధాంతము తెలుపుచున్నది. చరమాదర్శమునకు మనుజునిదోకొనిపోవు సోపానములు పుట్టువులు. ఒకమెట్టు రెండవదానికి పునాదియగునట్లు ఒకజన్మము మరుపుట్టువునకు మూలబంధమగును! పుట్టువుమెట్లులు దాటిననాఁడే పరమాత్మాదర్శమును మానవుఁడు జేరుకొనును! మహాత్ముఁడు మనుజులందు మాళియై తుదిమెట్టుపై నిలుచును! వీనికిని, జగదీశునకును, భేదమొక పుట్టువు యొక్క మెట్టుమాత్రమేయగుడు ఈతని శక్తియత్యద్భుతమైనది! మనుజుఁడు త్రిగుణాత్మకమగు మానసశక్తినంది పుట్టువుమెట్టులను జాలనెట్టివైచి, నిజతేజమును గుర్తించి "సోహం"అను ప్రజ్ఞనందిననాఁడే శంకరాచార్యుఁడు కాఁజాలును. ఈ యాంతరంగికాభివృద్ధిని ప్రతిఘటించు పగతురార్వురని ప్రతివారెఱుంగుదురు. అరులను జంపివేయుటకంటె జయించుటయందు ఘనతగలదు. కంఠీరవమును దునియలొనరించుటకంటె ఛాగశిశువట్లు చేయుటందు అధిక్యతకలదు. దేవదత్తుఁడను దుర్మతి పురికొల్పిన ఉన్మాద వేదండమును మూషికమట్లు లొనరింపక వధించియుండినచో సిద్ధార్థుఁడు శూరాగ్రేసరుఁ డనిపించుకొనునేమోగాని లోకోత్తర పురుషుఁడై భగవత్స్వముఁడై భగవంతుఁడే యనిపించుకొనిన సౌఖ్యమును కాఁజాలకపోవును! అంతశ్శత్రువులను జంపివేయుటకంటె వానిని లోబఱచుకొనుటందు ఘనతగలదు. ఇట్టిశక్తి నందిననాఁడే మనుజుఁడు జితేంద్రియుఁడై భవనిశ్రేణియందలి తుదిమెట్టుపై నిలిచి త్రివిధమానసశక్తికి ఆదర్శములగు సత్త్వశుభ సౌందర్యములు దివ్యమహిమందు దొలుకాడింప త్రిగుణబోధక త్రిమూర్తి తేజమునుబడసి దిగంతములకు మిఱుమిట్లు గొలిపి జగదీశు జేరుకొనును! ఇట్టి యద్భుత

సామర్థ్యమునందిననాఁడే మానవుఁడు సంపూర్ణాంతరంగిక సౌష్టవమునందెనని తలపవలెను.

“నిజోద్దేశసిద్ధికై నిరాకారుఁడైన భగవంతుఁడు పృథ్వీశరీరముదాలుచు”నని ఉపనిషత్తులు దెల్పుచున్నవి. అట్లే మానసప్రవృత్తులను విజృంభించుటకు మానవునకు శరీరమవసరము! ఇంద్రియమార్గములనుండి మానసము క్రొత్తతలపులను నూతనానుభవములను బడయును; జ్ఞానసముపార్జనమునకు ఇంద్రియములు ముఖ్యము. వీనిని మాపొనరించుట భౌతిక ప్రపంచమందలి యద్భుత సత్యములను బహిష్కార మొనరించుటగును. దృష్టిదోషరహితుఁడైన మానవునకెట్టి దృశ్యమైన స్పష్టమైయుండు తెఱఁగున ఇంద్రియాపాంగ గర్భిత మానసికదృష్టిదోష రహితమైనప్పుడే భౌతిక ప్రపంచమందు నిగూఢమైయున్న యద్భుతములు మనుజునకు ద్యోతకమగును. మానసికారోగ్యమును, ఆంతరంగికోన్నతినందిన నాఁడేచిత్తమిట్టి తేజోగర్భిత దృష్టినందును!

భౌతికముగను అధ్యాత్మికముగను మనుజునకు తోడ్పడు మానసికారోగ్య మలవఱచుకొనుటెట్లు? శరీరారోగ్యమును బోధించు నిబంధనలు ఆరోగ్యప్రకాశికలందు జూపట్టునట్టులు మానసికారోగ్యము నుద్భోదించు నియమములు మతగ్రంథములందు గలవు. వివిధమతములయ్యు ఈ మతములోకీ యాదర్శ శిఖరమునకు మనుజుని దోకొను శైలమార్గములు—ఒకే ఉదధి జేరు ఝురీమతల్లులు! ఆత్మసంవరణ స్వార్థత్యాగ కర్తవ్యపాలన సత్యనిష్ఠపరార్థజీవన, ధర్మసంబద్ధకామార్థముక్తి సాధనాదిమహద్గుణములు, మానసికారోగ్యమును ఆత్మోన్నతినలవఱచును. ఏమతపంథమునకైన మానసికారోగ్యమునందిననాఁడే జీవాత్మ పరమాత్మనందజాలునని మానసికారోగ్యశాస్త్రముగు తత్త్వశాస్త్రము తెలుపుచున్నది. ఈశాస్త్ర నిబంధములను హృదయంగమమొనరించుకొని వానిని నిజజీవనశ్యందనము సమపు హుమాయులు గావించునాఁడే మానవుఁడు నిజకర్తవ్యమును నిజధర్మమును నిర్వహించుకొని నిజజన్మసార్థకమును గావించుకొనును. ఇట్లొనరించుకొనినపుడే అతఁడు జగదీశు జేరును. మానవునిబడసి సృష్టికర్త సృష్టియుద్దేశసిద్ధినంది అనంతానందమున నోలలాడును!

అఘోరకామినీదేవి

ఆచంట లక్ష్మీనరసింహంగారు

హిందూసంఘమున జన్మించి ప్రాచీన సాంప్రదాయముల నరుమ తెరిగిన ముగ్ధలగు భారతమహిళలు సహితము ప్రాపంచిక పరిస్థితులతో నించుక బరిచయము కలిగించుకొన్నయెడల వా రెంతటి త్యాగ మొనరించగలుగునదియు, తన జీవితమున బుజువుపరచినది దేవీమూర్తి అఘోరకామినీదేవి జీవితము.

ఈమె జన్మస్థానము వంగదేశమునందలి శ్రీపుర మను గ్రామము. ఈమె జనకుడగు విపినచంద్ర బాసు గారు గౌరవకుటుంబమునకు చెందిన కాయస్థ కులజుడు. 1856 సం॥రం మే నెలయందు ఈమెజన్మించెను. ప్రశాంతమగు శ్రీపుర గ్రామమున నీయమ తల్లిదండ్రులచే నల్లారు ముద్దుగా పెంపబడి బాల్యమున సత్సాంప్రదాయసిద్ధములగు విద్యాబుద్ధు లభ్యసించెను.

ఈమెను 10వ యేటనే ఏకగ్రామవాసియు, పట్టభద్రుడునునగు ప్రకాశచంద్రరా యను పదునెనిమిదేండ్ల యువకునకిచ్చి వివాహము గావించిరి. ప్రకాశచంద్రుడు తన యర్ధాంగి మనోవికాసమునకును, విజ్ఞానాభివృద్ధికిని చేయూత నొసగుచుండెను. పవిత్రాత్ములగు నీ దంపతులు డెండోరుల సాహచర్యమున నభివృద్ధిగాంచి లోకకల్యాణమునకు తోడ్పడిరి.

పాశ్చాత్యవ్యామోహము ఆర్యవిజ్ఞానము నావరించి విద్యార్థులను పెడత్రోవలను బట్టించుచున్న రోజులవి. నిర్మలశీలుడును, జ్ఞానపిపాసియునగు ప్రకాశచంద్రుడు విద్యార్థిదశయందే (1871) బ్రాహ్మమత మవలంబించెను. అప్పటికి పదునైదు వత్సరముల బాలికయగు నఘోరకామిని కళాశాల నుండి అప్పుడప్పుడు యింటి కరుదెంచు భర్తవలన నీ నూతనమతసిద్ధాంతములను గ్రహించుచుండెను.

ప్రకాశచంద్రుడు ఉద్యోగముకొరకు పలు బాములుపడి చివరకు 1875 వత్సరమున మోతీహారీ పట్టణమునకు క్షామనివారణోద్యోగిగా నియమింపబడెను. అప్పటికి వీరి స్వల్పయాదాయముతో యిరువురు కుమార్తెలను, యిరువురు బంధువులను, యింటి వద్దనున్న తల్లిని పోషించవలసివచ్చినను, నూతనముగ గృహభారమును వహించిన దేవి యసంతృప్తి నెరుగదు. మిగుల చాకచక్యముతో కుటుంబమును గడపుచుండెను. ఈకాలముననే యీమె ప్రశాంతముగా చదువును, ధ్యానమును వృద్ధినొందించుకొని, భవిష్యజ్జీవితమునకు మెరుగుదెచ్చిన యుత్తమగుణము లన్నిటికిని పునాదు లేర్పరచుకొనెను. కుటుంబసౌఖ్యము కొరకు పాటుపడుటలో సౌఖ్యమును తగ్గించు ప్రయత్నముల నిక్కాలముననే యీమె ప్రారంభించి యిచటనే యీమె యాత్మవిజయమును సంపాదించెను. ఇచటనుండగానే యీమె అఘోరనాథగుప్త యను బ్రహ్మర్షిపుంగవునివలన బ్రాహ్మదీక్షను గ్రహించెను.

మరికొంతకాలమునకు ప్రకాశబాబు బంకింపురమునకు మార్చబడెను. ఈ పట్టణము అఘోరకామినిదేవి కార్యక్రమమునకు రంగస్థలముగ బరిణమించుటచే మిగుల ధన్యమయ్యెనని చెప్పవచ్చును. ఇచటికి చేరుసరికే దేవి యాత్మపరిపుష్టినొంది, వికసితయై, మానవసేవ యొనరింప నువ్విళులూరుచుండెను. పరుల యున్నతికొరకు పాటుపడని వ్యక్తి జీవితము వ్యర్థమని యీమె గమనించి ధీరయై సంచరించుచుండెను. తన చుట్టుప్రక్కలవారి యక్కరలను తెలిసికొనుచు వారి యిక్కట్టులను దీర్చుటకుగాను, తన కోర్కెలను, అక్కరలను తగ్గించుకొన నారంభించెను. విలువ

గల తన యాభరణములన్నిటిని నూడ్చిపెట్టి, క్షామ బాధితుల సహాయార్థము వినియోగించెను. తనకు బాల్యమునుండియు ప్రేమపాత్రములైన, సరిగ పట్టు దువ్వలువలను వర్జించి, సామాన్యలగు బీహారీగృహిణులు ధరించు ముతుకఖద్దరు వస్త్రధారిణి యయ్యెను. పెద్దయుద్యోగులతో సంప్రదించవలసినప్పుడు సైతము తన దీక్షావస్త్రములను, యీయమ వీడియెరుగదు. సౌందర్యపిపాస తనవిధులకు అడ్డుతగులకుండుటకు గాను, యీ నారీరత్నము తనకురులను కత్తిరించుకొనెను. సతులకు అమూల్యాలంకారములగు కురులను కత్తిరించుకొను టెంతటికష్ట కార్యమో సోదరీమణులు సులభముగా నూహించుకొనవచ్చును. మరియు నీ శిక్షణము నంతటికిని మకుటాయమానమగు నట్లు, యీసమయముననే, యీసాధ్వి తమ దాంపత్య జీవితమున, భౌతికభోగముల కెడము లేకుండునట్లు బ్రహ్మచర్య ఘోరప్రమాణ మొనర్చెను. దీక్షామహితయగు భారతీయగరిత యొనరించ నసాధ్యమగు త్యాగము లేదని యీమె తనశపథమువలన లోకమునకు చాటెను. నడివయసునగల దంపతులిరువురును, దైవసాక్షికముగా నీ సత్యమును పాలించిరి.

1883 వ సంవత్సరమున వీరి రెండవకుమార్తె తీవ్రవ్యాధిపీడితయై, బ్రతుకదని నిరాశ చేసికొనబడెను. ఒకనాటిరాత్రి, యీబాలిక మిక్కిలి వేదననొందుచు, అవసానకాల ప్రయాణోన్ముఖ యైనట్లుకన్పడెను. మాతృదేవి యట్టిసమయమున సైతము, ధైర్యమును గోల్పోవక, ధీరయై, బిడ్డ తలక్రింది తలగడను నిమురుచుండెను. బాలికపడు చరమావస్థనుగని పురుషుడగు ప్రకాశచంద్రుడు సైతము ధైర్యము నుగ్గబట్టజాలక పసిబాలునివలె యేడువనొచ్చెను. వెంటనే ఆఘోరకామిని యాయనను సమీపించి "ప్రియతమా ? పిరికివారివలె మనము వాపోవుటకిది యదనుకాదు. రండు? మన ప్రియపుత్రియెడల, మన కర్తవ్యమును నేరవేర్తము" అని ప్రబోధించి, భార్యా భర్తలిరువురును, అబిడ్డ శయ్యప్రక్కన మోకరించి, భగవానుని ప్రార్థించిరి. పవిత్రాత్ములగు నీదంపతులప్రార్థనను ఈశ్వరుడు ఆలించెనోయన, ఆబాలిక త్వరలో స్వస్థురాలయ్యెను. ఇంతటి కష్టకాలమున నంతటి ప్రశాంతమును వెలిబుచ్చుట కామె యెంతటినిగ్రహము నలవరచుకొనెనో మన మూహించవలసినదే.

ఆనందకుమారచక్రవర్తియను వీరియింటి పొరుగునఁగల క్రైస్తవు లొకరు మరణింప, యీమె వారి కుటుంబము నాశ్వాసపరచి, ఆయనబిడ్డల విద్యాభివృద్ధికి క్రియాపూర్వముగగూడ దోడ్పడెను. ఈమె సాహాయ్యమును దాతృత్వమును పొందుటకు స్త్రీపురుష భేదముగాని, మతముగాని ఏరికిని అడ్డువచ్చెడిది గాదు.

నేటికి అరువది వత్సరములనాడు, పురుషులందే విద్య తక్కువగా నున్నసమయమున ఎండకన్నెరుగక, పరదాచాటునజిక్కి, మూఢవిశ్వాసనిలయులై, మ్రగ్గుచున్న బీహారీరమణులందు విద్యావ్యాపనమునకు యత్నించు టెంతటికష్టమో నేడు మనము సరిగా గ్రహించుట సాధ్యముకాదు. అందులకవసరమగు పాఠశాలా భవనములుగాని, యుపాధ్యాయులుగాని (స్త్రీ యుపాధ్యాయినులు లేనేలేరు) నిర్వహణమున కవసరమగు ద్రవ్యముగాని లేవు. ప్రజలసానుభూతి కూడ మృగ్యము. ఒకవేళ ఇన్నిటిని సంపాదించినను, విద్య కావలెనని యభిలషించు బాలికలులేరు. తాను స్వయముగా బోధించ నిశ్చయించినను, యీమె యందుల కవసరమగు విద్యాబోధనా పద్ధతి యెరుగదు. తలపోసినకొలది, తాను పూనినకార్యముయొక్క దుస్సాధ్యత యీమెను కలవరపెట్టసాగెను. కాని యింతమాత్రమున నామె తనసంకల్పమును విడువలేదు.

తాను స్వయముగానే యీకార్యమును పూనదలచి, లక్నోయందలి మహిళా విద్యాబోధనా పాఠ

శాలయందు శిక్షణము నేర్చుకొన ఇంట రెండవస్త్రీ దక్షతలేని పెద్దకుటుంబమును వదలిపెట్టి వెళ్లెను.

కళాశాల సూపరింటెండెంటగు మిస్. ఐ. లోబరెక్, ఉదారహృదయ యగుటచే, యీమె యాశయమును గాంచి, మిగుల నానందించి దేవికి ప్రేమపూర్వకముగ స్వాగతమిచ్చెను. దేవియొక్క స్థైర్యమును, ఓర్పును, విశేషించిన ఈశ్వరవిశ్వాసమును, యీమె నాకర్షించి కఠినములగు కొన్నినియమముల నామెయెడ సడలించ దలచినను, దేవి యంగీకరించలేదు. అఘోరకామిని, విద్యార్థినిగా నున్నకాలమున వసతిగృహమునందలి నియమములను నిష్కర్షగా పాటించుచు, విద్యార్జనమునకు పదునాలుగుగంటలును, భగవధ్యానమునకు 4 గంటలును, నిద్రాభోజనములకు 6 గంటలను వినియోగించుచుండెను.

ఈసమయమున నీమె స్థైర్యమునకొక పరీక్షాసమయము వచ్చెను. ఇంటివద్దనుండ, పెద్దకుమారుడు సుబోధ్ తీవ్రవ్యాధిపీడితు డయ్యెనను పిడుగువంటి వార్తవచ్చెను. లోదసేయీమె తనగదిచేరి, భగవధ్యానవిలీనరై, తనబిడ్డను రక్షింపుమని యీశ్వరుని వేడుకొనెను. మాతృప్రేమసైతము, యీమెను తనవిధినుండి చలింపజేయలేదు. ఆందోళితములైన కొన్నిరోజుల యనంతరము, భగవానుని కృపవలన, తనముద్దుబిడ్డడు స్వస్థుడయ్యెనని తెలిసి, యీమె పరాత్పరునికి కృతజ్ఞతా ప్రణామము లర్పించెను.

అపూర్వనిశ్చయ మొనర్చి, ఆదర్శసిద్ధికొరకు 35 వత్సరముల ప్రాయమున 5 గురు బిడ్డలను, కుటుంబమును విడిచి, బాలికల శిక్షణకొరకు యోగ్యతలనంది వచ్చినదేవిని, బంకింపుర పౌరులు గుంపులుగట్టి తూర్యనాదములతో నెదుర్కొని, యత్యుత్సాహముతో నూరంతయు నూరేగించి, తమకృతజ్ఞతను తెలిపిరి.

అప్పటికి పట్టణమునగల బాలికాపాఠశాల యథమస్థితియందుండెను. అందు దజనుమంది బాలికలు మాత్రమే యుండిరి. ఆపాఠశాలతరఫున గురుప్రసాద గుప్తగారు దేవినిసమీపించి పాఠశాలనిర్వహణము వహింపుమని ప్రార్థించెను. ఇందుల కంగీకరించుట యన నెన్నియో బాధ్యతలు వహించవలసియుండెను.

ఈమె యాధిపత్యమున పాఠశాల దినదినాభివృద్ధి గాంచెను. పాఠశాల కామెయేసర్వస్వమై యుండెను.

బాలికలకు పాఠశాలయందు కరపు శిక్షణతో తృప్తిపడక, అఘోరకామిని యిండ్లకుబోయి, బాలికల యారోగ్యమును గురించియు, విద్యనుగురించియు వారి తల్లులతో చర్చించుచుండెను.

వసతిగృహమునందలి బాలికల దినచర్య మెచ్చుటగా నుండెను. వారు ఉదయమునలేవగానే, ఎవరి మాటలతో వారు సులభముగా ప్రార్థనజేయుచుండిరి. కొంచెము పెద్దవారగుబాలికలు, తమకంటె చిన్నవారగు ఒకరు లేక యిరువురు బాలికలపై యాజమాన్యము వహించి, తమ యనుభవములను, దినచర్య వ్రాయుచుండిరి. అచట వారు ముఖ్యముగా స్వయంసహాయము, పరులకుతోడ్పడుట, పవిత్రజీవితమును గడపుట, నేర్చుకొనుచుండిరి. అఘోరకామినియు, నామెకుమార్తె లిరువురును, వారికి పాఠములు కరపుచుండిరి. వసతిగృహమున నివసించుబాలికలకు, భోజనమునకు హెచ్చుఖర్చు యగుచుండినను, బాలికకు నెలకు రు. 7 లు మాత్రమే వసూలు చేయుచుండిరి. ప్రకాశచంద్రబాబు, తన సతీమణి ప్రారంభించిన యుద్యమములకెల్ల నండదైయుండి, అవసరమైన ద్రవ్యసహాయ మొనర్చుచుండెను.

త్యాగమూర్తులగు దంపతులిరువురును తమ స్వగృహమునే, పాఠశాల వసతిగృహముగ నిచ్చివేయుటచే, బంకింపుర బాలికా పాఠశాల యచిరకాలముననే పేరు ప్రతిష్టలసంపాదించి, రాష్ట్రీయువతీ శిక్షణాలయము లన్నిటిలోను మిన్నయయ్యెను. పాట్నా

కమీషనరగు బోల్సక్ గారు యీ సంస్థనుదర్శించి యిటుల వ్రాసియుండెను. "ఇచట సర్వమును చక్కగా జరుగుచున్నదని తెలుప సంతసించుచున్నాను. ఇట్టిసంస్థలను దేశమున వితంతువులును, బ్రహ్మచారిణులగు కన్యలును నిర్వహించు చెరుగుదును. కాని ప్రకాశబాబు సతివంటి, కుటుంబవతి, యిట్టి కఠిన కార్యమును చేబట్టి, యింత చక్కగా నిర్వహించుచుండుట, నాకు అక్కజము కలిగించుచున్నది" పై విమర్శనఫలితముగా ప్రభుత్వమువారీ పాఠశాలను గుర్తించి హెచ్చుమొత్తము విరాళమొసంగి, యీమె భారమును కొంత తగ్గించిరి.

నేడీపాఠశాల హైస్కూలుక్రింద మారి, సాలునకు వందలకొలది యువతీమణులను ప్రవేశదీక్షయందుత్తీర్ణులనుగావించుచు అఘోరకామినీదేవి ప్రచండకార్యదీక్షకు అమోఘతార్కాణమై యున్నది.

ఇంతటి భారవహమైన కార్యమామె నిర్వహించుచున్నప్పుడు సైతము, ఆర్తులకుతోడ్పడు తన సత్కార్యాచరణమును మానలేదు. వసుధయే కుటుంబమని భావించిన యీమహనీయురాలికి!, పరుల కుపకారమొనరించు ప్రకృతి ప్రారంభమున నభ్యాసముగాను, క్రమముగా స్వభావముగాను, చివరకు తృష్ణగాను పరిణతినొంది, పరుల కుపకారమొనర్పని దినము దుర్దినమని భావించుచు, కాల వ్యత్యాసముగాని, స్వసౌఖ్యముగాని గణించక, శ్రీమంతులనిగాని, నిరుపేదయనిగాని విచక్షణలేకుండ, యార్తులకుపచరించ సన్నద్ధయగుచుండెను. ఒక్కొకప్పుడు తాను తలపోసిన కార్యమున, భర్తయనుమతినందుటకు సైతము వ్యవధిలేనంతటి యావేగముతో ముందునకు సాగెడిది.

స్వకుటుంబ విశ్వకుటుంబములకొరకు విరామమెరుగక యొనరించిన తీవ్రకృషి ఫలితముగా నామెకు హృదయవ్యాధి యంకురించెను.

పదునైదుదినములీ సాధ్వి వ్యాధిపీడితయై 1896 వ సంవత్సరం జూను 16వ తేదీని, స్వర్గస్థురాలయ్యెను. నలువదిసంవత్సరముల యల్పప్రాయమున నీయుత్తమ చరిత దేహయాత్రనుచాలింప సంతాపకరము. కాని విధిచెయ్దములు అనివార్యములు గదా? మానవసహజమగు భౌతికకాయము నశించినను నీయమ దివ్యమును, అనశ్వరమును నగు కీర్తికాయమున శాశ్వతముగా ప్రకాశించుచుండగలదు.

త్యాగమూర్తియగు నీ భారతముద్దుకుమారి చరితము ఆంధ్రమహిళామణులను, నిరంతరసత్కార్యాచరణమునకు పురిగొల్పుగాక!

నేడు కలకత్తానగరమున వైద్యశిఖామణియు, రాజకీయనాయకుడును నగు బిధాన చంద్రరాయిగారీయమ రెండవపుత్రుడు.

కాకినాడ విద్యార్థినీసమాజ వార్షికోత్సవమునందు రాసక్రీడలో
కృష్ణపాత్రను ధరించిన బాలిక. కావలి శేషమ్మ. వయసు
8 సంవత్సరములు.

"రాత్రివేళ"

సంయుక్త నిర్వేదము

శ్రీమతి పరుచూరి భువనేశ్వరీదేవి
,, పరుచూరి అన్నపూర్ణాదేవి

అధర్మయుద్ధంబున తురుష్కులు పృథ్వీరాజును పరిభవించి జీవగ్రాహము నొనరించిరి. వీరనారి సంయుక్త ఆ పిడుగుమాటకు బెగడొందక మగటిమిదిక్కుబట్టి పగఱ బలువిధముల సంగరమున వగలపాలొనరించుచుండెను. గాని తండోపతండంబులుగ నేలయీనిన యట్లు సేనలు వచ్చుచుండుటంజేసి పోరును తుదిముట్టజేయజాలకుండెను. ఇరుదెగలు రవి గ్రుంకుతోడుత సమరంబు పరిసమాప్తి గావించిరి. రాజపుత్రయోధులు ఆహారంబుల గైకొని పరిశ్రమాపనోదనార్థము శిల్పశయ్యల పరుండిరి. సంయుక్త ఏకాకినియై ఒకపట కుటీరమున పచారుచేయుచు అస్పష్టస్వరమున నిట్లు కలవించుచుండెను.

సైన్యము సన్నగిల్లె; రణసాధనసంపద వట్టిపోయె; రా
జన్యకుమారరత్నము వశంవదుడాయె; నశించెదుర్గముల్;
దైన్యముహెచ్చె; శాత్రవుల దాడికలంచుచు నుండె; నస్థితిన్
అన్యముశోచనింపదు మహాత్మ! లలాటము నేమివ్రాసితో.
కరణీయంబు స్ఫురింపబాయె నకటా! ఖడ్గంబుకేల్గొల్పి ధీ
కరశౌర్యాగ్ని శిఖాచ్ఛటాతతి తురుష్కవ్రాత మగ్గించుటో
కరముల్ మోడ్చి మహాప్రభో తమరు సంగ్రామంబు చాలించి మా
కరముల్ గైకొని ముక్తుజేయు నృపు సంకల్పింప సంధించుటో.
ప్రాణము లెక్కగాగొనుట పౌరుషరేఖకు గొప్పమన్నగా
జాణలుపల్కుచుంటవిని సంధికి సిద్ధముగాగ పాడియే
మేనస్రవింపరక్తము సమీకమునన్ పరిపంథి సంధికిన్
బూనుకొనంగనెంచి భయముల్ వెలిబుచ్చితి వీవడెందమా!
ప్రాణనాథుని శత్రులు పరిభవించి, దిట్టతనమున నేడు బంధించియుండ
చివికి సంయుక్తసంధికి సిద్ధపడుట, స్వప్నమందైన తలపగా వలదువలదు.
సమరరంగమున కురికి శాత్రవులను, లేడిపిల్లలవలె కబళించివైతు
చేవదరిగిన వెంటనే జీవములను, వీరబలివేదికకు సమర్పించివైతు.
ఇంతియేకాని ప్రాణాలనిచ్ఛగించి, పిరికిపందనై శత్రులశరణుగోరి

రాజపుత్రవీరులకు కళంకరేఖ, ముట్టజెప్పగాబోను యీబొందితోడ.
ఎదురుపడునది మాతంగ్రి యెట్టులేను, యుద్ధమున బలివెట్ట సంసిద్ధనగుదు
మానహీనుని భారతమాతృద్రోహి, దండ్రిగారంచు భావింపధర్మమగునె.
కటకటా ! తల్లి ! కడుకడగండ్లజెందు, చుంటివేమి దౌర్భాగ్యము చుట్టుకొనెనో?
అకట! శౌర్యాగ్నిశిఖలు చల్లారెనేమి! ధీరదుందుభిధ్వనులు శాంతించెనేమి!
ఒకనాడు యుద్ధవేదికమీద సల్పెను తాండవనృత్యంబు ధైర్యలక్ష్మి
ఒకనాడు శత్రుమస్తకరక్తవాహిని జలకమాడెను పటుశౌర్యశక్తి
ఒకనాడు శత్రుకటకభూమి స్వేచ్ఛతో వ్యాహ్యాళిగావించె పౌరుషరమ
ఒకనాడు పగఱ పునుకలను ముత్యాల పేరుగా దాల్చెను విజయకాంత
ఒక్కనాడు క్షాత్రవతతి నుక్కడింప కాల్వలుగపారినట్టి రక్తంపుటేరు
నింకపారుచుండెనెకాని యింకలేదు సాటిగలదొడునీ మహోజ్వలచరితకు.
కోటగోడలనుండి కుప్పించిదుమికి ద్విట్తతి మొదలెట్ట చెండాడినారు
కొండగుహలదాగి గంకుమీరి రిపుల హరిణాలమాడ్కి వేటాడినారు
కోటబ్రద్దలుచేయు కుంభికుంభంబుల నొక్కిపెట్టున చావమోదినారు
కోటకాల్చు ఫిరంగిగుండుల చేబట్టి వెన్నముద్దలవలె విసరినారు
మడమదాకించితే జీలమలపుకొనుచు, దస్యుసేనలమీదుగా దాటినారు
భారతీయయోధుల పటుపౌరుషంబు కెదురుగలదె ముల్లోకాల నెంచిచూడ.
కదనమున బరాజయమును గననినీకు, రాణిసంయుక్తవలన సంప్రాప్తమయ్యె
అనెడునుడిగలకాలంబునవని నిలుచు, నేటినుండి ప్రజలయొక్క నోటినుండి
బయలువెడలి సాపము పరిపక్వమంద, మేనిలో కొనయూపిరి ప్రాణముండు
వరకు శత్రుబలంబుల దఱుముచుండు, ఇంచుకేనియు ననువులాసింప నిజము.
తల్లి! శపథంబు నీదుపాదములసాక్షి, హృదయమేలకో మిక్కిలి బెదరుచుండె
ఎడమభుజము పల్‌సార్లు కంపించుచుండె, శిరసు దేనికో గిర్రున దిరుగుచుండె
కాయమంతయు తెలియకే కదలుచుండె, చూడగానివి యపజయ సూచకములు.
చిత్తమా! నీవు చివ్వకు సిద్ధమగుము, కాయమా! సంగరమునకు కదలిపొమ్ము
ఇటుల నిర్వేదమొందిన యేమిహితము, దైవమేమివ్రాసిన దానిదాటరాదు.
తూర్పుతెల్లవారినటుల దోచుచుండె, సంగరమునకు కదలంగ సమయమయ్యె
సేననెల్లయుద్ధమునకు సిద్ధపఱచి, ధీరవచనంబులను ప్రబోధింపవలయు.

"బిందుమాధవమ్"

నందివాడ వెంకట చలపతి రావుగారు

శంకరం సరస్వతీ గ్రంథనిలయమువారి టూరింగు యేజెంటుగా నుండెను. నలువదిసంవత్సరముల ప్రాయమైనను, నాతడు పెద్దలలో పెద్ద చిన్నలలో చిన్నగా మెలగుట కలవడినవాడు. నూతనులైనా యొకపరి సంభాషించితే, నాతనివంక కాకర్షించి, యాతనితోడ సాంఘికమభిలషింపజేయు, చతురసంభాషణ మాతనిసొమ్ము. మాసహోదరునిచే వ్రాయబడి, సరస్వతీ గ్రంథనిలయమువారి కీయబడిన, యొకానొక నవలవిషయమై కనుగొంటకు బ్రప్రథమమున నాతని గలుసుకొంటిని. తత్సమయమాది పరిచయ బాహుళ్యతయు గలిగింది. ప్రస్తుత మాత డేజెన్సీ గొన్ని కారణములచే విరమించి కాకినాడలో స్థిరవాస మేర్పరచుకొన్నాడు.

ప్రతిదినమును, నుబుసుపోకకై నేను వారింటికెళుతూ జతురంగమును, చీట్లపేకయు, నాడుచుండుట క్రమముగా నలవాటైంది.

శంకరంగారును, నేనుమాత్రమే, ఆ దినమున జతురంగమున బ్రొద్దుపుచ్చుచుంటిమి. అన్యమనస్కుడై యాట నాతడు చాల పాడుగ నాడుచుంట గని నేనిలా అన్నా,

"మీ రేదో నన్యాలోచనధీనులై, ఆట చాల యోటమిగా—"

"నా మనస్సేలనో యీరోజున చాల నాందోళనగానుంది కళా" (నా పేరు కళానిధి)

"ఆట జాలించివేతామా?"

"ఆటమాటటుంచు. మన చతురంగపెత్తులలోగల బుద్ధిబలమే మారయవలసిన పరీక్షాసమయం వచ్చింది."

"విశేషములా?"

"పరహితచింత ఉంటే నన్ని విశేషములే!"

"మనసహాయ మిప్పు డెవరికి కావాలె? పరహితచింతయుండుటయే జీవితపరమావధి. నాచేనైన దేమైన నున్నచో చెప్పండి. విధిగా చేస్తాను."

"సంగతి సందర్భము చూచి, అగునో కాదో తెలుసుకొనవచ్చునని నీతో మాట్లాడుట."

"అయితే సరి చెప్పండి."

"మనిసంఘం చాలా నిర్వీర్యమై, రానురా నధఃపతితమగుచున్నది కళా! శారదాబిల్లువచ్చి పీకను త్రెంచివేస్తుందేమో అని చేసిన అవకతవక పెళ్ళిళ్లు తలచుకొంటే శిరోవేదన. అవేం పెళ్లిళ్లు! అతి బాల్యవివాహాలటుందనీ. వివాహతత్త్వం తెలిసిన తలిదండ్రు లెందరున్నారంటావు? నూటికొక రుండిరని గణించుటకంటె, లేరని చెప్పుటే మంచిది. వధూవరుల కన్యోన్యప్రేమయే సూత్రధారణ చేస్తుంది. అట్టి ప్రేమానుబంధమే లేని సూత్రధారణచే నా మరణాంతము వా రిద్దరు అయిష్టతాభూయిష్టమగు జీవితము నీడ్చుకొనవలసిందే కదా? అలాటి సందర్భాల్లో హోమ, మంత్ర, నియామకంగా గట్టిన మంగళసూత్రము—సూత్ర మెన్నడూకాదు. గళమున కురిత్రాడు మాత్రమే!! వారన్యోన్య ప్రేమపాశబద్ధులో, కారో అను యోచన లా తలిదండ్రుల కక్కరలేదు కళా! చూడూ! ఎంతో భూవసతియున్నది, ఒక్కడే కొడుకు. యిలాటివే పాటిస్తారేగాని, ముసలిబడుగు—"

"ముసలిబడుగైతే మరీమంచిదికదండీ! అల్లుడు గుటుక్కుమంటే అమ్మాయి కాస్తి వస్తుందిగా? ఇంగిత మెరుగని చవటలంతా పెళ్లిపెద్దలైతే, యెన్నో

అనర్థాలు పూడుననుటకేమి సందేహంలేదు. పెళ్ళి పెద్దలమని బయలుదేరి, వధూవరుల పాలియముళ్లగు చున్నారు."

"మెల్లిగా అంటావేం ఆమాట? విగతభర్తృక యగుకూతుచే నింటనూడిగం చేయించుకొంటూ, శానిన కన్న పెంతో నైచ్యముగ బరిగణించుచూ, అదిఅంతా నాపె పురాకృతమని ఘోషించు వారలజూచిన నా కొడలు మండుతుంది. పురాకృత మెట్లాంటిది చెప్ప కళా? కాటికి కాళ్లుజాచుకొనివుండే రేయరువ దేండ్ల ముదుసలికోబట్టి అంటగట్టి అతడు గతించిన అమ్మాయిపురాకృతమటోయి? వీళ్లయొక్క ప్రాపంచిక జ్ఞానశూన్య ఫలంకాని! ఎందరు యువతీయువకులు — అన్యోన్య ప్రేమానుబంధంలేకుండా, మనోవ్యాధితో మరణిస్తారో — యవ్వనరక్త ప్రవాహపోజ్వలతగల నీవు కొంచెం ఆలోచించిచూడు!! తలచుకొంటే గుండె ద్రవ్యులైపోదా? హృదయలేకుండా పురాకృతమని ఘోషిస్తారు. మానవయత్నము అపసవ్యమార్గగామి అయితే పురాకృతమేమిటి? దిబ్బ!"

"నిజమేనండి శంకరంగారూ! మనం చేసిన కార్యం మంచిదే అని, ఆత్మప్రబోధమున చేసినపుడు, అది వక్రిస్తే పురాకృతమనిన కొంతనయమే. ఎందరు సంఘభీతిచే ఆత్మహత్య (స్వేచ్ఛానిర్మూలనము) నొనర్చుకొంటున్నారో? చూచిచూచి, కుత్తుక కత్తిరిస్తూ పురాకృతమనిన నది మిగుల శోచనీయం."

"ఇప్పుడీ ద్రావిడ ప్రాణాయామం యెందు కంటే—" అని అర్థోక్తిలో అతి దసందర్భముగా "బిందూ!" అని పిలచేడు. నేను తెల్లబోయి అతని కేసి చూచాను.

బిందూ వచ్చింది. పదిరెండేండ్ల వయస్సు. చామన చాయ. కళ్లలో ఓవిధమైన నవీనమగు కళ ఉట్టి పడుతూవుంటుంది. ఆమెను జూచుటలో ముందుగా చూచేవాళ్లను ఆ సోగకండ్లే ఆకర్షిస్తాయంటే అతిశయోక్తికాదు. కమ్మని కంఠస్వరం. త్రాచుపాముల్లే జడ. కపోలములపై ఎప్పుడూ చిరునగవు తాండవమాడు చుండును. మొత్తంపై చందమైన అమ్మాయే.

"ఎందుకండీ?"

"చూడమ్మా! బిందూ! నా కీరోజున చాలా నజ్జుగానుంది. కాస్త నా సోలెడు బియ్యంకూడా అత్తకేసి పెడుదూ!"

"అల్లాగే"

"కాసిని మజ్జిగనీళ్లు దొరుకుతాయమ్మా?"

"ఆఁ! కూరకూడా తెచ్చిస్తాలెండి" అంటూ వెళ్లిపోయింది.

ఆనడకలో కూడా ఓవిధమైన మురిపెము.

* * *

"చూసేవుకదా కళా! యేమంటావు?"

"అమ్మాయి బాగానేవుంది. కథానాయికా? సంగతేమిటి?"

"పదిహేనువందల రూపాయిలకు విక్రయింప బడుతూవుంది."

"ఆఁ! యెవరికి? యేమిటి?" అని తొందరగా ప్రశ్నించేను.

"ఎవరో ఒక అనామధేయుడు!"

"ఎవరో ఒక అనామధేయుడా? చూస్తూ రత్నం లాంటి పిల్లను అఘాతంలో దింపేస్తున్నారా?"

"అఘాతంలో బడద్రోయు టేమిటోయి వెర్రి, మొండికత్తితో పీక నుత్తరించుట కాలోచిస్తుంటే? ఆ యమ యాతన—"

"యమ యాతనా?"

"అంతకన్న ఎక్కువే. అది తలచుకొంటే హృదయంకరగి నీరైపోదా? ఆ మరణాంత దుఃఖభూయిష్ట మగు జీవితయాత్ర ఎలా నిర్వహించగలదు?"

"కడుపారగనిన తల్లియే యిలా—"

"కన్నతల్లి కాదు. లేదు."

"ఆవిడనమ్మ అంటూ, ఆవిడకొడుకు, నరసింహాన్ని అన్నయ్యా అంటుంది."

"ఏదో దూరపుబాంధవ్యం. అనాథ."

"అందుచేతనే యిట్టి కార్యానికి వెనుదీయలేదు."

"నీవింకా సత్యకాలపు మాట్లాడుతావు. కళా! ఆవిడ తల్లియైనా, ఆబాలికను విక్రయించేతీరుమ, వాళ్ల అవస్థలాఉంది. వాళ్ల దారిద్ర్యాంధకారం ఛేదించేమార్గం యిదే. నరసింహానికి యిరవైరూపాయిలు జీతంగల మాష్టరీఉద్యోగం. ఇతరోపాధిలేదు. కాకినాడలో కాపురం. ఎల్లా కాలంగడుస్తుంది?"

"అందుకని ఆపిల్లను చంపిచేస్తారా?" అని నా రక్తనాళము లావేశముతో బ్రద్దలైపోతుంటే అడిగేను.

"హృదయం వుండే నీ వల్లా అటున్నావే కాని, హృదయశూన్యయగు ఆ వృద్ధజంబు కాని కేమి విచారం!"

"ఏమైననూ దీనికవాంతరం కల్పించాలి. మానవయత్న మెంతవరకుబోవునో అంతకు ప్రయత్నించి, మంచివాని కాబాలిక నంటగట్ట—"

"అదుగో! వరుడుగా వాళ్లనుకుంటూన్న ఆ వరుడు (ముదుసలి) వచ్చునట్లుంది? అవును. ఏదో మాట్లాడుతున్నాడు. విను! విను! బేరం కుదర నట్లుంది?"

"బేరం? బేరం? వీళ్లశ్రాద్ధం!"

"ఉస్, యేమిటావుద్రేకం కళా! వినవోయి మెండట."

* * *

"అమ్మాయిని విడిచివుండడం అంటే ఎల్లానో ఉంది. తగు మనుష్యులు తమంతట తామేవచ్చి అడిగి నప్పుడు పెట్టుచేయకూడదని యివ్వాలని. కాని — కాని —"

"అయ్యో! కాదామరి? ఎంతమాట! మీరింత దూరంచెప్పాలీ? నేనుమాత్రం తెలియనా? మీరికు మల్లే నేనూ ప్రేమిస్తానండి." యిరవై వేల రూపాయిలఆస్తి ఆమె అడుపాజ్ఞల్లో వుంటుంది."

"మరా మూడువందలమాట?"

"ఏ మూడువందలు?"

"పదిహేనువందలకు కొరదా?"

"అదా! మీయిష్టం. అలాగున అంగీకారమేనా?"

"మా అబ్బాయితో ఆలోచించిచెప్తా. రెండు రోజులుపోయాకవస్తే. ఏదో ఒకటి నిశ్చయం చేసుకొందాం."

"అలాగే. కొంచెం మంచినీళ్లిస్తారా?

"బిందూ!"

బిందూ పలుకలేదు.

బిందూ మంచినీళ్లిచ్చెనో లేదో తెలియదు. ఆ వరుడు మళ్లీ దర్శనంచేస్తానంటూ వెళ్లేడు. యింతలో— "ఏమే పెళ్లంటే యేడుస్తావేం? నిక్షేపంలాంటి సమంధం, ఇరవై వేలు! ఒకటా? రెండా? ఆతఆస్తి నీదే— ఇంకాయేమో అంటూంది గాని, నామనస్సు పరిపరి విధాల భ్రమిస్తూవుండుటచే నా చెవులోబడలేదు. శంకరంగారు దీర్ఘాలోచనాసూచకముగు నిట్టూర్పువదలారు.

ఇంతలో — "శంకరంగారూ!" అంటూ మా వద్దకు నరసింహం వచ్చేడు.

"నరసింహం! విశేషం యేమిటి? అత నెవరు? పన్నెండువందలు — కొరదా మూడువందలూ — యేమిటోయికథ?"

"అత నెవరో నాకూ తెలియదు. అతనేమో పన్నెండువందలరూపాయిలకు మాబిందూ నడిగేట్ట! మాఅమ్మ 15 వంద లిమ్మన్నదట. నాల్గయిదురోజుల్లో మళ్లీవస్తాట్ట. మాబిందూ చెల్లావిక్రయం యిదేవిశేషం."

"ఆ మరణాంత సుఖదుఃఖ మిశ్రితమగు జీవిత యాత్రనేర్పచు విషయమిది గాని, కూరగాయలటోయి! బేరానికి?"

"నేనదే మాఅమ్మతో వాదించేను. అమ్మకం మాటటుంచండి. అనుకూలమగు వరుడా కాడు. నలుబది యేండ్లవయస్సు. మాచెల్లా యేం సుఖపడుతుందని యీ పెళ్లి?"

"ఆ అమ్మాయి సౌఖ్యం మీరభిలషిస్తే అస లీ పెళ్లికే ఒప్పుకోరు. ధనం ముఖ్యం. యేమంటావు నరసింహం?"

"దాన్ని మాసోదరికంటె యెక్కువగా చూస్తున్న నాకు దాన్ని వదలడంఅంటే ఎంతో కష్టంగానుంది."

"అదేంమాటగాని, నరసింహం, యీప్రేమ నాకు తెలుసును. నీకు నిజంగా ప్రేమంటూవుంటే యీ సంబంధం తప్పించి, మరోటి చెయ్యాలి."

"దొరికితే తప్పకచేస్తా."

"ఏమిటి గనుక దొరుకుటకు? మనం ప్రయత్నించాలి."

"దైవసాక్షిగా"—అంటూ నరసింహం కళ్లల్లో నీళ్లెట్టుకున్నాడు.

"నీది చాలా జాలిగుండె నరసింహం! కళ్లంట నీళ్లుకార్చకమ్మా! నిన్ను కార్యమునకై ప్రోత్సహించుట కన్నానుగాని, నీకు మీచెల్లాయిపై ప్రేమ లేదని కా"దని సామనయంగా శంకరకగారన్నారు. ఇంతలో —

"నరసిం అన్నయ్యా! భోజనానికిరావూ! కాళ్లా యికూ నేసిం"దని బిందూపిలిచింది. నరసింహం వెళ్లేక, మేంకొంతసేపు మాట్లాడకున్నాం. తదుపరి యింటికి వచ్చాను.

* * *

నేనొక సమంధంగురించి నరసింహంతో చెప్పేను. అంగీకరించినాడు. మాగురువుగారి తమ్ముడు మాధవం. యిరువదియేండ్ల వయస్సు. F. A. పరీక్షరై — ఆ వెంటనే దైవికంగా విజయనగరం కలెక్టరు కచేరీలో నొకఉద్యోగము లభిస్తే అందు ప్రవేశించాడు. ముప్పదిఅయిదు రూపాయీలు జీతం. ఉద్యోగం స్థిరీకృతం (confirm) అయింది. చామనచాయగా నుంటాడు. మేము ముప్వురము అన్యోన్యమాలోచించి తుద కదియే స్థిరీకరించాము.

* * *

"బిందూ! నీకాపెళ్ళి యిష్టంలేదుగా?" అని శంకరంగా రన్నారు.

"ముసలిబడుగు నెవ్వరు కోరుకొంటారు?"

"యిష్టంలేదని తేలేచెప్పాలి అంటావుకదూ? బిందూ!" అన్నాను నేను.

"నిజమేనా? బిందూ!"

"యింకా రెండుకండీ తరచి తరచి అడగటం?"

"ఆమె దీనవదనంచూస్తే నాకు చాలా జాలేస్తోం", దన్నాను.

"హృదయశూన్యయగు మాచిన్నకక్కిజాలేమిటి? సాధుమృగమగు గోవును, బరబరఖండఖండములుచేసే కసాయివానికి గృపాలేశమైన నుంటుందనడం, ఎండమావుల్లో నీరుందన్నట్టే" అంది బిందూసరస్వతి.

"బిందూ! బాగా చదువుకున్నట్లున్నావు?"

"ఏదో ఆంధ్రభాషాప్రపంచమున కాస్త జ్ఞానం అలవరుచుకున్నదంతే" నని శంకరంగా రన్నారు.

"జాతీయోద్ధరణ మన్నిట ముఖ్యంగా గమనించవలసిందే"

"యీగొడవ కెందుకోయి కళా! యీ ఫొటో చూడమ్మా," అని మాగ్రూప్‌ఫొటో బిందూసరస్వతి కిచ్చాడాయన.

బిందూసరస్వతిచూచి, సాభిప్రాయంగా తల యూచి బాబూ! యీ ఘాతుక మృగమధ్యంనుండి బయటపడితే చాలు! తే బ్రాయుడే! నిరుపేద ఐనా నేను భిక్షుకినై యీతనితో బ్రొద్దుపుచ్చుతాను. నాకదే అనిర్వచనీయమగు ఆనందము! ఫలితశూన్య మగు నీయూడిగముకన్న వదిరే వేయిరెట్లు మేలు!!"

"అబ్బో! బిందూచెల్లాయి చాలా ఉదారాశయాల్తో కూడుకున్నదే" అన్నా నేను.

"ఏం చెయ్యమన్నావు అన్నయ్యా! కళా! నువ్వే ఆలోచించు, భిక్షుకిత్వమంత నీరసమంటావా? హైందవభూమిలో ఎన్నికోట్లమానవులు తినగూడును గట్టబట్టాలేక గుండుమండిలో యించుకైన విచారింతురా? ఎవరో నీవంటి పరహితచింతకులు అట్టి శైత్యుకాళిదలచి రెండు వేడికన్నీటిబిందువులు కార్చెదరు" అని ప్రత్యుత్తరంలోనూ, కృతజ్ఞతారసం ఉట్టిపడుతుండగా బిందూసరస్వతి అన్నది. ఆమె అమాయికత్వానికి నాకు చాలా జాలేసింది. అప్పుడే నాకళ్లల్లోకి నీళ్ళొచ్చాయి.

"బిందూ సరస్వతివివాహం నిశ్చయమైంది. నరసింహం తల్లికి నూటపదార్లిచ్చుటకు మాధవం అంగీకరించేడు. ఆవిడ ఎల్లా ఒప్పుకొన్నదో అన్న ఆశ్చర్యం అక్కరలేదు. శంకరంగారు ప్రోత్సహించుటచే, తన కొడుకు నిర్బంధించుటచే ఒప్పుకొనక తీరిందికాదు.

యింతకును దైవానుకూల్యత. నరసింహం నాకు ధన్యవాదము లర్పించకుండా నుండలేకపోయాడు. నన్ను గాఢంగా కౌగలించుకొని, కళ్లల్లోనీళ్లు గిరుక్కున తిరుగుతుంటే, "అన్నా కళా!" అని మరి మాట్లాడలేక పోయేడు.

* * *

బిందూసరస్వతి అత్తారింటనే పెళ్లి, నేను, మా నరసింహం, శంకరంగారుమాత్రమే ఆడపెళ్లివారం. తలుపుదగ్గిర పేర్లుచెప్పే ఘంటడిలో నున్నారంతా. "వినపళ్లే గట్టిగాచెప్పు" "అఖరికి వినబడనీయకేం" అని బిందూ సరస్వతిని ఆట్లాడిస్తున్నారు. మగపెళ్లివారి తరపు సువాసినులు.

"నూటపదార్లు. మాధవం—"అని సుసిగ్గు దొంతరలచే పలుకజాలక నూరకొంది బిందూసర్వతి కళ్లల్లోనీళ్లు తిరుగుతుంటే నాకేసి జాలిగాచూస్తూ.

"మాధవి, తనూ వచ్చేం, తలుపుతియ్యండనే కదండీ! మాచెల్లా రెన్నిసార్లుచెప్పినా?" అని నేను శంకరంగారితో నన్నారు గంభీరగా.

మాధవం నామాట్లకు దొంగతనంగా నవ్వేడు. అను వాసినులు అమ్మలక్కలంతా నవ్వుకుంటున్న సందడిలో— తలుపుదగిర పేరుచెప్పకనే, బిందుమాధవులు లోనికివెళ్లిపోయారు.

ఆశీర్వాదము

శ్రీమతి రా. స్వరాజ్యలక్ష్మి

శా. ఆశీర్వాదము లందుకొమ్మ గుణవి
 ద్యాబుద్ధులం బ్రౌఢవై
యా శీతాచలసేతు మధ్యగత వి
 శ్వాంధ్రాంగనాహ స్త స
ద్భూషణరత్నమవై నిరంతరమనో
 మోదంబు సంధించుచుఁ
మా సద్మంబును జేర రమ్మతుల స
 న్మానంబులం బొందుచుఁ.

సీ. కేసరితల్లజు గృహమునజన్మించి
 ప్రేమతో దాదులు పెంపబెరిగి
తప్పటడుగులతో తల్లిని గరగించి
 చిల్కపల్కులతోడ చెన్నుమీరె
గాయకవరులతో గానంబునేరిచి
 వెలయు పండితులలో విద్యనేర్చి
ఆంధ్రబాలికలకు నాటలునేరిపి
 కాంతావళికి మంచి కథలుజెప్పి
గీ. నీవు లేనిగృహంబు కళావిహీనమే, యనకయుండ ప్రతినెల యేగుదెంచి
 గురుతరానందముఁ మాకు గూర్చు నిన్ను జదువగల్గుట భాగ్యవశంబుగాదె.

చం. అనయము నీకు సత్కృపని
 తోధిక వృద్ధిఁజెలంగి పత్రికా
మణులకు మేలుబంతివయి,
 మాన్యత గాంచుము, నీవు లేని యాం
ధ్రనిలయ మెందు లేదనగ
 రాజిలు మో "గృహలక్ష్మి!" నిత్య స
ద్గుణగణభాసివై అమల
 కోమల వాక్సుమ వాసితంబవై.

పార్కర్ డ్యూఫోల్డు పేనాలు

త్వరగా వ్రాయుటకు 'జ్యూనియెరెట్' పేనా

ఇంకిపారుట కనుకూలమైన ఆకారముతో, బంగారు రేడియం ఎక్కువగా వేయబడిన నిబ్బు.

పగలకుండేడి బారల్. ఇంకి రెక్కువగా పట్టును. ఇతర యే పేనా దీనికి సమానముగాదు.

నీలము, నలుపు, ఆకుపచ్చ, పసుపు ఈ 4 రంగులలో దొరుకును.

వెల రు. 9/—

ఏలోపముండినను ఆ పేనా వెనుకకు దీసుకొనబడి క్రొత్తపేనా యివ్వబడును. గ్యారంటీ.

ప్యాకింగ్ పోస్టేజి వేరు.

జలాల్ & సన్స్

పార్కర్ పేనావ్యాపారులు,

హెడ్ ఆఫీసు	బ్రాంచి
46, రటన్‌బజార్,	190—B మౌంట్‌రోడ్డు, మద్రాసు.
మద్రాసు.	1989, అబిడ్‌రోడ్డు, హైదరాబాదు, దక్కను.

వియ్యాని కోకదారి

రాయసం వెంకటశివుడుగారు

క్రొత్తపాఠశాలకుఁబోవుట సీతకు నాఁడే మొదలు. నాలుగవతరగతి యుండుచోటికి వెళ్లి నిలుచుండఁగా, అచట శారద యామెను కుశల ప్రశ్న చేసెను. సీతకుఁ గోపమువచ్చెను. అపుడా యిద్దఱికిని జరిగిన సంభాషణమిది:—

శారద: "నీ పేరిమిటి?"

సీత: "నాపేరు నీ కెందుకు?"

శారద: "పేరడిగితేనే కోపమెందుకమ్మా! పేరుచెప్పితేనే అందం వొలికి పోతుందా యేమి?"

సీత: "అందరూ నీవలె అందాన్ని బిగబట్టి వుంచుకోగలరా? ఊరికేవుండలేక, ఊరందరినీ పేరడుగుతావెందుకు?"

శారద: "నాపేరడిగితే నేను జెప్పనా? నీవలె మూతివిరుస్తానా?"

సీత: "అయితే అడుగుతున్నాను నీ పేరుచెప్పు?"

శారద: "ఇంతకుముందడిగితే నేజెప్పేదానినే. నీవే చెప్పనప్పుడు నేనెందుకు చెపుతానమ్మా!"

సీత: "ఇపుడు తెలిసిందా నీసంగతి! అడిగేదానికి, చెప్పేదిలోకువ!"

శారద: "అయితే నాపేరిప్పుడు చెపుతా విను శారద."

సీత: "నేనూ ఇపుడే చెపుతాను సీత."

ఒకరి బలాబలములొకరు మొదటనే పట్టిచూచిన యోధులవలె సీతా శారదలు నాఁటినుండియును మనసుకలిసిన చెలిమిచే నలరారుచుండిరి!

స్వాభావికముగా సీత మితభాషిణి— శారద మాటకారి. పచ్చని శరీరకాంతితో నొప్పుచుండును. చామనిచాయ మేనుతోనుండు సీత అందమునఁ తన నెచ్చలికిఁదీసి పోవునదికాదు. సీత సంగీతమున మిన్న. శారద యాభిమానవిద్య చిత్రలేఖనము. వారియందిట్టి గుణభేదములు గానవచ్చినను, వారి హృదయములందు చెలిమియె వెలసియుండెను. సీతా శారదలు మబ్బుమెఱుఁపులవలె నన్యోన్యానురాగమున విలసిల్లువారు ఒకచోటనే గూర్చుండి చదువుకొనువారు ఒక ప్రదేశముననే యాడుకొనువారు చదువునందు సద్వర్తనమునందును తరగతి కిరువురును మేలుబంతివలె నుండి చిలుకగోరువంకలవలె నన్యోన్యప్రేమతో నొప్పుచుండిరి.

సౌఖ్యదినములు చైత్రకాలపు నిగనిగలవలె వేగమవన్నె వాయెను. ఇపుడు గృహస్థజీవితము వేవేగమె తమ్ముఁదరుముకొని రాఁగా, సీతా శారద లొండొరులను, విద్యాశాలను విడనాడిపోవలసిన వారైరి ఒకరిక్షేమ సమాచారములు తుదకు నివాసస్థలమైనను, ఒకరికిఁదెలియకయె మాసములు వత్సరములును గడచిపోయెను.

ఒకనాఁడు రెయిలుబండ్లాలస్యముగ వచ్చుటచేత మార్గస్థులు కొంతసేపు స్టేషనులో నిర్బంధవిశ్రాంతి గైకొనవలసి

వచ్చెను. సీత కొడుకు పదేండ్లవాఁడు, ఆటలయందపేక్షచేత చేరువనుండు నొక బాలికచెంత కేగియుండెను. తమ బండి వచ్చెడి సమయమగుటవలన ఆటల మరఁగిన కుమారునిఁదోడి తెచ్చుటకై, తన పిల్లవానియొద్దకు సీత వెళ్లి, దాపున పండు కొనియున్న యొక స్త్రీ ముఖమును తేరిపారి చూచెను. ఒక నిముసములోనె యీ స్త్రీ లొకరి నొక రానవాలుపట్టి, కాఁగలించుకొని సంతోషమునఁ దేలిరి. సీత కిపుడుగాన వచ్చినది యామె బాల్య సఖియగు శారదయె! వారపుడు తమ బాల్య దినములు జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుకొని, ఆనందపరవశలయిరి. కొలఁదినిమేషములలోనె వారు వేర్వేరు రెయిలుబండిలో గూర్చుండిరి. కాని, సీతా శారదలు ఒకరినుండి యొకరు వీడ్కోలు గైకొనుటకు ముందుగా దైవానుగ్రహము నఁదమపిల్ల లీ యిరువురును పెరిఁగి పెద్దవారయిన ఇద్దఱికిని బెండ్లిచేసి తాము ధన్యులమయ్యెదమని నిశ్చయించుకొనిరి! హిందూ స్త్రీల కత్యంత సంతోషదాయకమగునవి తమ పిల్లలపెండ్లి ముచ్చటలేగదా!

భరతదేశమున నతిబాల్య వివాహముల నరికట్టుట కుద్దేశింపఁబడిన "శారదాశాసనమె" అతిబాల్య వివాహములు ప్రథమమున నొక్కుమ్మడిగ జరుగుటకు మొదటి కారణమయ్యెను! ఐనను, ధీరమతులు, విద్యావంతులును, పామరజనులు పెట్టు బాధలు లెక్కసేయక, తమ పిల్లలకు వయస్సువచ్చిన పిమ్మటనే పెండ్లితలపెట్టుదుమని దృఢ నిశ్చయులయియుండిరి. ఇట్టి వారిలో ముఖ్యులు సీతయు నామె పతియును. వీరు తమ పుత్రున కున్నతవిద్య చెప్పించు ప్రయత్నముననేయుండి వివాహముసంగతి యాలోచింపరైరి. దీనికిఁ దోడుగ వీరి కుమారుఁడు ప్రభాకరము చదువునందే శ్రద్ధవహించి, తాను విద్యాపరిపూర్తియగువఱకును వివాహముచేసికొననని చెప్పివేసెను. ఇపుడాతఁడు పదునెనిమిదివత్సరములుదాటి పెద్దపరీక్ష లిచ్చియున్నను తాను ఉద్యోగ స్వీకారము చేయువఱకును పరిణయముగాననియు ఆ పిమ్మట తనపని ఖాయమగువఱకు వివాహముచేసికొనననియును తన పెండ్లికి వాయిదాలు వేయుచుండుట తలిదండ్రులకుఁ గొంత గుండె దుడుకు గలిగించినను కొలఁదికాలముననె యతఁడు వివాహమునకు సుముఖుఁడగునని యువ్విళులూరుచు సీతయు భర్తయు నాని మనస్తత్వమునుగని పెట్టుచుండిరి.

ప్రాజ్ఞతవచ్చిన పుత్రునిమీఁద ననగత్యముగఁ దమ యధికారము చెల్లింపఁబూనక ఆతనిదండ్రులు పెండ్లిమాటలతోఁదమ తనయుని విసిగింపక అతఁడు ఋజుమార్గమున నడచునట్లు మాత్రము చూచుచుండిరి. ఒకనాఁడు ప్రభాకరము తనతల్లి సీతతో ముచ్చటించుచు తాను జూచివచ్చిన సభలోని కార్యక్రమమును వర్ణించి విద్యావతియగు నొకబాలిక యచట మధురగానము చేసెనని చెప్పెను. ఇంకొకపరి యాతఁ

డచటి యువతీవిద్యాలయ వార్షికసమయమునఁ బ్రదర్శింపఁబడిన నాటకమునుగుఱించి జననితోఁ మాటాడుచు వెనుకటి విద్యావతి యీమాఱు గావించిన ప్రసంగము మిగుల హృద్యముగ నుండెనని చెప్పెను. సంభాషణా సందర్భమున నిట్లు సీత తన తనయుని కాబాలయందు మక్కువ గలుగుచున్నదని గ్రహించి యామె వృత్తాంతము మెల్లఁగఁగని పెట్టుచుండెను. కాని, యాబాల యచట విద్యాపరిపూర్తిచేసి తన దలిదండ్రులుండు చోటికి వేగమె వెడలి పోవుటచేత సీత కామె వర్తమానము పూర్తిగఁ దెలియదయ్యెను.

ఇంక కుమారునికి జిన్ననాఁడే పెండ్లి చేయకుండుటకై సీతపడిన కష్టముకంటె కొమార్తె కతిబాల్య వివాహము తప్పించు విషయమై శారదపడిన శ్రమయధికమైనది. శారద తన బాల్యసఖియగు సీతను మరచి పోలేదు. సీత పుత్రుఁడును విద్యావంతుఁడునునగు ప్రభాకరునకుఁదగిన యిల్లాలినిగఁ దనకొమార్తెను సంసిద్ధపఱచుటకై కమలకు దూరప్రదేశమందలి యువతీ విద్యాలయములో శారదయున్నత విద్య చెప్పించెను. సీత కొడుకు విద్యా పరిపూర్తిచేసెనని కొంతకాలము క్రిందటనే తెలిసినను అతఁడు వివాహమునకు విముఖుఁడని శారద వినెను. దీనికిఁదోడుగా అతఁడిపుడు ఉద్యోగస్థుఁడై దూరదేశమేగెనని వార్తకూడ వచ్చెను. కాని యెంతమంది నడిగినను ప్రభాకరుఁడుండుచోటు సీతకుఁదెలియకుండెను. ఐనను తన కొమార్తె విద్యకు విఘ్నము గలుగకుండునట్లుగ యుక్తవయస్సువచ్చిన వెనుకనే పుత్రికయభీష్టమునసుసరించి యామెకుఁ బరిణయము గావింప శారదయుద్యమించెను.

ఇచట సీత తన కుమారుని మనస్సునకు నచ్చిన కమల యునికిపట్టి తెలిసికొనవలెనని చేసిన కృషి యెట్టకేలకు ఫలించెను. కమలనుజూచి వచ్చిన బంధువులు తెలిపిన వార్తలు సీతను ప్రభాకరుని ఆశ్చర్యమున ముంచివైచెను. చిన్నవాఁడు కన్నువైచిన బాలయు తాను విద్యనేర్చు పురముననె నివసించియుండు ప్రభాకరుని గొన్ని పౌర సభలలోఁజూచి ఆతని శీలమును గుఱించి జనులకుఁగల సదభిప్రాయమెఱిఁగినది గావున ఆ యువకునే ప్రేమించియుండెనఁట! శుభము వెంట శుభము చేకూరుచుండును. వధూవరుల తల్లులు సీతా శారదలు, చిరకాలమునుండి తమ వియ్యమున కెదురు చూచుకొనుచుండుటచేత కమలా ప్రభాకరుల పాణిగ్రహణమహోత్సవము శీఘ్రమె జరిగి అందఱికినిసంతోషదాయకమయ్యెను.

పిల్లల పరస్పర ప్రేమమూలమున పెద్దల చిరకాలపుఁగోర్కె లిట్లు సులభముగ సఫలీకృతమయ్యెను. ప్రేయసీప్రియులకు ప్రేమబంధమును గల్పించి పెంచి పరిణయముగఁ బరిణమింపఁజేసిన విధిప్రేరణ తమ సత్సంకల్పమునకు విచిత్రముగఁదోడ్పడెనని యిప్పటికిని సీతా శారద లాశ్చర్యమునఁ జెప్పుకొనుచున్నారు!

"గుడ్డిగానడుస్తే గోతులో పడ్డమే"

శ్రీమతి ఆచంట సత్యవతమ్మగారు

నవనాగరిక యుగమగు నీ యిరువదవశతాబ్దములో కూడా మనదేశము సగముకన్నే తెరచుట వింత కదా? శోచనీయంకూడను. అన్ని దేశపరిస్థితులు అవలోకించుచుగూడ కొన్నివిషయాల్లో వివేకహీనంగా గ్రుడ్డిగా నడవడమేనా? దీనికి కొన్ని కని విన్న సంగతులు తెలుపుచున్నాను వింటే.

ఏవూళ్లోనో యొకబైరాగి యింటింటికివెళ్లి ఒక్క నోటుయిస్తే (అంటే ప్రాంసరీనోటుకాదు. రూపాయిలనోటు) వేలకువేలు నోట్లుచేసి యిస్తానంటే, లోకులునమ్మి వేలకువేలు గుప్పేసి, అవి తీసుకుని వాడుడాయిస్తే నోరు నెత్తి కొట్టుకొని యేడ్చి యూరకున్నారట.

ఇంకోచోట ఒక ఘోషాయివెళ్లి ఒకశక్తి మీయూరుప్రవేశించి తెల్లారేసరికి మీపశువులను చంపేస్తుంది. నేను దివ్యదృష్టిని పరికించిచెప్పాను. ఏదో కొంతసొమ్మిస్తే, శక్తిని పారదోలేపూజ చేస్తానంటే, కొందరు నమ్మి డబ్బిచ్చినారట. కొన్నియూళ్లలో నమ్మక పోపొమ్మంటే, రాత్రికిరాత్రే రెండుమూడు వీధుల పశువులకింత విషమిచ్చి చంపేసినాడట. మరునాడు వారివారిపశువులు చచ్చియుండడముచూచి, సన్యాసినినమ్మక యింత తెచ్చుకున్నామని విచారించి వానినివెదకి తీసుకువద్దామని వెతకబోయినారట. ఇంతలో పశువులకు మందుపెట్టుటచూచి, సన్యాసిని మెత్తగా తన్నుచున్నారట. వెదకబోయినవారీ దృశ్యముచూచి వారితోకలసి తన్ని, వాడిచేతనే విరుగుడుపెట్టించి పశువులను బ్రతికించుకున్నారని వదంతి విన్నాము.

మావూళ్లో ఓఅమ్మాయి, పిల్లలకోసము తపించి, చూచినరాతికి పుట్టకు మొక్కి, నోములు, తీర్థయాత్రలు, ఉపవాసములు, అశ్వత్థప్రదక్షిణములు ఎన్నో చేసి ఫలంలేక, వారి వీరివలన యేవూళ్లోనో యొక సన్యాసి కలడనియు, వాడే కోరికకోరితే వది తీర్చు అపర బ్రహ్మావతారమని విని, పతిసహితంగా ఆ సన్యాసివద్దకేగి ఫలదక్షణాలచే తృప్తిగావించి, తన సంతానకోరిక చెల్పగా ఘోషాయిచిట్కా అంటారే, అలా ఒకచిట్కా మందిచ్చి యిద్దరిని సేవించమన్నాడట. అది తిన్నతత్క్షణంనుండి, మగవాడు మంచమెక్కి తెలతిరగకుండా చచ్చిపోయినాడు. తదాదిగా భార్యకు పిచ్చెక్కి తిరుగుచున్నది. సంతానములేదు చట్టుబండలులేదు—కాని చావుకాక బ్రతుకు కాకుండా వితంతువై తన్నుతానే యెరక్కయున్న దా అమ్మాయి. విన్నారా?

కొంతకాలంక్రింద జరిగిందిది. రాజమండ్రి ఇన్నీసుపేట పడవలరేవుదరి నొక కోమటిముసలిదొక చిన్న చిల్లరదుకాణము పెట్టుకొని, జీవించుచు ఏదో కొన్ని వందలరూపాయలు జేసికొంది. చేతికి బంగారు మురుగులు చేయించుకొంది. దానికి తోడొకముసలిది కాపలా. ఈ ఆడంగులసంగతి గ్రహించాడొక మోసగాడు. రాత్రి 10 గంటలప్పుడొక పూజారివలె ఇన్ని పువ్వులు దేముడు నివేదనమని పళ్లో, కొబ్బరిచెక్కలో పట్టుకొచ్చి యీముసలాళ్లకిచ్చకాలు (అంటే ఏవోపురాణకథలు) అవి చెప్పి నమ్మకంకలిగించుకొని ప్రసాదములు పెట్టుచుండి ధనుర్మాససేవల యొక్క ప్రసాదమని పులిహోర, వడలు, చక్రపొంగలి, దధ్యోజనం, కమలాఫలములు వగైరాలిచ్చియిచ్చి

యొకనాడింత సగ్గుబియ్యపు పరమాన్నమా యిద్దరి ముసలాళ్లకిపెట్టినాడట. వాడుకప్రకారమది వాళ్లు త్రాగినారు. వెంటనే మత్తెక్కి పడినారు. అసలా దుకాణపుది స్మృతిలేకుండానే యుండుటచే దాని చేతిమురుగులు తీసికొని పెట్టెలోని సొమ్ము తీసుకొని పరారైనాడు. రెండవవానికి తినగానే డోకులువెళ్లినవి. అందుచే అంతమత్తుగాలేక యివన్నీ కలలో కన్నట్లు చూస్తూండిటకాని, నోరులేదు కదలలేదు. తెల్లవారేసరికి, దుకాణపుది పిచ్చెత్తినదానిలా తయారైంది. కళ్లుచూపేకాని నోటిమాటలేదు. చేతులు కాళ్లు పీకికొనుట, లేవబోవుట యీలాయుంటే చుట్టుప్రక్కలవాళ్లందరు పోగై హాస్పత్రికి తీసికొనిపోయి వాడెట్టినమందుకు విరుగుళ్లుచేయిస్తే నెమ్మదించి జరిగినవన్నీ చెప్పినది, పోలీసులకు రిపోర్టుయిచ్చినారు. కేసు జరిగింది. ఆరకపు పూజారి తెనాలిలో పట్టుపడ్డాడని వినికిడైంది. యీలాగేయుంటాయి గుడ్డినమ్మకాలు.

ఇట్టిమోసములు పెద్దపెద్దపట్నాల్లో మరీయెక్కువ. ఎవరిని నమ్మేరోజులు కావివి. ప్రజల గౌరవపాత్రులగు యోగీశ్వరుల వేషాలతోయున్న ప్రతివ్యక్తిని గ్రుడ్డిగా అసలే నమ్మకూడదు. యింటియజమానిరొక్క స్వహస్తలిఖిత రూపకములేనిదే స్త్రీలు, నౌకర్లను, చాకర్లను, జోగులను యెవరిని నమ్మకూడదు. ఆఖరికి యెరిగియున్నవారినైనా నమ్మకూడదు.

మాబంధువులో యొకరింటికి భిక్షచేయుమని ఒక స్వాములవారొచ్చారట. ఆస్వామికి ఒక కాలు విపరీతపు బోదకాలు పైగా వర్షాకాలమగుట యింత బురదకాళ్ల కంటుకొనెను. కాళ్లు స్వాములవారికి భిక్షసేయువారు పాదపూజసేయు సందర్భమున కడగాలని నియమమున్నదిలెండి. అందుచే ఆబురదకాళ్లతో వచ్చి పీటమీదకూర్చుని పాదపూజ చేయమన్నాడట. ఆయింటి యజమానురాలా కాళ్లుకడుక్కొని రండందిట. ఆ మాటకా స్వామిజీకి కోపమువచ్చి, భక్తుల కసహ్యమేల? నాకాళ్లీలాయుంటే ఏమి అవేకడిగినపాదతీర్థము తీసుకోవలసిందేకాని, అడ్డుచెప్పినచోట నేను భోజనముచేయనని చివాలున లేచిపోయినాడట. భోజనసదుపాయముల కొఱకైన సాపాటు స్వాములుకాని సర్వసంగ పరిత్యాగులా యిప్పటి సన్యాసులు?

మరియొకవింత. ముఖ్యంగా వినండి, ఆమధ్య దిగంబరస్వామి మాపూరొచ్చి నడిగోదావరిలోయున్న యిసుకతిప్పమీద బసచేసాడు. పదిమందిశిష్యులు, పంచాగ్ని మధ్యనివాసము, ఒళ్లైడువిభూతి పూత, నల్ల మేఘచ్ఛాయనుమించు రంగుకలిగి, ఊక్కగుండును దిగత్రొక్కు శరీరము, మౌనవ్రతం. రాత్రింపగళ్లు సమాధేనివి. కన్నుమూపులేకుండుట ఆయనదేభాషోకాని, యేదేశభాష రాదేమో మాటే లేకపోవడం. నీరైనా స్వీకరించినట్లు కనబడకపోవడం. విరాగిఅంటే యీయనేఅన్నట్లున్నాడు. స్వామంటే స్వామికాదురా? పిల్లలులేనివాళ్లకు పిల్లలు, రోగాలున్నవి పోగొట్టడం, కళ్లులేనివాళ్లకు కళ్లు యీలా ఒక్కచిటిక విభూతితో సకలరోగ నిర్మూలం చేయుచున్నాడని స్త్రీపురుషాదులదేపోత వేలంవెర్రిగా. ఒక్కఫలమైన ముట్టనియోగిని పళ్లుదక్షిణలతో ముంచెత్తారు. సాష్టాంగదండములతో యిసుకంతా పల్లమైపోయింది. వైతరణినది దాటితేనే కాని, జీవులు యమలోకం చేరరన్నట్లుగా కొంత గోదావరినది దాటితేనే కాని జనులా యతీశ్వరుని సన్నిధిచేరరు. దీనితో పడవవాళ్లు, బళ్లవాళ్లులాగా లోకులసొమ్ము మింగిలింది స్వామికి సమర్పణ. ఈ సమర్పణఫలములగుట్ట అసలే నీరైనా ముట్టనిసంయమ దేమితింటాడు? శిష్యులున్నారుకాదు కంపెనీ యేజెంట్లవలె. వారుతిని వచ్చినవారికి ప్రసాదముల క్రింద యిచ్చి ధ్యానానందస్వామివంటి విభూతింతలిసి, కోర్కెదారులకొసగి పంపించుచుండిరి. వెర్రి నమ్మలక్కలు, అయ్యలు ఎంతమహానుభావుడు కాకపోతే, నిరాహారుడైయుండి గుండులాగే యున్నాడంటే,

భిల్ల కాంతలు

నాట్యవిలాసము

కబుర్లు ఆనోటనోట వింతలే. ముసలిచ్యవనుని అశ్వనీకుమార్లు యువకునిచేసినరీతిగా నీతని దలచుచుండిరి. అందరినోటమ్మాట, టకారములేకాని, స్వానుభవను లెవరూ గన్పించరు.

ఇంతలో చనిపోయిన ఈనిరాణిగారా యోగిని తమయూరు రమ్మని కబురంపినదట. అందుకై రైలులోపోవుచుండగా పోలీసులు అనేకచోట్ల ఖూనీలు చేసి, మారువేషమున తప్పించుకొని తిరుగుచున్న హంతకునిగా నెరిగి బంధించిరని ఇంగువవాసనలా వార్తలు బయలుదేరాయి. ప్రజలను మోసబుచ్చగలడు కాని, భగవంతుని పసిపట్టుటలో పంచానన సమానులగు పోలీసులను గిరిరించగలండా? ఉల్లిపువ్వు ఉల్లిపువ్వే. మల్లిపువ్వు వాసనొచ్చునా? రోగాలుకుదిర్చినా కుదర్చకపోయినా డబ్బురోగం కొంతవఱకు కుదిర్చాడు హంతకయోగి. ఇన్నివిన్నా కళ్లుతెరవరే ప్రజలు.

ఇదయూక మాయూరే ఇంకో స్వాములారు వచ్చారు భగవద్గీతాసార ముపన్యసించుటకు. చాలా బాగా చెబుతున్నాడని, ఒక్కకానిద్దైనా పుచ్చుకోడని, పన్లై మసలేలేదని వదంతులతో జనులదే పోత. పదిహేడురోజులు పదిహేడధ్యాయాలు చెప్పాడు. ఇంతవఱకొక్క గవ్వయినా రాలేదు కంఠశోషే కాని. అడుగుటకా నామర్దా. ప్రజాభిప్రాయం తారుమారై గౌరవం తగ్గుతుంది. అడక్కపోతే అమ్మైనా పెట్టదు. ఈలాంటి చిక్కుల్లో పడ్డాడు మహానుభావుడు. ఈ పదిహేడురోజుల నుంచి విడవకుండా సేవించుచున్న యొకాయనకు తన దీనత చెప్పుకొన్నాడో ఏమో పద్దెనిమిదోరోజుల చివర కాలము దండుకున్నాడు శిష్యుడు డబ్బుప్రస్తావన. "స్వామియొక మఠం గోదావరితీరమున స్థాపించదలచుకొన్నాడు. ఆయన తలంపవ్యర్థాచేయుట మనకు చాలా అగౌరవం గాన" అనేసరికి ఎమ్టిహోండు (పట్టిచేతుల)తో వచ్చినజనులెల్లరు చల్లచల్లగాజారేరు. అలాగే శ్రోతగా చూడాలనివెళ్లిన మేమున్ను వారి ననుసరించాము. ధనముగ్ధుడు కాని, నిష్కామయోగి వడో తెలియకుండా యున్నది. మోక్షసన్యాస యోగదినము గనుక స్వామికి బుద్ధమోక్షమై, తెల్లవారుగట్ల వెడలిపోయినాడు.

బందరులో నామధ్య యొక వేదాంతివచ్చి స్త్రీ పురుషాదులకా వేదాంతవిద్య యుపదేసిస్తానన్నాడట. గుడ్డినమ్మకాల్లో, స్త్రీ లగ్రగణ్యులగుటచే యొకటే ఎగిరిపోతగా తోవగాపోవగా, కొన్నిరోజులకొక యువ్వనవితంతువు కుపదేశానెపంబున చేవో యవాచ్యములు పల్కాడట. అది యూరంతాప్రాకి ఆవేదాంతిని తన్నదల పెట్టారట యూరిపెద్దలు. అదితెలిసి, పలాయనమాత్ర మవలంబించాడా వెర్రివేదాంతి. మాయదారి ప్రపంచాన్ని కళ్లు బాగా తెరచి విమర్శనగా నడవాలి కాని గుడ్డిగానడుస్తే గోతులోపడ్డమే. ఇక్కడి కిదిసరి.

మరోవింత. మరీవింత. వెనుకటికో సన్యాసి, ఆరవేసికొన్న గోచిగుడ్డ ఎలుకలు కొఱుకుచున్నవని, వాటిని చంపుటకో పిల్లిని, పిల్లినిపెంచుటకై పాలు కావలసి ఆవును, ఆవు సంరక్షణకొక నౌకరును, ఇన్నిటిని కనిపెట్టుటకొక స్త్రీని పెండ్లాడి కుదరక సంసారి మేర్పరచుకొన్నాడట. అలా ఈమధ్య అంటే సుమారెనిమిది నెలలనుంచి మాయూరే (అన్ని శేకంవెర్రులకు అగ్రపీఠం లెండి) వచ్చి, మఠాలలోను, గుళ్లలోను, అధ్యాత్మరామాయణ మతి సారస్యంగా అంతరార్థ బాహ్యార్థము లాకాశమంటే నేర్పున చెబుతున్నాడు. మాట మైనస్సారుభక్తి ఏసమాసైనా మారచనగా, విపులంగా చెబుతున్నాడులెండి. వినే వాళ్లలో మూడుమంతులు స్త్రీలే. వారిలో మూడు వంతులు వితంతువులే. వితంతువులకే యతిస్వతంత్రము కాదా? తత్వబోధ తరుణుల తలనపాల మంటు చున్నది. సన్యాసిగా ఆకాకోపము లాకాశమంటు చున్నవి. డబ్బులేని డిప్రెషన్ రోజుల్లో ఎన్నిటికిని డబ్బుతేగలరు. అందులో పురుషుల కాఫీటిఫెన్లకు,

సినిమా నాటకాలకు, కూటబూట్లకు, షోకులకు పోగా మిగిలి లేను. వారనుగ్రహించి యిస్తేనుగద మగని వక్షస్థలంపీఠనిలక్ష్మి శ్రీ పాలబడుట. అందులో వితంతుల కేశోడుకో, ఏమరదో, ఏ అన్నతమ్ములో, మరదలో, కోడలోయియ్యాలి దయదల్చి. ఇందరిచేతులమీదనుంచి రావడం, స్వామికివ్వడం జరుగుచుండుటచే, నాస్వామికి ధర్మోపన్యాసకర్త కోపకు కడుసలిగి, పళ్లెముంచాడు. అదీ నిండుటలేదు. ముఖాముఖిగా అడిగాడు. అన్ని కోరికలువిడిచిన సర్వసంగ పరిత్యాగిన్యైన యతీశ్వరునకీ తుచ్ఛధనముతో పనేమని యెవరో అన్నారట. అంటే ఆయన అపరదూర్వాసుడై, "రైలువాళ్లు నన్నూరికే ఎక్కించుకుంటారా? అద్దియియ్యక పట్నంలో యిల్లెవరిస్తారు. పదార్థములులేనిదే పాకమెట్లు భుజించను. కడుపు నిండనిదే గాథలెట్లు మీకు చెప్పను. గనుక, రోజు తలకొక అర్ధణా కాని, మొత్తము నెలదాకా యియ్య లేకపోతే నెలకొకరూపాయిగా మొత్తపరచిగాని తేవలె"నని ఆజ్ఞా తెచ్చేవారు చేతులెత్తమని, అన్నాడని వదంతిపుట్టింది. పైగా విభూతి పెట్టుకోకుండా వితంతువులు రావలదనిశాసిస్తే, ఇంత విభూతి లేకుంటే సిగ్గేస్తుంది స్వామీ అందిట ఓముసలావిడ. అలాగా మంగలాడివద్ద క్షౌరమునకు తలవంచి కూర్చొనుటకు సిగ్గులేదా అన్నాడట తక్షణం. ఇంకోఆవిడ పళ్లెము పట్టి స్వామికి చందా వసూలుచేసి రోజాయిస్తూంటే డబ్బులు తీసుకున్నావని దొంగతన మారోపించగా ఆవిడ మళ్ళీవెళ్లలేదని స్వయంగా తెల్పింది. ఇన్నిరకాలుగా చెప్పుకుంటూనే వెడుతున్నారమ్మలు. ఏమ్రా అంటే, అసలు చెప్పే యతికున్న లేకపోయినా, దేహాభిమానం ఎందుకు ఇన్నిబింటూ అన్నారు కొందరక్కలు, పురాణవైరాగ్యముగా.

భిక్షలకు పిలవలేదని యొకకోపము. పిలిచిరిబో గాటీలు బాగులేవనియో, గంధము తీయలేదనియో, దక్షిణ చాలదనియో,వంట రుచిలేదనియో,'పిండివంట తనకిష్టమైనవి కాదనియో కోపముతో అలుగుతాడని వదంతులు. పాపం పుణ్యం భగవంతునికెఱుక. ఏమైనా, కోపంమాత్రం తగదు. సన్యాసికిన్ని చింతలెందుకు? ఆహారవిహారములకింత హడలెందుకు? డబ్బుకై యింత కాంక్షెందుకు? ఆత్మసంయమునకు సత్రం భోజన, మఠానిద్ర యుండాలి. ఆరోజు కేది ప్రాప్తో, అది తినాలికాని ఆకాశహార్మ్యలెందుకు? లోకహితార్థమై తన జ్ఞాన మన్యదాపోసీయక, వినియోగించు పుణ్యాత్ములకీ యుపాధినిలుచుటకే పండో భక్షించి జ్ఞానదేహాభివృద్ధితో జీవించి జ్ఞానయోగసాధనములచే దేహాభిమానంవీడి దుర్దృశ్యము లేకముగా చరించి ధన్యులై లోకమును తరింపజేయుటకైయుంటరయే, సన్యాసుల లక్షణంకాని చవట సన్యాసిరాయనిపించుకొనుట యతికులంబుకొక లోపమని మనవి.

మనుజాలపరికించి మరీ ముసలాలని మామగువలకు మనవి. నామాటల కలుగవలదనియు, నిజమాడిన నిష్ఠూరము వలదనియు పురవాసులకు మనవి. అంధత్వమున కధఃపతనమే యని హెచ్చరిక. మామనవిని మంచిగా గ్రహించిన మహనీయుల కనేకవినతులని మనవి. ఉన్నసంగతేకాని దూషణకాదని మరిమరి మనవి.

పహారీజాతులందు విచిత్రాచారములు

"రాచ"

భారతదేశము గడు విశాలమైనది. ఇందు పెక్కుజాతులు చిరకాలమునుండియు వాస మేర్పఱచుకొని యున్నవి. ప్రపంచమంతయు నూతన నాగరికతా ప్రవాహమున దేలి పోవుచున్నను జగత్తున నట్టి పరిణామమేమి యు జరుగనివిధముననే యీజాతులు పురా తనమునుండి వచ్చుచున్న తమయాచార ముల నెప్పటివలె జరుపుకొనుచు కాలము గడపుచున్నవి. మానవునిశక్తి కిసుమంతయు లోబడని పర్వతరాజమగు హిమాలయ పర్వతప్రాంతమున నిట్టిజాతులు గలవు. వాని లో భోటియాజాతి యొకటి. ఈజాతినిగురిం చిన విచిత్రాచారములగూర్చి ఇ. వీక్లీలో, కె. ఎ. అబౌసుగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

ప్రస్తుతముగల జాతుల సంఘ వ్యవస్థల మార్పవలయుననుచు రచించిన పెక్కుమంది ప్రముఖుల పుస్తకములం దొకటైన నీజాతి యం దెవరును జదివియుండరని నిశ్చయ ముగ జెప్పవచ్చును. ఈవింతయైన అనాగ రిక జాతి హిమాలయపర్వత ఉత్తరసాను భూములందు జనాకీర్ణమగు పట్టణములకు దూరముగా వసించుచున్నది. వారి విచిత్రా చారములు ముఖ్యముగ వారివివాహపద్ధ తులు ఇతరజాతులనుండి భేదించుటయగాక, అటువంటి యనాగరిక జాతులమధ్య ఆశ్చర్య కరములగు పెక్కువిషయము లుండుటవలన, వారినిగూర్చి తెలుసుకొనుటకు మోదావహ ముగ నుండును.

వీరియందు మూడువిధములగు వివాహ ములు గలవు. వీనిలో సనాతనమైనది 'అంకాల్' అనబడునది. దీనిప్రకారము వధువు యింటియందే మంగళసూత్రము గట్టు తంతు జరుపబడును. రెండవది 'సెరాల్'. దీనినిబట్టి ఎట్టి తంతుగాని ఏర్పా టుగాని లేకుండగనే యువకుడొకయువతిని తనతో తీసికొనిపోవును. ఇది జరిగినతరువాత 'అంకాల్' గావచ్చును. ఒకవేళ అది జరుగ కున్నను, వారు భార్యాభర్తలని సంఘ మంగీకరించును.

మూడవది Companionate Marriage అనబడు సమాజవివాహము. ప్రతిభోటియా గ్రామమందును 'రంగ్ భంగ్' అనబడు గృహమొకటి యుండును. ఇదివఱకు వానిని సంఘసమావేశముల కుపయోగించెడువారు. ఇపుడాచోటికి ప్రతిభోటియాకన్యయు నొంట రిగ వెళ్లవచ్చును. అచటికి యువకులుగూడ వచ్చెదరు. అందుచేరిన యిరువురు యువతీ యువకులు తాము వివాహమాడుట కొప్పు కొన్న దానిని వెల్లడింతురు.

తదుపరి వారిరువురు సంగీతపరీక్షకు లో నగుదురు. వధువు గెలిచెనేని వరుని తన

యింటికి గొనిపోయి వివాహమాడును. ఆమె ఓడిన వరుని వెంట నతనియింటికి వెళ్లును.

ఇట్టి సంస్థలేగాక భోటియాజాతి సంఘ జీవితమున నింకొక ముఖ్యవిషయముగలదు. వారిస్త్రీలకు సంఘమున చాల ఉత్తమస్థాన మిత్తురు గాన వారితరులపై యధికారము చెలాయింతురు. వివాహమునకు స్త్రీలే మొదట ప్రారంభింతురు. గృహజీవనమందుగూడ వారెక్కువ ప్రాముఖ్యతగల్గి యుందురు. భర్త యింకొకభార్యను వివాహమాడెనేని, మొదటభార్య కాతనికి విడాకులిచ్చు నధికారము గలదు; కాని భార్య సమ్మతిలేక భర్త ఆమెకు విడాకు లెట్టిపరిస్థితులందును ఇవ్వజాలడు.

ఈపహాడీలందు ఖాసియాలనబడు నింకొకజాతిగలదు. వీరు ముఖ్యముగా కుమార్ ప్రాంతముల నుందురు. వారు తాము హిందువులమని చెప్పుకొనుచున్నను, వారి సాంఘికాచారనియమములు హిందూవిధులకు వ్యతిరేకముగనుండి, యనాగరికజాతికి జెందియున్నవి. హిందూసంఘమున స్త్రీ గౌరవముతో జూడబడుచుండ, నీఖాసియాలయందు చరాస్తివస్తువుకంటె యెక్కుడుగ పరిగణింపబడదు.

ఈజాతియందును భోటియా జాతియందును స్త్రీలకుగల స్థానము చాల భిన్నముగ నున్నది. భోటియాలందు స్త్రీ తన కిష్టము వచ్చినవారిని మువ్విధములగు వివాహపద్ధతులలో నేవిధముగనైన పెండ్లియాడనగును. కాని ఖాసియాలందు భార్యల నితరవస్తువుల వలె కొనుటయు అమ్ముటయు జరుగుచుండును. వారిలో వివాహపు హక్కులకెట్టి పవిత్రభావమునులేదు. భర్తకు ఇతరఆస్తిపై నెట్టి హక్కుగలదో భార్యపై గూడ నంతియు. ఆమె కెట్టిస్వాతంత్ర్యము నుండదు.

వారు భార్యలను ఆస్తితోజేరు యితర వస్తువులవలె తలంచుటవలన సాధారణముగా వారిని అమ్ముచు కొనుచుందురు. ఈ వాడుక వారిజాతియందుండు స్త్రీపురుష జనసంఖ్యనుబట్టి కలిగినది. వారియందు నూరుమంది పురుషులకు డెబ్బదిమంది స్త్రీలు మాత్రము గలరు. ఈవాడుక వారు నాగరిక ప్రపంచసంబంధమువలన క్రమక్రమముగా మానుచున్నారు. త్వరలో పూర్తిగా మాయుననిగూడ తలప వీలగుచున్నది. వీరిలో విగతభర్తృకయైన స్త్రీని భర్త తమ్ముడితరఆస్తితోపాటు గ్రహించును. దీనికెట్టి తంతుగూడ జరుగవలసినదిలేదు.

కుమాను పర్వతప్రాంతములందే వసించు తారను, బుక్సాస్ అను జాతులందింకను విచిత్రమగు వాడుకగలదు. వారపాయకరమగు బురదప్రదేశములందు వసించుచున్నను ఏ బాధలేకుండ శతాబ్దములనుండి వర్ధిల్లుట మిగుల అక్కజమునుగలిగించును. హిందూదేశమునందంతటికిని వారిగృహములు చాల పరిశుభ్రముగనుండును. వాని నారోగ్యవిధుల ననుసరించి గాలివెలుతురు ధారాళముగవచ్చునటుల గట్టుదురు. ఆప్రదేశమంత

యు మలేరియా కనికిపట్టైనను వారికెపుడా జ్వరముగూడ రాదన్న వారారోగ్య పద్ధతుల యెడ నెట్టిశ్రద్ధ దీసుకొందురో దెలియగలదు.

వారి పరిశుభ్రగృహములనుగని వారు గొప్ప నాగరిక జాతియని దలంచుట పొరపాటు. ఏలన వారు మూఢనమ్మకము గలవారై యుండుటయగాక యితరజాతులందువలె వివాహమునెడ విచిత్ర సిద్ధాంతములతో గూడియుందురు.

ఖాసియాలందు భార్య ఆస్తివస్తువులలో నొక్కటిగా పరిగణింపబడగా పైజాతులందు భర్త కొంచె మెచ్చుతక్కువగా అంటరానివానివలె నెంచబడుచుండును. అతని చౌక (హిందువులిండ్లలోని భోజనశాల) లోనికి రానివ్వక భోజనము యింటిబైట వేతురు!

[రాబోవుమాసమునుండి వివాహము, దాని పుట్టుపూర్వోత్తరములు, వివిధజాతుల మధ్య వివాహాచారము లాదిగా చోద్యమైన విషయములతో వ్యాసములు వరుసగ ప్రకటింపబడును.]

శిశునిర్వేదము

గుంటుపల్లి వేంకటేశ్వరరావుగారు

ఎన్నిపర్యాయములు యుద్భవించి మరణ
మందియున్నానొ, సిగ్గొకింతైన లేదు
శాశ్వతానందమయ సుఖాస్పదమటంచు
జననమందితి పాడువిశ్వంబునందు.
పూర్వభవఋణవాప్తికై బుట్టినట్టి
ఋణినటంచు నెఱింగియో దనదుదేహ
పాటవసువర్ణకాంతులు బాయుననియొ
నన్ను బోషింపదాయెగా కన్నతల్లి!
దోషగాఢాంధకార బంధురసమేత
గర్భకుహరంబు వెల్వడ, గలిజలంబు
జల్లుదాదిగఁ దాదియే తల్లి కన్న
తల్లియెవ్వరో యెఱుగ మదుల్లమందు.
మాతృప్రేమానురాగ సంభావితమతి
'అమ్మ'యని బిట్టుబిల్వగా నామె ఎవరో
వచ్చి నానోటిలో "యిన్ని" పాలుబోయ
వెగటుబుట్టించెనవ్వి; నా ప్రేవులెల్ల
సుళ్లుదిరిగెడుతఱుద్బాధ సొరలియుండి.
ప్రేమదళుకొత్తనెందరో విసువుకొనక
జేయుచుందు రహరహంబు సేచనములు,
తనదు కరుణార్ద్రదృష్టిని దనిపి యించు
కైనఁజేఁదీయదేలనో గన్నతల్లి.
ఎట్టిరక్తంబునం దుద్భవించినానొ;
అన్యరుధిరజనితరుచి స్తన్యమెపుడు
నాయుదరమందు మెలమెల్ల నాట్యమాడు,
గాని జీర్ణింపకవిగడ్డ కట్టియుండు!
తూగుటుయ్యాలయందున దూదిపరువు
పైబరుండి హాయిగ జోలపాటవినఁగ
మందహాసంబు మోముపై చిందులాఁడ;
నన్నుగనరాద దేలకో కన్నతల్లి.
మూర్ఖమూనిబెంగనుగొని బొగులుచుండ
నన్ననుసరించునేలకో కన్నతండ్రి;
తనదురక్తాశ్రుసిక్త హస్తములనెత్తఁ
వడిగనాకండ్లవెంట బాష్పములుగుఱియు.

—స్వరచితమైన "కన్నతల్లి"నుండి.

భారత స్త్రీకి సంపూర్ణ స్వేచ్ఛ

[గతమాసపు సంచికయందు శ్రీమతి పాకల చంద్రకాంతామణిగారు "భారతస్త్రీ సంపూర్ణస్వేచ్ఛ నెప్పుడు బడయగలదు" అను సమస్యపై తమ యభిప్రాయమును వెల్లడించిరి. దానిని ప్రకటింపుచు మేమితర సోదరీమణు లీ సమస్యపై తమ యభిప్రాయముల వెల్లడింపదలంచుచో ఈమాసము సంచిక యందు చోటిత్తుమని వ్రాసితిమి. దానిచే పెక్కుమంది సోదరీమణు లావిధముగా తమ యభిప్రాయములను క్లుప్తముగను దీర్ఘముగను వెల్లడించుచు వ్యాసముల వ్రాసిపంపిరి. ఆ వ్యాసములన్నియు నున్నవున్నట్లే ప్రకటింప చోటు చాలమి క్లుప్తపరచి ప్రకటించితిమి. మరికొన్ని మానివేసితిమి. దీనికి రచయిత్రులు మన్నింతురుగాక యని కోరుచున్నాము. ఈ సమస్యపై యక్కరగొని త్వరగా తమ వ్యాసముల బంపినందుల కా యా రచయిత్రుల నభినందించుచున్నాము.

సం. గృ. ల.]

౧

మొదట సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యమును గ్రహించుట కర్హమగు యోగ్యత యున్నదాయని ప్రతి భారతస్త్రీ స్వయం విమర్శను బూనవలెను. పురుషద్వేషులును, స్వవిమర్శదూరులును, యుద్రేకపూరితులును నగు కొందరు యువతు లొక్కచోచేరి "భారతస్త్రీ సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యమును బడయగోరుచున్నది. తద్బాల్యముననే పురుషునిపైగల పరంపరానుగతమగు ద్వేషము సాధింప గోరుచున్నది. భారతమహిళామణులెల్లరును తదాశయపూర్తికై సర్వశక్తుల తోడ్పడుట విహిత"మని యెలుగెత్తి చాటుటయే తమవుగ గృహమునవీడి పతిరూపమున పతికి సేయవలసిన శుశ్రూషను మఱచి, మాతరూపమున నిజబిడ్డలయెడ తనకుగల సమస్తబాధ్యతలను త్యజించి, గృహ వేల్పులగు పెద్దల వంతరపూర్వమే తిరస్కరించి 'దేశసేవ' యని 'మానవసేవ' యని సమాజములను, సభారంగములను ఉపన్యాసవేదికలను పరువులెత్తుచున్నారు. ఇంతయూ స్త్రీ స్వాతంత్ర్య సంపాదన కోడదరబార్థమే యని యెల్లరి దృఢవిశ్వాసము. అహా! కార్యోత్సాహము వారి సంప్రదాయములగా జేసియుండవలెను. గాకున్న, నిజస్థానముల విడనాడి కర్తవ్యతావిమూఢమనస్కలై సముద్దేశయుతలగు భారతస్త్రీలు దేశావస్థమున కొడిగట్టగలరా?

మాతృదేశ దాస్యవిముక్తికి తోడ్పడవలెనన్న, శృంఖలావిముక్త గావలెనన్న భారత స్త్రీ నిలువవలసిన తావెద్ది? ఉపన్యాసవేదికముపైనా లేక స్వగృహాంతర్భాగమున నిజశిశువు పర్యంకముచెంతనా? కన్నబిడ్డ పోషణశిక్షణమున కప్పజెప్పి యొరులశిక్షణాభారము తాను వహించుటా? ఇది సాధ్యమగునా? పూర్వపు భారతస్త్రీలు తమకు ప్రసాదింపబడిన సంతానమున కట్టి యుత్తమోత్తమశిక్ష నొసగుచుండినది లేదుగదా? అవును; ఎట్లుండగలరు! విదేశ విద్యావిమోహితులైన నేటి యువతీయువకులు ధర్మబద్ధములును ఆదర్శప్రాయములును నగువారి యుజ్జ్వలచారిత్రములను పఠించుటయే దుస్సాధ్యమైనది. పఠించినను వాని విశ్వసించుట దుర్లభమైనది. ఇట్టితరి వాని ననుసరింపబూనుట గలుగునా?

భారతస్త్రీకి సంపూర్ణస్వేచ్ఛ

నేటి విద్యాపద్ధతులలో సయితము శిశువునకు ప్రథమోపాధ్యాయిని మాతయనియు, ప్రథమపాఠశాల గృహమనియు నంగీకరించుటలేదా? అయితే, ఆవిధులను పాలించువ దెవ్వరు? నేటిమాత తనబిడ్డ లాలన పాలనలను సహింపజాలకున్నది. దేశపాలనాకార్యక్రమమున పాల్గొనజాలుచున్న యీ సుకుమారాంగి శిశుపాలనాభారమున కశక్తియగుచున్నది. పురుషునితో సమబలమును ప్రదర్శించుచున్న యీ సబల నిజశిశు స్తన్యపాననిరాకరణముచే తనదేహబలమును గాపాడ ప్రయత్నించుచున్నది.

పోనిమ్ము! మాతగా తన ధర్మముల నిర్వహింపలేకున్న నేమి! తత్పూర్వము సతీధర్మముల చక్కగా పాలించెనని తృప్తిచెందదలచినచో అక్కడ నదియు శూన్యము. విద్యావిహీనలై యుండుటయే భారతస్త్రీ దాస్యమునకు ప్రబలకారణమని నెంచిపెట్టగా యిప్పుడిప్పుడు స్త్రీవిద్య యతిశయించినది. విద్యావతీమణులగు స్త్రీలసంఖ్య నానాటికి మించుచుచేయున్నది. అయితే, తత్ఫలముపైని దృష్టిసారించినవారమైన గాన్పించు దృశ్యమేమి? విద్యచే యజ్ఞానమను యవనిక తొలగిపోగా భూతలము స్వర్గతలముగా మారుచున్నదా? సహజసౌందర్యము, విద్యాలంకారకారణమున ద్విగుణీకృతము కాగా, జన్మదాతలగు మాతాపితరుల మానసములను గాని ఆపిదప అగ్నిసాక్షిగా పెండ్లాడిన భర్త మనోకమలమునుగాని రంజింపజేయుచున్నదా భారతీయ యువతీమణి! ఇందులకు వారి యంతరాత్మలే తగుసమాధాన మిచ్చుగాక.

విద్యాఫలమే స్వాతంత్ర్యమనియు, స్వాతంత్ర్యమన ధిక్కారమనియు నేటి నాగరికతాప్రపంచవిహారిణులగు స్త్రీల నిశ్చితాభిప్రాయము. విద్యావతియగు స్త్రీ దేశహితసంపాదన కొరకై యమూల్యయంత్రము కాగలదని యూహించిన మహామహుల యాశయములన్నియు వమ్మగుచున్నవి. వారి మనోవాంఛలను సిద్ధింపజేయుచున్న విదుషీమణులును లేకపోలేదు; అయితే వారి సంఖ్య యతిస్వల్పము. దేశహితార్థము సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యమును సంపాదింప గోరుచుంటిమను భ్రమకులోనై సభారంగములకు పరుగులు పెట్టుచున్న వారు! నిజముగా వారి హృదయమున యీ కాంక్షగలదేని సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యమును బడయగోరుదురేని వారి గృహమే వారి కార్యస్థానము. వారి సంతతియే దేశసేవాదక్షులనుగా వారు సిద్ధపఱుచవలసిన పౌరజనము. వారి భర్తల హృదయమే వారి స్వాతంత్ర్యసింహాసనములు. వాని నధిష్ఠింపగలిగినయెడల వారు ధన్యలు. అప్పుడే రాజ్యము లేలగల్గిన నాటి రమణులవలె వారు వారి గృహరాజ్యములను సంపాదింపగలరు.

స్త్రీమూలమున ప్రతియొక్క కుటుంబమును యుత్తమసంస్కారణ నొందగదగినచో దేశ మత్యల్ప కాలమున పూర్వప్రఖ్యాతి నొందుననుటకు సందియమేమున్నది! అట్టి సంస్కరణాభారము వహించుట కావ్య కార్యనిమగ్నులగు పురుషుని కసాధ్యముగు ననిదైయుండ స్త్రీ సయితము తెల్లవారుటతోడనే ధనార్జనార్థము యీ పాఠశాలలో, కచ్చేరిలో, న్యాయశాలలో తయారైన ఇంటిపనుల చక్కబెట్టువారెవ్వరు! తమ నాశ్రయించి జీవించవలసిన మిగత మూఢాశ్రమముల వారి మాటయేమి? ఇట్టి సతీపతులగృహములు నిశ్చలానందమున కనిశపదైయుండుటకు మారు నిరంతరవిచారచిహ్నములను వెదజల్లుచు బాహ్యాడంబరమునకు తప్ప తదితర విషయములందు శోభావిహీనములై జరుగుచున్నవి.

శ్రీమతి డి. కమలావతిగారు, హైదరాబాదు.

౨

స్వాతంత్ర్యము! స్వాతంత్ర్యము! నారీస్వాతంత్ర్యము! నలుప్రక్కల నీమాటలే ప్రతిధ్వనించుచున్నవి. ప్రైమరీతరగతుల 2, 3 దినములు మాత్రమే చదివినబాలిక నోటకూడ నీమాటలే!

స్త్రీలు! పురుషులు! భూమ్యాకాశముల కెంతభేదమో వారలకు నంతియే కాని, భూపావకీని, చంద్రచంద్రికలకును ఎంతయుభేదమో నొండొంటితో నెంతయావశ్యకమో అట్లే వీర లభేద్యులు. ఒండొరుల సహాయ మత్యావశ్యకము. స్త్రీ దేవీమయమూర్తి; ప్రేమ స్వరూపిణి; అగాధహృదయ; స్థిరమతి; అత్యున్నత మేధాశక్తి సంపన్న. పైకామె ఎంతమృదులయో ఎంత మధురాన్వితయో ఎంత శాంత సహనశీలయో, అంతరంగమున నామె యంతగంభీరమయి అంత దుర్నిరీక్ష్య. అగ్రాహ్యమగు స్త్రీ స్వభావము వర్ణన చేసికొనుట చాల కష్టతమము. కనుక కోమలయగు స్త్రీకిని దృఢకఠినమూర్తియగు పురుషునకును శారీరకముగనేగాక మానసికముగనుగూడ నెంతో తారతమ్యముగలదు. సాధారణముగ నిప్పటి విద్యార్థినుల స్వాతంత్ర్యేచ్ఛ, పురుషుల అధీనులుగాకుండుట, ఇచ్ఛవచ్చినట్లు నిస్సంకోచముగ తిరుగుట, (సాధ్యమైనంత వరకు పురుషుల ననుకరించి) వేషభాషల నేర్పుట, రమణీహృదయ రత్నమగు గాంభీర్యమును జీవితము యొక్క పవిత్రతను బారద్రోలి చలికితనముతో జీవయాత్రగడపుట, పెద్దల మన్నించుటకుబదులు వారలయెడ ననాదరణచూపుట మొదలగు గుణరత్నములు. ఇది స్వాతంత్ర్యమా? లేక స్వార్థపరత్వమా? మనోవికాసము లేనివారలకు వినయ విధేయతలకు సహనశాంత రాహిత్యములును అలవడినవి. స్త్రీజన ప్రయోజనకారియగు విద్యనభ్యసించిన సరియగు బుద్ధివికాసము కలిగి ఈ దుర్దశ పట్టకుండెడిది.

ప్రకృతి సిద్ధమగు సంసారేచ్ఛ ప్రతినారీజీవిత హృదయాంతరాళమున తళుకుతళుకుమని మెరయుచుండును. స్వగృహమునకు సర్వాధికారిణియై తా నుండవలెనను కోరిక ఏరమణీమణికుండదు? నిజ విద్యాబలముచే స్వగృహమును స్వర్గతుల్యముగ నొనర్చి భావిసంతతిని తమ యమూల్య శిక్షాదానముచే ఆదర్శ స్త్రీ పురుషులుగ నొనర్చు మహత్తరకార్యమందు సర్వస్వాతంత్ర్యముగల స్త్రీ స్వాతంత్ర్యవిహీనయని ఎట్లు చెప్పబడగలదు?

ఈ యాధునిక స్వాతంత్ర్యకాముకులగు స్త్రీలలో వేరొక తెగవారున్నారు. వీ రల్పసంఖ్యాకులు, సంసారిక జీవనమున కిచ్ఛగింపనివారు, మానవజాతికై యాత్మసమర్పణము గావించు రమణీరత్నములు. లోక కల్యాణమునకై దేశసేవయందు న్యాయస్థానమందు రాజకీయ కార్యములందును, సర్వత్ర పురుషస్థానముల నిల్చి ఇన్నినాళ్లనుండి యణగద్రొక్కబడియున్న స్త్రీ మేధాశక్తిని, కన్నులు మిరుమిట్లు గొలుపునటుల దేదీప్యమానముగ చేసి జయశ్రీల నందుకొను స్త్రీరత్నములు కొందరు గలరు. సాధారణ స్త్రీలకు నిజమగు బుద్ధివికాసము కలుగచేయువిధానము—విద్యాశిక్షణమిచ్చుట మిక్కిలి యావశ్యకము. అపుడే వారలు శిక్షితలగుదురు. ఈ యాధునిక విద్యావిధానము వట్టి ఆడంబరరూపమే గాన, దీనిని పూర్తిగా మార్పుచేయవలెను. నేటి విద్యాఫలితముగా మన భారతనారి యా పురాతన యున్నతస్థానమునుండి జారి నేడధఃపతితయైనది. ఈమార్పు చేసిననేకాని నేటి హైందవనారి నాటి రమణీరత్నమై రాజిల్లలేదు. అఖిలభారత మహిళాసభవారును, అంతర్జాతీయ నారీ సమితివారును, ఈ ప్రస్తుత విద్యావిధానము స్త్రీజనోపకారి గాదనియే తీర్మానించిరి. త్వరలో మార్పులు గావించి నిర్బంధ విద్య నియమించిననేగాని మనభారతమహిళ యున్నతస్థితికి రానేరదు.

శ్రీమతి మంజులదేవిగారు షిలాంగ్—అసాము.

3

భారతనారీమణి ఎప్పుడు తన ధర్మమును నెరవేర్చునో అప్పుడే సంపూర్ణస్వేచ్ఛ బడయగలదు.

భారతస్త్రీకి సంపూర్ణ స్వేచ్ఛ

భారతస్త్రీలు ఆంగ్లేయభాష నేర్వవచ్చును. అందలి మంచి విషయములను గ్రహింపవచ్చును. యోగ్యత యున్న ఉద్యోగములు చేయవచ్చును. కాని పూర్వము భారతమహిళలనుండెడు ఆర్యధర్మములు మాత్రము మరువరాదు. భారతదేశమునందు పుట్టిన ప్రతిస్త్రీయును తనతన మతములయందు ఏయేధర్మములు చెప్పబడెనో ఆయాధర్మముల ప్రకారము నడుచుకొనుట మంచిది. ఎవరైన తప్పుచేసినయెడల అమ్మా నీవ యిది ధర్మముకాదని చెప్పుదురు. ధర్మమాచరింపని స్త్రీలు ఏవిద్య చదివినను నిష్ఫలమే. పూర్వము స్త్రీవిద్యావిజయ దుందుభి డాక్టరు ఆనందబాయిజోశియను బ్రాహ్మణస్త్రీ భర్తయనుజ్ఞవడసి అమెరికాలో విద్య నభ్యసింపుచు తన స్నేహితురాండ్రనను యితర పాశ్చాత్యస్త్రీలనను ఆర్యధర్మములు బోధించుచు మహారాష్ట్రస్త్రీలవలె జడలు వేసి చీరలు కట్టించుచుండెను.

తాను న్యూజరసీపట్టణమున నేగుటనుండు తన స్నేహితురాండ్ర కందఱును మహారాష్ట్రపద్ధతి ననుసరించి విందుచేసెను. భర్త గోపాలరావు తనభార్య నడవడి కనుగొనదలచి యామెకు దెలుపకయే యకస్మాత్తుగా నచటికిపోయెను. భారతభూమికి కీర్తిదెచ్చిన యామె సత్ప్రవర్తనగనిన పిదప గోపాలరావు తా నామెను గూర్చి శంకించినందుకు పశ్చాత్తాపపడెను. ఇట్టి రత్నము లనేకములుగలవు. కాని యీ రత్నములను సానబెట్టి ప్రకాశింపజేయుటకు గోపాలరావువంటి వారు లేనందున వారిరత్నములును రాళ్లవలె గనుపించుచున్నవి. ఆంగ్లభాషాకోవిదులైన కొందరు విదుషీమణులు, ఆంధ్రమును మరచి ఆచారములనులోనై ఋషివాక్యములను మంటగలిపి కులధర్మములకు స్వస్తిచెప్పి అటు సంఘసంస్కర్తలనను ఇటు పతితులనను మారులై త్రిశంకస్వర్గమువలె వూగులాడుచున్నారు. వీరి ఉపన్యాసములు ఏసంఘమును తృప్తిపరచవు. భారతస్త్రీలకు ముఖ్యధర్మము కేవలమన్నిటియందును పాశ్చాత్యుల ననుకరించుట గాదు.

ఆంగ్లభాషావ్యామోహమునకు లోబడి కులధర్మమును కాలద్రోసి, మానప్రాణములను ధారవోసిన స్త్రీ లెందరోగలరు. భారతస్త్రీలకు స్వేచ్ఛకావలయునన్న ధర్మమును బట్టియు వారియోగ్యతనుబట్టియు వచ్చును.

శ్రీమతి అయ్యదేవర బాలా త్రిపురసుందరమ్మగారు, నందిగామ.

౪

స్వాతంత్ర్య మనునది ఒక వస్తువుకాదు. దానిఆకారము మనకు తెలియదు. కాన ఒకరు 'ఇందతీసుకో' అని అనరు. అది మనము తెచ్చుకొనవలెను. మనకు మనలను పరిపాలించుకొన గలిగెడి శక్తి ఎప్పుడు కలుగునో అప్పుడే స్వాతంత్ర్యము లభియించును. ఇప్పుడు హైందవస్త్రీకి సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యము లేదన్నమాట నిజమే. ప్రస్తుతము విద్యావతులమని స్కూలుఫైనలు, ఆయినవభాగము మొదలగు క్లాసులు చదివి, అమితముగు ఆనందము పొందువారు నా ఉద్దేశప్రకారము విద్యావతులు కారు. స్కూలుఫైనలు చదువు గుమాస్తాపనికి చాలు. హైందవస్త్రీకి తగినవిద్య లేకుండుటయే స్వాతంత్ర్యము లేనందుకు ప్రబల కారణముగ నమ్ముచున్నాను.

పరభాష నేర్చుకొనుట పాతకముగాదు. తెలుగులోను ఉద్గ్రంథములు కలవు. ఇతర భాషలలోను కలవు. షేక్స్పియరును సరిగా చదివి అర్థముచేసుకొన్న మనకు ఈ ప్రపంచమున సంతోషముగ జీవయాత్ర గడపుటకు వలసినంత తెలివివచ్చును. కాన భాషనుగూర్చి ఆలోచింప నక్కరలేదు.

స్వాతంత్ర్యము కావలెనని చెప్పు స్త్రీలలో చాలమంది సీత ద్రౌపది మొదలగువారి పేరుల జెప్పెదరు. భారతరామాయణములు చదివినయెడల సీతాద్రౌపదులకు పూర్ణస్వాతంత్ర్యము కలదని తెలియ కలదు. కాని మన మాలోచించుకొనవలసిన దొక్కవిషయమే. సీతా ద్రౌపదులంత తెలివిగలవారమా?

తప్పు ఒకరిది శిక్ష ఒకరికి

శ్రీమతి వల్లూరి శారదగారు

౧

మధుసూధనరావుగారికి శ్యామల పెద్ద కూతురు. శ్యామల చాల తెలివైనబాలిక. గుణవంతురాలు. పాఠశాలలో విద్యార్థినులతో ఎంతో స్నేహంగా వుంటుంది. కపటమూ ఈర్ష్య యెరుగదు. అమాయకపు బాలికయని తల్లి, తండ్రిగూడ తక్కిన పిల్లలకంటె ఎంతో ప్రేమతో చూస్తూవుండే వారు. శ్యామల అంత చాయగలది కాక పోయినను చక్కని కళ్లు, కోలముఖంకలిగి, ఒంకుల ఒంకులజుట్టు, నాజూకుగా వుంటుంది. శ్యామలకు విద్యయన్న ఎంతో ప్రేమ. అందు చేత ఆమెను తండ్రి హైస్కూల్లో చేర్పించాడు.

ఆహైస్కూలుపిల్లలు ఎంతో అల్లరిచేసినా ఎంత దుర్మార్గాలు చేసినా, శ్యామల ఊరకుండేది. మేష్టరు అడిగినప్రశ్నకు సరీగా ఆన్సర్ చెప్పినదని పైగా పిల్లలంతా మనస్సులో కుళ్లుకుంటూ ఎగతాళి చేసేవారు. కాని తనచదువేమో తానేమో చూచుకొని శ్యామల ఏమియు మాట్లాడక తన దోవన తాను వచ్చేది. ఇందువల్ల మొదట, హేళనచేసినప్పటికీ తరువాత విద్యార్థినిలూ, ఉపాధ్యాయులూ కూడా ఆమె అంటె గౌరవముగా చూచేవారు.

శ్యామలకు మిత్రులులేరనే చెప్పవచ్చు. చాలా మితభాషి. అయినందుచేత ఎవరూ అట్టె ఆమెతో స్నేహం కలిగించుకునేవారు కారు. కాని యేలాగో మేరీ అనే ఆమెతరగతి విద్యార్థికి ఆమెకు ఒకవిధమైన స్నేహం అలవడ్డది. ఒకరినొకరెంతో ప్రేమించుకొనేవారు, వారిద్దరికీ ప్రేమవున్నా గుణాలొకటిగాదు. శ్యామలకు చదువులో ఎంత శ్రద్ధో మేరీకంత అశ్రద్ధ. శ్యామలమాత్రం స్నేహితురాలికి పాఠాల్లో చాలా సహాయం చేసేది.

౨

రాత్రి 11 గంటలు అయింది. శ్యామల తల్లి, పిల్లలు, అంతా నిద్రపోతున్నారు. తండ్రిమాత్రం మేల్కొని యేదో వ్రాస్తున్నారు. శ్యామల పరీక్షలు దగ్గరకు వస్తున్నవని మూడురోజులబట్టీ పగలు అన్నం రాత్రి నిద్రలేకుండా చదువుతూ ఉన్నది. లైటుముందరకూర్చొని తెల్లవారితే పరీక్షలని తెల్లవార్లు చదవాలసిందే ననుకుంటూ చదువులో నిమగ్నంఅయింది. ఇంతలోకే తలుపు కొట్టినశబ్దం ఉన్నట్టుండి వినిపించింది. శ్యామల కేమీ తోచిందిగాదు. భయసంభ్రమాలు పెనగొన్నాయి. లేచి తలుపు తిన్నంగా తియ్యంగానే మేరీ పరిగెత్తుకొని లోపలకొచ్చింది. ఆశ్చర్యంతో నోట మాటరాకుండా నిలుచుంది శ్యామల. మేరీ చిరునవ్వుతో శ్యామలవైపు చూస్తూ పయిటచాటున ఏమిటో దాచిపెట్టుకొని యిలా అన్నది.

"శ్యామలా! శ్యామలా! నీకు ఒకమంచి ప్రైజు తెచ్చాను."

"ఏమిటింత రాత్రివేళ అదుర్దాగా పరుగెత్తుకొంటూవచ్చి ప్రైజంటున్నావు. ఏమిటో సమాచారంచెప్పు త్వరగా" అంది శ్యామల ఆత్రంతో.

"ఆశ్చర్యం దేనికి. ప్రైజంటూవుంటే, నాకేమిస్తావు నీకిది తెచ్చినందుకు" అంటూ శ్యామలముఖాని కేసి చూసింది మేరీ.

"అదేమిటో చూపించు. తరువాత ఇయ్యాలిసింది యిస్తాను"అని విసుగుకుంటూ ప్రశ్నించింది శ్యామల. ఇదిగో అంటూ పయిట చాటునవున్న కాగితం బయిటికితీసి "శ్యామలా, మన మింతకష్టపడి తెల్లవార్లు నిద్దరలేకుండా చదనటం అనవసరం. ప్రశ్న పేపరు తెలిసింది. ఈప్రశ్నలను గనుక పుస్తకంచూచి జవాబులు వ్రాసుకున్నామా అంటే మనం చులాకుగా ప్యాసుగావచ్చు. నీమీద ప్రేమచేత తెచ్చాను." అనిచెప్పి చేతికివ్వచ్చింది ప్రశ్న పేపరు. అదిచూచి శ్యామలకు ఏదో భయముగల అసహ్యమైన వస్తువును చూచినట్టు వళ్లుజలదరించింది.

ప్రశ్న పేపర్లు—వానినినమ్ముకొని విద్యార్థులు పడేబాధలు చాలావిని కాపీ చేయడానికిగ్గాని దాన్నేనమ్ముకొని పాఠాలు చదువకుండా వుండేందులకుగాని శ్యామల మొదటి నుండీ చాలా భయపడేది.అందుచేత,మేరీతో.

"అపాడుకాగితం నాచేతి కివ్వనక్కఱలేదు! అయినా ఆపేపరుచూచి వ్రాస్తే ఏమి లాభం. మనమంతట మనం చదివివ్రాస్తే లాభంగాని, అపాడుపేపరు చూచివ్రాస్తే అన్యాయము గనుక నేను చూడను." అని గంభీరంగా చెప్పి తాను చదువుకొనడాని కారంభంచేసింది. మేరీకి ఇదంతా వింటూ చూస్తూవుంటే చాలా కోపం వచ్చింది. "నేను ఎంతో ప్రేమతో దీనికోసం ఎంతో ప్రయత్నించి నీకోసమని తెచ్చి నీకిస్తే నీవేమో ధర్మపన్నాలు చెపుతున్నావే. నేనొక్కదాన్నే ప్యాసవుతే కష్టంగావుంటుందని నీకుగూడ చూపిద్దామని తెచ్చాను. ఇది తీసుకో. నామాటవిను." అని బలవంతాన శ్యామలచేతిలో పెట్టింది. శ్యామల "ఇది నేను చూడ"నంటూ ఆవేశంతో చింపేసింది. మేరీకి పట్టరానంత కోపంవచ్చింది. "నీకోసమని ఇంతప్రేమతో తెస్తే నీవు నాయెదుటనే చింపినందుకు తగినశిక్ష అనుభవించి, చివరకు పశ్చాత్తాపపడతావులే." అనిచెప్పి చరచరా వెళ్లిపోయింది శాంతంగా చదువుకొంటూ వున్న శ్యామలహృదయంలో చంచలత పుట్టించి.

3

తెల్లవారింది, శ్యామల మరిరెండుమార్లు పుస్తకాలన్నీ తిరుగేసి అవసరంగా భోంచేసి పరీక్షకు వెళ్లింది. గుండెదడతో మొదటిప్రశ్నాపత్రం జదివింది. అన్నీ తనకు తెలిసినే అవటంవల్ల చక్కగా ఆన్సర్ చేసింది. ఆనందంతో మిగతా అన్నీ పేపర్లుగూడా ప్రతి దినం బాగావ్రాసింది. పరీక్షవుతానని గట్టి

నమ్మకం గలిగింది. శ్యామల తల్లిదండ్రులు కూడా చాలా సంతోషించారు. తప్పకుండా పరీక్షపాసవుతుంది గదా అనేనమ్మకంతో ఎఫ్. ఏ. కు చెన్నపట్నం పంపడానికి ఆలోచిస్తున్నాడు తండ్రిగారు. వేసవి సెలవుల్లో కులాసా వుండడానికని పినతల్లిగారి వూరికి ప్రయాణం పెడుతూంది శ్యామల. కాని నిద్రాహారాలు లేకుండా పరీక్షలకు చదివినందుచేత శ్యామలకు బడలికచేసి జ్వరం తగిలింది.

సుమారు ఒక వారంరోజులుఅయింది. ఒకనాడు వుదయం 8గంటలప్పుడు శ్యామల గదిలో పడుకొని చదువుకొనుచున్నది. ఇంతలోనే ఆమె తండ్రి మధుసూధనరావు గారు వాకిట్లోనుంచి శ్యామలా, శ్యామలా, అని కేక పెట్టుకుంటూ పేపరు చేతిలో పట్టుకొని గదిలోకివచ్చి "మీ పరీక్షపేపర్లు ఔటు అయినాయట. ఇంక 15రోజులకు మళ్లీ పరీక్షపెట్టారట. ఈ పేపరులోవేశారు." అని చెప్పేరు. ఆమాటవినేటప్పటికి అదివరకల్లా పాసవుతానని మిక్కిలి ఉల్లాసంతోఉన్న శ్యామల ఒక్కసారిగా కుప్పవలె కూలిపోయింది.

"చచ్చి చెడి సంవత్సరం చదివి పరీక్షకు వెళ్లి వ్రాసివచ్చిందొకరు. సంవత్సరంపొడవునా పుస్తకం ఎత్తకుండా మొట్లో ప్రశ్నాపత్రాలు సేకరించుకొని పరీక్షకువెళ్లింది యింకొకరు. కాని వారివల్లనే అందరికీ కష్టం నష్టం జరుగబోతూఉంది. అలాచెపితే నమ్మేవాళ్లెవరు. ఇతరవాళ్లను మన్నించేవారెవరు. ఇంతకు ఈ మాయదారిప్రపంచంలో ఎవరో దుర్మార్గులుచేసినదానికి ఇంకొకరు అనుభవించవలసివచ్చేది తప్పదు." అని అనుకొన్నది. "మళ్ళీ పరీక్షలో నేను ప్యాసుగాకండినాన్నగారు." అని తండ్రిగారితో అన్నది. నీరసంగా వున్నది. చదవలేదు. అయినా చదువకతప్పదు. మళ్లీ చదవటం ప్రారంభించింది. పరీక్ష రోజులు దగ్గరకువచ్చినై. శ్యామలకు వళ్లు ఇంకా బాగా నెమ్మదికాలేదు. పరీక్షరోజు వచ్చినది. శ్యామలకు మొదటవున్న వుత్సాహము లేదు. శక్తిలేదు. పైగా భయం. పరీక్షకు వెళ్లింది. పరీక్షపేపర్లు వ్రాసింది.

ముందటి వుత్సాహంతో చదువలేదు, వ్రాయలేదు. పైగా ప్రశాంతహృదయంలో భయంబోరబడి మరీ కష్టం గలిగించింది. పరీక్షపేపరు బైటబడ్డాయని కోపంతో తిరిగి యిచ్చినపేపర్లు చాల కష్టంగా యిచ్చారు. అందుచేత శ్యామలకు పాసవుతానని నమ్మకం ఎంతమాత్రమూ లేదు. ఇంతకూ ఆమె యితరులుజేసిన తప్పుకు బలిగావలసిందే గదా?

మ నో ర మ

సింహావలోకనము

మ. భవదీయప్రభ చుట్టియుండఁదడుమున్ భాసిల్లు నీరూప మా
మా వ మధ్యాహ్నదశుక్క మందుదవ సద్యశ్చర్యముంజూప సం
స్తవనీయంబుగఁదత్క్షణంబ యనిచేలంబూని కల్పాంతభై
రవభీమంబుగ శత్రులందఱను సంరంభంబయూహించెదన్.

డి. కళావతీదేవి.

ఆధునిక భావప్రతిబింబితముగ స్త్రీల కావశ్యకమై, చర్చనీయమైన మహోదంతములఁగూర్చియు, వృద్ధిమార్గములఁ గూర్చియు, నున్న శాశయములఁగూర్చియు బ్రసంగించు నుద్దేశముతో మే మయిదుగురమొక సంఘముగ నేర్పడితిమని పాఠకులకుఁ దెలిసియే యున్నది. అట్టి యుద్దేశముతో మాలో గవయిత్రియగు కళావతి చేసిన యాలోచనమునుబట్టి ఆంగ్లమున టెన్నిసన్ అను నుత్తమ కవీంద్రునిచే రచింపఁబడియున్న 'రాజకుమారి' యను కథను ఆంధ్రభాషయందుఁ పేరెన్నికఁగన్న పూర్వకవు లవలంబించిన విశ్రుతమార్గమునుబట్టి యథోచితముగ మార్చి మా మా యభిరుచులనుబట్టి చెప్పుచుంటిమని పాఠకలోకమునకు సంపూర్ణముగ నవబోధ మైనదనియే భావించుచున్నాను.

కేవల మొకవ్యక్తిచేఁగాక మాయందఱి వలనను మేమవలంబించిన విధానమునుబట్టి ఒక 'సమిష్టితత్వము'న తెలకొనభాగముగ మా యైదుగురిచేతను చెప్పఁబడుచున్న ఈ 'రాజకుమారి' యం దిప్పుడు పూర్వభాగముగ భావింపఁదగిన మొదటి నాలుగాశ్వాసములును ముగిసినవనియు నిఁక కథయందలి యుత్తరార్థమును 'మనోరమ' యను పేరుగల నేను ప్రారంభింపవలసి యున్నదనియు పాఠకులకుఁ దెలుపుకొనుచున్నాను.

మూలగ్రంథ మాంగ్లమునఁ బద్యకావ్యముగ మూఁడువేల మూఁడువందల పంక్తులలో విరచింపఁబడినది. అందింకను పదునాలుగువందల పంక్తులను నేనును ప్రియంవదయు గళావతియుఁ జెప్పవలసి యున్నదని చదువరులకు విన్నవించుకొనుచున్నాను.

కథలఁ జెప్పుటయం దాంధ్రమున నూతనముగ మాచేఁ బ్రవేశపెట్టబడిన ఈరచనావిధానమున మే మాంధ్రమహిళాలోకమున కేమైన యూఁడిగముసర్పఁ గలిగితిమో లేదో కాలమే నిర్ణయింపఁగలదు, ఉదాత్తరసాన్వితమైన మహాకావ్యములు యోగ్యతనుగూర్చి

మనము తర్కించుకొనునప్పుడు వానిని సమగ్రముగ మననమొనర్చి చెప్పవలయును గాని కణుపుకణుపునకును విఱుగఁగొట్టబడి నెలకొకమాఱు పత్రికలలోని కెక్కింపఁబడుచున్న ఆయా భాగములమాత్రము చూచి తత్వనిర్ణయ మొనర్పఁదగదు.

కాని యిప్పుడీ కథయందలి పూర్వభాగము సమాప్తమగుటయుఁ బరిశిష్టమగు నుత్తరకథయందుఁ గ్రొత్తపోకలు ఉదయించుటయు మూలగ్రంథమున కవియే స్పష్టముగఁ జెప్పకొనియుండుటచేత మేమీ కథాప్రవాహమును సాగించుటకు ముందింతవఱకెట్లు కొట్టుకొని రాగలిగితిమో కొంతయైన పాఠకలోకమునకుఁ దెలియఁజేయ వలసియున్నదని భావించుచు నీనావిషయమును గూర్చి ముచ్చటింపఁదగునని మానసమాజమునఁ బ్రథానోపన్యాసకురాలగు ప్రియంవదను గోరుకొంటిని.

ఆమె యిట్లు పలికెను.

ఉపజ్ఞామహితులగు మహాకవు లన్ని భాషలయందును స్త్రీ విషయికమగు రచనలచేతనే శాశ్వతమగు కీర్తికాస్పదులగుచు వచ్చిరి. అట్టి కవులందఱును తమకావ్యములలోని ఘనతకు సారమంతయు కాంతావిషయికమగు ఘట్టములయందున్నదని సంపూర్ణముగ గుర్తించుచునే గ్రంథరచనమొనర్చుట జరుగుచున్నది. ప్రపంచమున నన్నిజాతులయందును, అన్నిభాషలయందును ప్రతిభావంతులగు నుత్తమకవులు స్త్రీల యుత్తమ చరిత్రముల నజస్రసహస్రముఖముల ఘోషించుచుఁ దమ జీవితములఁ దుదముట్టించుకొనుచున్నారు. ఎవ్వరెంత గఱువతనమున, నెంత యత్యద్భుతముగ రచింప నేర్పరులయినను ఆంగ్లమున టెన్నిసన్ కృతమగు 'రాజకుమారి' యందువలె స్త్రీ విషయికమగు మహాశయములఁ జిత్రించి చూపినవారు లేరు. 'నభూతో నభవిష్యతి' యని చెప్పఁదగిన యుత్తమప్రజ్ఞ నాతఁడీ గ్రంథమునఁ జూపియుండెనని విజ్ఞులంగీకరింపవలసి యున్నది.

Our echoes roll from soul to soul,
And grow for ever and for ever.

మన హృదయాంతరాళముల మనకుదయించు భావములు ప్రతిధ్వానతత్వమున నొకయాత్మనుండి వేఱొక యాత్మకుఁ దొరలిపోవుచు నిరంతరమును జగద్వ్యాప్తముగఁ బరిభ్రమించుచుండునని ఆమహాకవియే చెప్పియున్నాఁడు.

మ. మనయాత్మధ్వను లొండొకంటి పరిరం
భంబొంచు మాఱ్మ్రోయుచున్
నినదధ్వన్మము లోదసిన్ బ్రబలుచున్
నిండారు చందాన బూ
చిన భావంబుల పారదంబు త్రిజగ
త్క్షేమంకరంబౌచు భా
విని భూతంబున వర్తమానమునఁ బృ
ద్ధిన్ బెంచు నామోదమున్.

అని మిగుల కుంటుకొనిపోవుచున్న భాషయం దసంతృప్తికరముగ మన మా మహాకవి భావము నాంధ్రీకరించుకొంటిమి.

1847 వ సంవత్సరమున టెన్నిసన్ తన గ్రంథ మాంగ్లభాషయందుఁ బ్రకటించెను. అనఁగ నీతఁడా గ్రంథమును రచించిన ఎనుబది యెనిమిదేండ్లకు మనమా గ్రంథ మాంధ్ర భాషకుఁ బరివర్తింప నూహించితిమన్నమాట. తొంబది యేండ్లక్రిత మాంగ్లభాషయం దుదయించిన స్త్రీ విషయికమగు రమణీయరచన మిప్పు డాంధ్రదేశమునఁ బ్రతిధ్వనించుచున్నది. అట్టి యుద్యమమున మన మైదుగురమొక సాంఘికతత్వమున—అది నిమిత్తమాత్రమనుఁడు, కారణజన్మమనుఁడు—ఏమైనను కలసి రచించుటయుఁ బరస్పర సహాయమును గ్రంథార్థముల విస్పష్టమొనర్చుకొనుటయు, నిట్లు సభాముఖమున జర్చించుకొనుటయు నాకు ముదావహముగా నున్నది.

ఆధునికయుగమున నాంగ్లసారస్వతము నం దుదాత్తరసాన్వితమైన కావ్యనాటకము లొనర్చిన మహాకవులలో టెన్నిసన్ మిగుల నగ్రస్థానమునఁ బ్రకాశించునట్టివాఁడు. అతఁ డాంగ్లదేశమున 1809 వ సంవత్సరమున నుదయించి 1892 వ సంవత్సరమునం గీర్తిశేషుఁడయ్యెను. అతఁడు తన నలుబది రెండవయేట విక్టోరియా మహారాణివలన నాంగ్లకవితా సామ్రాజ్యమునఁ బట్టాభిషిక్తుఁడయిఁ (అనగ పొయెట్ లారియేట్ గా నియమింపఁబడి) నలుబది రెండేండ్లవఱకా యున్నతపదవియందు సారస్వతప్రియుల కానందవర్ధనముగ నుండి నట్టివాఁడు.

వర్తమానయుగమున నాంగ్లభాషవలె భూగోళమంతటను బ్రచారమందున్న భాష మఱియొకటి లేదు. అట్టి యాంగ్లభాషయందు వర్తమానకవుల కావ్యములలో టెన్నిసన్ కృతిగ్రంథములకున్న ప్రచారము తదితర కవికృత గ్రంథములకు లేదని విమర్శకు లేకగ్రీవముగా నంగీకరించుచున్నారు. అనఁగ నాధునికుల కావ్యములలో టెన్నిసన్ రచనలకున్న వశీకరణశక్తి మఱియే కవులగ్రంథములకును లేదని నిస్సంశయముగఁ జెప్పవచ్చును. *

ఇఁక నామహాకవి రచనలయందు మన మాంధ్రమునకుఁ బరివర్తన మొనర్చుచున్న 'రాజకుమారి' యొక్క యోగ్యతనుగూర్చి, ఇంచుక యోచింతము. స్త్రీల హక్కులను గూర్చి, సతీత్వధర్మములనుగూర్చి, విద్యావివాహ స్వేచ్ఛాజీవనాధికారములఁగూర్చి ముఖ్యముగ సృష్ట్యాదినుండి స్త్రీల కనుష్ఠేయమగుచున్న పత్నీత్వ జీవితమునందు మంచిచెడ్డలను గూర్చి చర్చించుటకాతఁ డీగ్రంథమును దయారుచేసెను. ఆంగ్లసంఘమున స్త్రీల కున్నత పరివర్తనావకాశము లేర్పడుటకీ గ్రంథము చాలవఱకు సహాయకారి యయ్యెనని మనము చెప్ప

* "Of all Modern English poets Tennyson has most readers".— Professors, Rowe and Webb, Presidency College, Calcutta.

కొనవచ్చును. స్త్రీ పురుషు లుంగుటకు నీగ్రంథమునఁ జర్చింపఁబడిన విషయములు హృదయంగమములును సంతతపరిశోధ శీలములును, కౌతుకవర్ధనములునయి యుండి పోవును.*

నేఁడొక్క భారతవర్షమునందే కాక సర్వఖండములందును స్త్రీల కున్నతపరివర్తనావకాశము లేర్పడియున్నవి. స్త్రీ సంఘాభ్యుదయాభిలాషులను మనుజోత్తములు నాగరికప్రపంచమునందంతటను స్త్రీల యున్నతికై తమజీవితముల ధారపోయుట వలననే నేఁడు స్త్రీసంఘమున నింత సంచలనము—ఇంతశక్తి—ఇంతజీవము — ఇంత సంక్షోభము — ఇంత ధాటి సర్వదేశముల సర్వతోముఖముగ వ్యాపించి యున్నవి.

సంతత పరివర్తనశీలములై స్త్రీ సంఘమును కలంచుచున్న ప్రస్తుతోద్యమములఁ గూర్చి ఈ మహాకావ్యమునఁ జర్చింపఁబడిన విధముగ నేకవియుఁ జేసియుండలేదని నే నూహించుచున్నాను.

గ్రంథమును తొలుత 1847 వ సంవత్సరమునఁ బ్రకటించినతరువాత 1848, 1850, 1851, 1853 వ సంవత్సరములందాకవి యీ గ్రంథ మక్కడక్కడ సవరించుకొనుచు గ్రొత్తగ్రొత్తవన్నియుఁ దొడుగుచు ప్రచురించుకొనెను. అనఁగ మొదట నీగ్రంథ మైదుకూర్పులవఱకు సవరింపఁబడుచు వచ్చినదన్నమాట. అందువలన నిప్పుడు లభ్యమానమగుచున్న ప్రిన్‌సెస్‌నుబట్టి కవి 'ప్రౌఢనిర్భర వయఃపరిపాకము'ను బొంది యున్న కాలమునందే నిరంతరాయముగ తన ప్రజ్ఞాధిక్య మిందు గాన్పింపఁజేసెననియు, తన కవితాశిల్పమున కిందు మిక్కుటముగా మెఱుఁగులు పెట్టుకొనుచు వచ్చెననియు, చిరకాలమా గ్రంథవిషయములఁ దర్కించుకొనుచు చదువరులకు హృదయంగమముగు రూపమున వెల్లడింపఁ బరిశ్రమించెననియు విమర్శకు లూహించుచున్నారు.*

ఇట్టిమహాత్త్వమునఁ బ్రకాశించు నీగ్రంథమును కవి 'మెడ్‌లే'—అనఁగ కలగూరగంపయగు నొకరీతి మిశ్రకథయని కంఠోక్తిగఁ జెప్పుకొనుచున్నాఁడు. గ్రంథస్థవిషయములను, కావ్యనిర్మాణ తత్త్వమును మనము చక్కఁగ నవబోధమొనర్చు కొన్న

* The Princess deals with a question of lasting interest to society, and one which has of late years risen into more conspicuous importance, the changing position and proper sphere of woman.

—Professors Rowe and Webb,
Presidency College, Calcutta.

* The Princess, therefore, as we now possess it, is the outcome of careful and sustained effort on the poet's part, the offspring of his mature powers, polished and refined through several editions, and may thus be fairly regarded as a work upon which its author has bestowed the utmost of his critical afterthought as well as creative power.

—Professor P. M. Wallace.

మొదల నీగ్రంథము తప్పక 'మిశ్రకథ'యే యని మన మంగీకరింతుము.

1847 వ సంవత్సరమున నీగ్రంథము ప్రచురించునప్పటికి ఆంగ్లస్త్రీ సంఘమున నేటివలె నుత్తమపరివర్తనావకాశము లేర్పడి యుండలేదు. అయినను అట్టి యవకాశము లకై స్త్రీలు ప్రచండమగు నాందోళన మొనర్ప నారంభించిరి. సంఘమున నార్థిక ముగ రాజకీయముగ వారు మిగుల వెనుకఁ బడియుండిరి. అట్టి స్వతంత్రత కవకాశములు లేకపోవుటయే కాదు. ఇరువది ముప్పది యేండ్లక్రితముండిన భారతీయస్త్రీలవలెనే సామాన్య విద్యాపరిగ్రహణమునకుఁగూడ బాహ్యలయి కేవల గృహోపకరణ యోగ్య మగు వస్తువులవలె భావింపఁబడుచువచ్చిరి. ఇంగ్లాండు దేశమునందే ప్రజలభావము లిట్లుండు నపుడు తదితరదేశముల స్త్రీల కెట్టిపరిస్థితులుండినవో చెప్ప నక్కఱయే లేదు. ఇప్పుడు పురుషులతో సరిసమానముగ సర్వ తంత్రస్వతంత్రము లేర్పడియున్న రష్యా దేశమునందు మొన్న మొన్నటివఱకు స్త్రీయనఁగ a living broom or shovel— ప్రాణముల తోడి చీపురుగట్టయనియు, చెత్తలనెత్తు పాఱయనియుఁ జెప్పఁబడుచు వచ్చినది.

ఇట్లనుటవలన స్త్రీలు తమకు పురుషులతో సరిసమానమైన హక్కులు రావలెనని కోర కుండ నుండిపోయిరని భావింపవలదు. సర్వ కార్యకలాపములయందును, సమస్త వ్యవ హారనిర్వహణమునందును పురుషు లెట్టివా రనుచున్నారో స్త్రీలుకూడ నట్టివారు కాఁ గల యవకాశపరంపర లుండవలెననియు, సాంఘికముగ, రాజకీయముగ, నార్థికముగ సకలజీవిత వ్యాపారములయందును పురుషు లవలెనే స్త్రీలకును హక్కు లుండవలె ననియు టెన్నిసన్ 'రాజకుమారి'ని రచించిన కాలమునందే స్త్రీలోకమున మహానాయిక లుదయించి ఆంగ్లదేశమునఁ దీవ్రమగు నాం దోళనములఁ జేయ నారంభించిరి. అనేక శత శతాబ్దములనుండి యంధకారమునఁ బడి యున్న పాశ్చాత్య నారీసంఘమున కజ్ఞాన తిమిర విధ్వంసమగుట కాకాలమునఁ గాల మువలె నుండినదన్నమాట. అప్పుడా యపూర్వప్రకాశమునఁ దన్మయులై కొందఱు పాశ్చాత్య కాంతలిష్టమువచ్చినట్లు—తమ భావములకుఁ దట్టినట్లు—తమనోటికి దొరకి నట్లు—ప్రపంచ మదరిపడునట్లు ఉన్మత్తప్రలా పముల సహిత మపలపించుచుఁ గర్ణకఠోర ముగఁగూడ సాహసించిరి. సర్వతంత్ర స్వతంత్రవాదినులగు నీ వీరాంగనలు ముష్క రత్వమున దుండగులగు పురుషులను సహిత మతిక్రమించి జగత్తెంతయు అచ్చెవడునట్లు స్త్రీలయధికారములకై మిగులఁబట్టుదలతో పోరాడ నారంభించిరి. అట్టి స్వతంత్రవాది నుల కాంగ్లభాషయందు 'సఫరెజెట్స్' అని పేరు. అట్టిస్వతంత్రవాదినుల యాందోళనము నకు ఫలితముగ నిటీవలనే యాంగ్లదేశమున స్త్రీలకు రాజకీయరంగమున నెన్నికలలో వోటుచేయు నధికారములు వచ్చినవి.

అట్టి స్వతంత్రవాదినుల యాందోళన మమెరికాఖండమునందు మిగుల విపరీతముగ విజృంభించి పోయెను. వారియందు 'అమేలియా జెంక్స్ బ్లూమర్' అను నామె మిగుల విఖ్యాతిఁబొందిన మహానాయిక. సర్వజీవిత వ్యాపారములయందును స్త్రీలకు పురుషులతోడి సమత్వముండవలెనన్న పురుషులెట్టి దుస్తులను ధరింతురో స్త్రీలుగూడ నట్టి దుస్తులనే ధరింపవలెననియు—వస్త్రధారణమున స్త్రీల కట్టి యధికారమును నిరాటంకముగ నొసంగవలయుననియు—అట్లంగీకరింప నంతవఱకు స్త్రీలకు పురుషులతో సరిసమానమైన గౌరవము లభింపదనియు ఆ నాయకురాలి వాదము. అట్టి మహాందోళన మామె టెన్నిసన్ తన 'రాజకుమారి'ని వ్రాయుటకు కొంచెము ముందుగఁజేసి పాశ్చాత్యసంఘమున మిగుల సంచలనమును గల్గించుటకుఁ గారణభూత యయ్యెను.

స్త్రీలు పురుషులవలె 'లాగులను'తొడుగుకొన్నయెడల వారికి జీవితవ్యాపారములలో పురుషులతో సరిసమానమగు గౌరవమును అధికారమును లభించునట! ఎంత వింత! — అట్లయినయెడల 'లాగుల'ను ధరించు తురుష్కయువతులకును, మన దేశమందలి పాంచాలయువతులకును, చీనావారి యాఁడువాండ్రకును పాశ్చాత్యకాంతలను మించిన స్వతంత్రమును, అధికారమును లభించియున్నవన్నయెడల నెవ్వారైన విశ్వసింతురా?

టెన్నిసన్ 'రాజకుమారి'ని వ్రాయుకాలమున స్త్రీలకు సర్వతంత్ర స్వాతంత్ర్యము లుండవలెనను వాదములు మిగుల ప్రబలియుండినవి. అట్టివాదములందలి యున్నత భావములఁ గవితారూపమున శాశ్వతముగ నిలిపియుంచుటకే అతఁడీ 'రాజకుమారి' యను కావ్యమును రచించెను.

ఇఁక మన మింతవఱ కాంధ్రభాషయందుఁ బరివర్తించిన కావ్యభాగమును సింహావలోకనముగఁ గొంతభావమునకుఁ దెచ్చికొందము. టెన్నిసన్ యొక్క కథానిర్మాణమునకుఁ బునాదియని చెప్పదగిన యనుక్రమణిక మనకంతగఁ బనికి రాకపోవుటవలన మనము పూర్తిగ వదలివైచితిమి. అందు 'రాజకుమారి' యందలి కథావస్తువునకుఁ బీజమీ క్రిందివిధమున నున్నది.

ఆంగ్లేయు లేడుగురు కళాశాలనుండి చదువుల ముగించుకొనివచ్చి సహృదయుండొక మిత్రునియింట సమావేశమయి వారు పరస్పరమును చేసికొన్న ప్రసంగముల నొకఁ డాత్మకథగఁ జెప్పుకొనెను.

'వాల్టర్'అనువాఁడు తన యాఱ్వురు స్నేహితులతో కాలేజినుండి ఇంటికివచ్చినపుడు తన సోదరియగు 'లిలియా'యను నామెతో నేవో ముచ్చటించుచుండగ శత్రుదుర్నిరీక్ష్యముగ యుద్ధమొనర్చిన యొక వీరాంగననుగూర్చి యొకఁడు వినుపించుట తటస్థించెను. అప్పుడు వాల్టరు తన చెల్లెలిఁ

దట్టుచు 'ఏదీ, ఇట్టి యూనె నేఁడొక్కతె యైన ఉన్నదా ?' అని ప్రశ్నించెను.

అందులకు లిలియా తీవ్రముగ 'లేక పోవుటయేమి వేలకొలదిగ నట్టివారున్నారు. అయిననేమి ?—ఆచారోపహతలయి వ్యర్థముగనుండి పోవుచున్నారు. దానికంతకును కారణము తదనురూపమగు శిక్షణమగుట వలన నట్టి శిక్షణమునకు బాహ్యలయి నిరుపయోగముగనుండిపోవుట తటస్థించుచున్నది. మీరు, పురుషు లిట్లొనరించిరి. ఇందులకు మీపై నాకెంత యమర్షముగనైననున్నది. నేనే గొప్పదాననై యున్నయెడల!—నేనొక గొప్ప కవయిత్రినై మమ్ముల శిశుప్రాయులగాఁ జేసియుంచు మీకు సిగ్గుకలుగునట్లు చేసియుందును. ఆహా !—నేనొక రాజకుమారినై యున్నయెడల పురుషులగాలి తగులకుండ — పురుషులకువలెనే గొప్ప కళాశాల నొకటిగట్టి పురుషులకే యేవిద్యల నేర్చుకొనుట కవకాశమున్నదో ఆయా విద్యలన్నియు స్త్రీల వశమగునట్లు చేసియుండెడిదానను. విద్యాపరిగ్రహణమున మీకంటె మేము రెండురెట్లు సూక్ష్మబుద్ధి గలవారము.' అని వచించెను.

అందులకు వాల్టరు మిత్రుఁడొకఁడు మందహాసముతో—"మన యిప్పటి విద్యాలయములనుండు మగవాండ్రందఱు ఆఁడువాండ్రయిపోవుటయే తటస్థించినయెడల నప్పటి దృశ్యమెంత సొంపుగనైన నుండు ననుటకు సందేహముండదు. ఇప్పటి యధ్యాపకులు, విద్యాధికారులు, విద్యార్థులు సర్వ మాఁడుమళయాళముగ మాఱిపోయిన యెడల నెంత రమణీయముగనైన నుండును. అయినను, వారు మిగులఁ బ్రాఁతగిలి త్రుప్పుపట్టియుండు మన పురుషవిద్యార్థులవలెగాక చిత్రవర్ణపుఁ జిలుకలవలె రంగురంగుల దుస్తులధరించిన యోగ్యముగ నుండుననుకొందును. అయినను మహామధురమగు నాకారములఁ బ్రకాశించునట్టి పట్టభద్రురాండ్రయుం దెందఱెట్టి లిలియాలున్నను—వారెంత దట్టముగఁ దమ గూండ్ల నిర్మించుకొన్నను వాని నేదో యొక యువకుఁడా వవాలు పట్టకుండనుండఁడు"అని పలికెను.

అందులకామె తీవ్రముగ "అదంతయు మీపేలవపుఁ బ్రకృతి కనురూపమైనధోరణి. అయినను మాకింక కన్నుదెఱచి చూచు పురుషాకృతుల నుంచువస్తువులకు మరణమే శిక్షగఁ జేసివేయుదును." అని ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను.

ప్రసంగవశమునఁ దనకుదయించిన మహామర్షమున కామె యంతలోనే సిగ్గుపడి తన యాగ్రహమునకు తానే నవ్వుకొనెను.

అప్పుడు వాల్టరు తనచెల్లెలిని ప్రేమైకసూచకముగ 'చిన్నరాకాసి'యని 'కృతజ్ఞతలేనిపిల్ల'యని ఇట్టి ముద్దుపేరుల నొకయిరువదింటి నేకరువుపెట్టి—"కళాశాలయందుఁ జదువుకొన్నంతకాలము తమ కాఁడువారి సహవాసము లేకపోవుటవలన బదుకు మిక్కిలి దుర్భరముగఁదోచుచు వచ్చినదనియు—అక్కడ నుండునపుడెల్ల స్త్రీల

సహవాసమునుగూర్చియే తలపోసికొనుచు నుంటిమనియు—ఎన్ని వ్యాయామఖేలనముల నెట్లు కాలమును గడపుకొన్నను తమ యింటియొద్ద సురభిళమగు పుష్పములవలె నామోదవర్ధనమగు బాలికల సాంగత్యము కొఱతపడుట చేత తమ కన్నియు నసహ్యముగఁ దోఁచినవనియు"—కొంత ప్రేమగఁ గొంత మొగసక్కెయముగఁ జెప్పఁజొచ్చెను.

"నిజము, మాసహవాసములేని కొఱత మీకు తప్పకఁ గానవచ్చునది. నా కెంపుటుంగరమొక యొద్దనముగ నేనిది సత్యమని యొప్పుకొందును:" అని తన కెంపుటుంగరమున్న వ్రేలితో నామె యదలించుచుఁ బ్రత్యుత్తరమిచ్చెను.

పంజరముననున్న చిలుక ప్రేమైక సూచకమగు కటాక్షమునుబఱపి తన కాహారమందించు నిల్లాలి వ్రేలిని జాగ్రత్తగఁబట్టికొని అపాయమొదవకుండ గారాబముగఁ గఱచు నట్లు వాల్టరు ఆయుంగరమున్న వ్రేలందుకొని కఱువఁబోయెను.

లిలియా మహామధురముగనఱచి తన చేతి నీవలకు లాగుకొనెను.

అప్పుడు వాల్టరు 'నేనన్నదాని నీవు నన్నుఁ జను సంశయింపవుకద!—రా! విను. నీ సహవాసమును కొఱతగఁ భావించితిమనుట కిదే నిదర్శనము. క్రిస్టమస్ దినములలో మిగుల చదువువారివలెనే మాబనయొద్ద పాఠములఁ జెప్పుటకు అధ్యాపకు నొకనిని నియమించుకొంటిమి. ఆపండుగరోజులలో గణితములును కొరకురాని కొయ్యలయి పోవుటవలన నది పనిగాదని ఒకళ్ళిద్దఱుకొని పోవు నా హేమంతమున నెక్కడెక్కడఁ దిరుగుచున్నను ఇంటియొద్ద సుఖోచితక్రీడల నుండు మిమ్ములఁ దలంచుకొనుచు కాలక్షేప మొనర్పఁజొచ్చితిమి. అందువలన నాహారవిహారముల నీవు మాకు సంతత స్మరణీయవుగ నుండిపోతివి. అంతేకాదు. మే మేఁగురము ఏడ్వురు లిలియాలవలె క్రిస్టమస్ దినములలో నీవు నీతోడి బాలికలతో నెట్టెట్టి యాటలాడుదువో ఆయా యాటలనే యాడి వినోదించితిమి. ఆసందర్భమున నొక నోటినుండి ఇంకొకనోటికి వచ్చునట్లు నీవితర బాలికలతో చెప్పుకొను విధముగ మేము కథలనహిత మల్లిచెప్పుకొంటిమి." అని పలికెను.

ఆమె కట్టె యాటలనిన మిగులనిష్టము. తదితర ఖేలనములకంటె బాలికలందఱొక చోటచేరి తమలో తామేదో యల్లికొని యొకరితరువాత నొకరుగఁ గథలసాగించి పరిసమాప్తమొనర్చి యానందించుటామెకు మిగుల ప్రియమైయుండెను. సంగీతాది వినోదములకంటె అట్టివానియం దాసక్తిమెండు. బాలికలై నయెడల—"నే నేమనుకొన్నానో చెప్పుకో!" అని కాని, మఱి యేవిషయములఁ గూర్చియైనఁ గ్లిష్టముగ 'ఎప్పుడు?' 'ఎక్కడ?' 'ఎందుకు'? అని యీవిధముగ నడిగికొని నవ్వుకొనుటయు, పరస్పరము తమ మనస్సులనుండు భావములఁ దెలిపికొని యానందించుటయు బాలికాలోకమున

నెక్కుడనైన నున్నదే. కాని పురుషులు బాలికాజన యోగ్యమైన యిట్టివినోదముల తమలో దామేమి చెప్పుకొందురు?—అట్టి సంశయమున నానె తదనురూపముగఁ బలుకుచుండగ నామెయన్న—"అదుగో! అతఁడు కథను ప్రారంభించును. తరువాత నొక్కొక్కడే వంతునుబట్టి కథ చెప్పి వేయును. తుదకా కథ మాయేను ముఖములఁబట్టి పరిసమాప్తమగును. — ఎట్టి కథ?—ఎట్టి ఫక్కి? అని నీవడుగుదువు. కేవలమట్టి హేమంతమున నుబుసుపోవుటకే మేమట్టి యేడుదలల రాకాసికథలఁ జెప్పుకొంటిమి." అని పలికెను.

"ఈవసంతమున సహితముబుసుపోవుట కారీతి వినోదకథాకలాపమును గానిండు." అని లిలియా తనయన్న నడిగెను.

అప్పుడు వారి మేనత్తయొకతె "ఈవసంతమునమాత్ర మెందులకుఁ గారాదు? మన దేశకాల పాత్రానురూపమైన వీరకథను సందర్భోచితముగ నెందులకుఁ జెప్పరాదు?" అని యాయువకుల నుద్బోధించెను.

కేవల వినోదార్థ మారంభింపవలయు నన్న కథ వీరపురుషోచితమగు నితివృత్తముగ నుండవలయునను మేనయత్తమాటకు వారికి నవ్వువచ్చెను.

ఆమె యమర్షమున వారి నుపలక్షించుచు "మీాయిష్టమువచ్చినట్లు చెప్పుకొనుఁడు. ధీరోదాత్తమైన వీరగాథగ—లేక మీాకథకు మీారే నాయకోత్తములైన యాత్మకథగ—కాక మీాకు చిత్తమువచ్చినరీతి నెట్టి చిత్రకథగనైన సరే.—ఏదో యొకటి ప్రారంభింపుఁడు." అని పలికెను.

అప్పుడు వాల్టరు ఈకథనంతయుఁ బాఠకలోకమునకుఁ దెలియజేయుచున్న కథకుని వంకఁదిరిగి—

"విలంబ మెందులకు?—మా లిలియానే కథానాయకురాలిగఁ దీసికొని ఆమె నాలడుగుల పొడుఁగైన రాజకుమారిగఁ జేసివేయుము. లోకాతీతమైన ఘనతయుఁ, వీరకాంతనురూపమైన ప్రజ్ఞయుఁ, బురుషులకు దిగ్భ్రమ నొదవించు నిర్దాక్షిణ్యతత్వమును ఆమెయం దుదయింపఁజేసి ఆమెను వరింపనీవ కథానాయకుఁడవై రాజకుమారుడవగుము." అని హెచ్చరించెను.

అంత నాకథకుఁడు—"అట్లయిన రాజకుమారుఁడనగు నన్నునునిలిచి మీారీ యుద్యమము నిర్వహించుకొనుఁడు. మన రాజకుమారి వీరకాంతయే యగును. అయిన దేశకాలపాత్రములఁబట్టి స్త్రీల కళాశాలయు, స్త్రీసామ్యములును, పూర్వగాథలును, మహోద్యమములును— అన్నిటిని కలిపిన మిశ్రకథగాఁ జేసివేయుదము. 'వింటర్స్ టేల్'ను వ్రాసిన షేక్స్పియరే మనకై దీనిని రచించియుండిన బాగుండియుండును కాని—అయిననేమాయె? మనబుద్ధుల కెట్లుతోచిన నట్లు చెప్పివేయుదము.—నడుమనడుమ మనకూపిరి యాపుట కిచ్చట స్త్రీ లేనై సఁగేయములఁ బాడుచుండిన మేలు."—అని 'రాజకుమారి'యను నీ కావ్యకథ నుపక్రమించెను.

కథ పలువురచేఁ జెప్పఁబడుచున్నదను సూచనయే కావ్యమనితర సాధారణమైన మిశ్రకథ యనిపించుకొనుటకుఁ జాలియున్నది. కథ ముగియునప్పటికి కాని కథకుల కెవ్వరికి కథ యెట్టిరూపమునఁ బరిసమాప్తమగునో, ఎంత విపరీతముగా నభివృద్ధియగునో, ఎట్టి పరస్పరాసంబద్ధములఁ బరిణతి బొందునో యూహించుట కవకాశము లేదు. మఱియుఁ బరస్పరవిరుద్ధములగు దేశ కాలపాత్రముల కథకు లిష్టమువచ్చినట్లు తమ కథాభాగముల నభివర్ణించుకొనుట కవకాశముండును గావున నిట్టి యసందర్భపుఁబుట్టి ములకలతో నున్న కావ్యమును కవి కంఠోక్తిగ 'మెడ్‌లే' అనఁగ 'మిశ్రకథ' యని పలికికొనుచున్నాఁడు.

మూలకావ్య మహత్త్వమును లెస్సగఁ దెలిసికొనవలెనన్న నందలి యనుక్రమణిక లోనికథ నిట్లు కల్పించుటయందు కవి యాశయమును మనము గుర్తింపవలసియున్నది. మూలకథ కేవల కల్పితమని—వట్టి యసంభవమని దాని వైఖరివలన మన కెంత గోచరించుచున్నను, అది యిట్టి కావ్యశిల్పమున నొకదోషముగఁ బరిగణింపఁబడదు.*

గ్రంథమున విపరీతముగఁ గొనిరాఁబడిన సంఘటనములే దాని కనన్యసామాన్యమగు ఘనతయుఁ దేజము కల్గించుచున్నవి. కావ్యమహత్త్వమును దెలిసికొనుటకు కవి గ్రంథముఖమున నెత్తికొనిన సందర్భములఁ దొలుత మనమంగీకరించి తదనంతర మా కావ్యవిషయ విచారమొనర్పవలయును గాని అదియందే కథ యసంభవమగుటవలన కావ్య ప్రయోజనము గూడ శూన్యమని మూలచ్ఛేద మొనర్పఁదగదు. పదితలలవాఁ డొక కాంత నీడ్చుకొనిపోయి దాని సతీత్వమునకు భంగముసేయకుండ నుంచివేయుట అసంభవమగునని రామాయణ మాదరణీయము గాదనవచ్చునా? అగ్నిగుండములందు, ఘృతకుండములందు, ద్రోణములందు, దేవదానవులయంశములచే, మంత్రశక్తులచే నరులుద్భవింపరని భారతమొక కావ్యముగ నంగీకరించుట కాటంకముండునా?

అదేవిధముగ మన 'రాజకుమారి' వంటి యూఘుది భూతభవిష్యద్వర్తమానములనుంచుట కవకాశములేదని గ్రంథమును హీనముగఁ బరిగణింపఁదగదు. గ్రంథముఖమునఁ జర్చితమై యభివర్ణితమైన మహదాశయముల గూర్చి పాఠకులహృదయములకు నిరంతర కృతముగ నందుఁ బొడగట్టు సాంఘిక సన్నివేశములఁగూర్చి మనమూహించి కావ్య గౌరవమును నిర్ణయింపవలెను.

---

* In estimating a poem the conditions assumed by the poet must be taken for granted; and we have only to inquire whether, there being assumed, the poem possesses unity, congruity, and a definite and worthy object.

We should apply to 'The Princess' the same rules as to other similar works of imagination or of fancy. —Professor P. M. Wallace.

అట్టి కథానిర్మాణమున కందలి 'యనుక్రమణిక' పునాదివంటిది. గ్రంథమున భావి కథానురూపమైన సూచనముల నందలి యనుక్రమణికయందుఁ దీసికొనిరాబడని సందర్భ మొకటియు కథావస్తువున లేదని విమర్శకు లనుచున్నారు.*

ఈ మహాకావ్యమందలి ప్రధానకథను మన మైదుగురమును మన యభిరుచులఁ బట్టి భారతీయ సాంప్రదాయానుగుణ్యముగ మార్చి భాషాంతరీకృత మొనర్చుచుంటిమి. అందిప్పుడు పూర్వభాగమున నాలుగాశ్వాసములు సమాప్తమైనవి. ఇఁకఁ బ్రారంభింపనున్న పంచమాశ్వాసముతో నుత్తరకథ యందుఁ గ్రొత్తధోరణు లుదయించుచున్నవి గావున మనమీ కథాప్రవాహ మిక సాగనిచ్చుటకుముందు యింతవఱకెట్లు కొట్టుకొని రాఁగలిగితిమో సింహావలోకనముగ జెప్పదగునని మనోరమ నన్నుఁ గోరుటచేత నేఁడీ కావ్యసందర్భమునుగూర్చి తర్కించుట కింతగ నవకాశమేర్పడినది.

ఇఁక మనచే నాంధ్రమునకుఁ దేఁబడిన కథ యేరూపముననున్నదో క్లుప్తముగఁ జూచికొందము.

౧

రమణీయముగ శృంగారించుకొనుట యనినఁ దనకు వెన్నతోఁడి విద్యగ బెరిగియుండిన రాజకుమారుఁ డొకఁడుండెను. అతఁ డెనిమిదేండ్లవయసున నున్నప్పుడు కమలాకరవర్మ యను రాజేంద్రుని పుత్రికయగు నిందిరను ఖడ్గమునుబంపి కళ్యాణార్థమై ప్రధానమును గావించియుండిరి. తరువాత నతఁడారూఢయౌవనుఁడై బాలికను స్వయముగఁ బరిణయమాడుకాలము చేరువకువచ్చినప్పుడు, ఆమెకు పరిణయమాడునుద్దేశ మెంతమాత్రమును లేకపోవుటయేగాక నవనవోన్మేషశాలినియై, స్వేచ్ఛానుసారముగ నుండగోరియున్నదని రాయబార మొకటివచ్చెను. అందులకా రాజకుమారునితండ్రియగు విజయరామ రాజేంద్రు డాగ్రహించి తన సైన్యములఁ దోడ్కొనిపోయి 'కోడలి' నింటికి దెచ్చికొందునని నిశ్చయించెను. కాని యారాజకుమారునికంత ప్రతికూలయగు వధూమణిపై దండోపాయమునుఁ బ్రయోగించుటకు మనస్సంగీకరింపక పోవుటచేత నర్ధరాత్రమునఁ దనతండ్రికిఁ దెలియకుండ, కృష్ణవర్మయు, పార్థసారథియునను మిత్రులతో కమలాకరవర్మ రాజ్యమును చేరుకొనెను.

అచ్చట నారాజకుమారి తన యంతఃపురమునందలి బంధువుల నందఱనువదలి జ్ఞానోపార్జనమే మనుజజీవితమునకుఁ బరమలక్ష్యమై యుండవలెనని స్త్రీజాతి నుద్బోధించుటకై మహిళా విద్యాలయమొకటి స్థాపించుకొని అందుఁ దన స్త్రీజనముతో నుండి పోయినదని తెలియవచ్చెను. ప్రధాన

* It may be remarked that there is scarcely anything in the story which is not prophetically glanced at in the Prologue.

—Hallam Tennyson.

[illegible]

ఇది ప్రథమభాగము.

౨

ఆ యువతీ రూపధారిణులగు [illegible]

[illegible]

కీ. శే. జమీందారిణి మోతే సుబ్బలక్ష్మీదేవి
(చిట్టెమ్మ) గారు. మోతే కృష్ణరావు గా
(జమిందారు, ఏలూరు) సతీతిలకము. ఎల్లరిచే
మెప్పుబొంది 21 వ ఏట పరమపదించిన
ఉత్తమ సాధ్వి.

కొలను దరి

నేదో ప్రసంగమును జేయఁబోవుచు నాకస్మికముగ వారియందున్న తన తమ్ముఁడగు పార్థసారథిని గుర్తించెను. తోడనే వారంద ఱట్లు మాఱువేషముల వచ్చిరని యామెకు విశదమైపోయెను. 'పురుషులు లోనికి రారాదనియు, వచ్చిన మరణశిక్ష'—యనియు వారావిద్యాలయద్వారమున నుగ్రముగఁ జెక్కించుకొనియున్నను వారంత ధైర్యముగ నందు ప్రవేశించుట కాను కొంతతడవ క్రోధవివశయై తన నాయకురాలగు నిందిరాదేవియొద్దకుఁబోయి వారి మోసమును వెల్లడింతునని పట్టుఁబట్టెను. ఏకదేశ సంజనితులగు తమ్ముఁ గాపాడవలసినదనియు, వా రొనరించుకొన్న శాసమునుబట్టి తమ్ముఁజంపినయెడల రెండు రాజ్యములవారికిని ఘోరముగ యుద్ధములై పోవుననియు, అట్టి యుద్ధవాతావరణమున వారి మహిళామహావిద్యాలయము కూలిపోకుండనుండదనియు రాజకుమారుఁ డామెను ప్రార్థించెను. చాల తడవామె యందులకు నిరాకరించుచుఁ దమ కార్యఖడ్గముల భారమును వహించుచున్న తమ రాజకుమారియే అందునుగూర్చి నిర్ధారించుకొనుననియు తమ మహోద్యమమునకు—తమ సద్యత్న ఫలావాప్తికి—అవసరమైనయెడల తన బిడ్డయగు సహాల్యను సహితము బలిదానమొసంగ సంశయింపననియు అట్టి సందర్భమున మానవజాతియందలి ఒక యర్థభాగమగు నాఁడుజాతి యున్నతి సంశయాస్పదముగ నున్నప్పుడు తానొకసోదరుని, ఒక రాజకుమారుని ప్రాణములఁదీయుటకు సంశయింపననియు' జెప్పఁజొచ్చెను. అయినను ఆమెయం దాత్మధర్మమనురాగముతో నొరపికొని బాధకల్గించుటచేత నామె తనబింకమును విడచి వా రొకటిరెండు రోజులలో విద్యాలయమువిడచి పోయినయెడల వారి యుదంతమితరుల కెఱిఁగింపకుండనుండుట కొప్పుకొనెను. వారట్లనుకొనుచుండగ నావిద్యాలయమున మహోధ్యాపికయగు భానుమతీదేవిపుత్రిక మాలతి యచ్చటకువచ్చుట తటస్థించెను. ఆమె వారాడుకొను మాటల విని యున్నను ధీరోదాత్తులగు నాముర్వురను గాపాడుట కొప్పుకొనెను. తరువాత వారా మహిళావిద్యాలయమున స్త్రీలేమేమి బోధించుచుండిరో బాలిక లేయే విషయముల నేర్చుకొనుచుండిరో గ్రహించు కుఁ బ్రొద్దుగడపిరి. వారు నేర్చుకొనుచున్నవన్నియు బురుషస్పష్టములై ప్రాతఁగిలియున్న విద్య లేయనియు, అందేమియుఁ గ్రొత్తచదువులును నవీనమార్గములును లేవనియు, ఆఁడుదెప్పుడేమియు గ్రొత్తదానిని కనిపెట్టలేదనియు గృష్ణవర్మ తనస్నేహితులతో పలుకఁజొచ్చెను. మఱియు నకాముఁడగు ప్రవరునియందు లబ్ధానురాగయై ప్రలాపించు వరూథినివలె పురుషజాతిపై కినుకవహించియున్న శకుంతలపై నాతఁ డనురక్తివహించుచు నావిద్యాలయమునందలి కాంతల హృదయములన్నియుఁ బీడువడియున్నవనియు వేయిగృహముల రాణులయి బిడ్డలఁగనుచు మాతృదేవతలయి పురుషుల కుత్సాహమిచ్చి యుండవలసిన బాలికలు గ్రహచారవశమున వం

ధ్యాత్వమునఁ బ్రకాశించు చుండిరనియు, శృంగారరసమున కవకాశముండని బ్రదుకు స్త్రీజన్మ మెట్లగుననియు, విషయసాయకుని యాగడములకు వజ్రకీలితమైయున్న వారి హృదయములఁ జూడదనకు గుండె నీరగుచున్నదనియు కామోన్మాదమున నుపన్యసింపఁ జొచ్చెను. తరువాత భోజనసమయమున భుజించునప్పుడుకూడ విద్యాలయమందలి కన్యలు ఏవో శాస్త్రములఁగూర్చి పూర్వపక్ష సిద్ధాంతములొనర్చుచు సందడిచేసి తమ యందలి జ్ఞానతృష్ణను వెల్లడించిరి. తరువాత నచ్చట యుద్యానవనమున నొకచో గొందఱు బాలికలు తమజీవితముల వసంతకాల మంతరించిపోవుచున్నదనియు, సంసారసౌఖ్యములకు వెలియైనబ్రదుకు నిరర్థకమనియు, 'అనాశ్వాసితదుఃఖతే మనసిసర్వమసహ్య'మనియు, గృహములఁ జక్కబెట్టుకొను సామర్థ్యము విదలకు సమస్తవిద్యాపరాయణతవలన నెట్టి ప్రయోజనమును లేదనియు, మఱియు విద్యాధురీణురాండ్రగు యువతులనుజూడ పురుషుల కొకవిధమైన ద్వేషమనియు నీ విధముగ తమలోఁదాము చెప్పుకొనుచుండుటకు వా రాశ్చర్యపడిరి. తరువాత నావిద్యాలయమున జగద్ధితమునకై యిందిరాదేవి చేయు సత్ప్రయత్నములకు సంపూర్ణ ఫలావాప్తి కలుగునట్లు స్త్రీలైక్యకంఠముగ దేవునిఁ బ్రార్థించుచు మనోజ్ఞముగఁ బాడుకొనిరి.

ఇది ద్వితీయభాగము.

3

మఱునాటి యుదయమున మాలతి రాజకుమారునియొద్దకువచ్చి తనతల్లి వారు పురుషులని కనిపెట్టినదనియు గావుననిఁక విలంబమొనర్పకుండ వెంటనే విద్యాలయమును విడచి పాఱిపొండనియు హెచ్చరించెను. తామింకను విద్యాలయమున నుండునట్లామెను వశమొనరించుకొని వత్తునని కృష్ణవర్మ వెడలిపోయెను. శకుంతలకును భానుమతికిని విద్యాలయమునఁ బొసఁగకుండనున్నదనియు, పరపదార్థాపహరణప్రవీణులగు గ్రంథకారులవలె శకుంతల తన పదాభిప్రాయతస్కరణ మొనర్చుచుండునని భానుమతి యనుచుండునని మాలతి చెప్పినదానినిబట్టి రాజకుమారుఁడు గ్రహింపగల్గెను. ఆమె వెడలిపోయిన తరువాత పార్థసారథి మాలతిని రాజకుమారుఁడిందిరను మెచ్చుకొనుచుండగఁ కృష్ణవర్మ వచ్చి తాను భానుమతికి సర్వమెఱిఁగింపవలసి వచ్చినదనియు* తమరాజ్యమున నామెకుఁ గొంతరాజ్యమిచ్చి అందామెను సర్వసుందరీ లోకమునకు బ్రభ్వినిగా, నియంతనుగాఁబట్టాభిషేకమొనర్ప నాశఁజూపితిననియు, ఆమె యందుల కారాత్రి ప్రత్యుత్తరమిత్తునని సెలవిచ్చినదనియు, తా నతికష్టమున నామె యంతవఱకు నోరుమూసికొనునట్లు చేసికొని రాఁగలిగితిననియు విన్నవించెను.

నాటిసాయంకాలమున పర్వతారోహణమొనర్ప రాజకుమారితో స్వారివెడలిరి. మార్గ

* తమ రాజకుమారున కామె తోడ్పడిన యెడల

మధ్యమున రాజకుమారునిగూర్చిన ప్రసంగ మువచ్చెను. రాజకుమారి తనయుద్యమున సుస్థిరయై యుండిపోవుటయే జరుగునెడల నతఁడు హతాశుఁడై, విచ్ఛిన్నచేతస్కుఁడై దారుణముగఁ జచ్చిపోవునని స్త్రీవేషధారణ మొనర్చియున్న ఆ రాజకుమారుఁడు తన్నుఁ దాఁజెప్పుకొనెను. అందుల కామె యొకరి యాజ్ఞానుబద్ధముగ తనజీవితస్వాతంత్ర్యమును బోఁగొట్టుకొనుటకుఁ దాను వట్టిపసికూసను గాననియు, అన్యకన్యాసాధారణమైన బుద్ధితో తన యిష్టానిష్టములఁ బాటింపకుండ అన్యులొనర్చుకొనునట్టి ప్రాచీనసమయములకుఁ దాను బద్ధురాలుకావలసిన యావశ్యకత లేదనియు, తాను తనజాతి నుద్ధరించుటకై జీవితమును సహితము ధారవోయ బద్ధకంకణయై యుంటిననియుఁ బ్రత్యుత్తర మిచ్చెను. తరువాత వారు పెక్కువిషయములఁగూర్చి ప్రసంగించుకొనుచుఁ జీకటి పడుచుండగఁ బర్వతావరోహణ మొనర్చిరి.

ఇది మూడవభాగము.

౪

ఆ రాత్రివేళ వారా కొండక్రింద నిర్మించుకొన్న గుడారమున నాసీనలయియుండగ నా రాజకుమారి తనకేదైన గీతములఁ బాడవలెనని కోరగ వాసంతియును నామె స్త్రీల ప్రాక్తనజీవితములఁ దలంపునకుఁ దెచ్చుచు 'అశ్రులశ్రులు—వ్యర్థాశ్రు!'లని తమహృదయములఁబుట్టు విషణ్ణత్వముగ్గడించుకొనుచు కొన్నిగీతములఁబాడెను. ఆరాజకుమారి మహామర్షమున నామె నదల్చుచునట్టి భావతరంగములన్నియు నిర్వ్యాపారత్వమునఁ దిని కూర్చుండి సంస్కారశూన్యలై యుండుట వలన నుదయించినవనియు, స్త్రీజాతికిఁజెల్లిన పూర్వసంఘటనములన్నియు నిర్విశేషముగ నశించినవనియే తా మూహించి మఱల నచ్చట తమకగుచున్న పునఃసృష్టియందుఁ దమకలవడియున్న ప్రతిభయు, ప్రజ్ఞయు, నసాధారణతేజమును పూర్ణముగ నుపయోగమునకుఁ దెచ్చికొనవలెననియు నుద్బోధించెను. ఆమె రాజకుమారునివంకఁ దిరిగి వారిదేశపు గీతమేదైన బాడవలయునని కోరగ నా రాజకుమారుఁడు తాను తనదేశముననుండగ తనమనోహారిణిపై తనకుగల ప్రేమను వెల్లడించుచు రచించిన గీతములఁ గొన్ని బాడెను. అట్టి శృంగారాత్మకమైన రచనల నసహ్యించుకొనుచు రాజకుమారి మనకవుల శృంగారరసావస్మారమును గూర్చి దీర్ఘముగ నుపన్యసించెను. పూర్వకవుల శృంగారరసము నిశ్చలమును, పవిత్రమునగు ప్రేమతత్త్వము నుగ్గడింపక, కేవలదైహిక సంజనితమును, జంతుసాధారణమునగు కామోద్రేకము నభివర్ణించుననియు, అట్టి మిథ్యాప్రణయములను మనవా రెంతవిదల్చుకొనిన స్త్రీజాతి కంత శ్రేయస్కరమనియు, శీతువాసన్నమైన గిరిగహ్వరములఁ డాగియుండు మిడుతలవలె తమ యంతరాళములఁ బుట్టు కామోద్వేగముల నడంచికొని జితేంద్రియత్వమునఁ బ్రకాశింపవలెననియు నామె తనస్త్రీల నుద్బోధించెను.

ఆమె యింకను రాజకుమారునితో వారి దేశమందలి స్త్రీలవైఖరులు దెలియునట్టి గీతమొకటి పాడవలయునని చెప్పగ కృష్ణవర్మ మద్యపానమున నుదయించిన తాత్కాలికోన్మాదమున 'గైరమ్మ'ను గూర్చియు 'వెంకమ్మ'ను గూర్చియు నాఁడువాంధ్రకర్ణములకు విసుసొంపుగాని గేయముల నుత్సాహమునఁ బాడఁజొచ్చెను. తన కోడలు మండుకొనిపోవుచుండగ 'ఊరకుండవయ్యా!' యని యరచుచు రాజకుమారుఁ డాతని నొక్కటిగొట్టెను. అప్పుడామహిళాసంఘమున నామూవురును పురుషులని వెల్లడియగుటచేత నెంత సంక్షోభమైన నుదయించెను. మధుకోశమున కేమైన తగిలిమెడల నలుదిక్కులకును పాఱిపోవు మధుమక్షికములవలె నప్పుడాబాలికాసంఘమంతయు గుడారమునుండి నానాముఖముల చెదరిపోయెను. కొంతసేపటి కా రాజకుమారి యావలనున్న వంతెనపై నుండి స్వారియొనర్చుచున్న గుఱ్ఱముతోఁగూడ ప్రమాదవశమున నచ్చటి యేటినీటియందుఁ బడిపోవుటవలన నా స్త్రీసంఘమున హాహాకారము లుదయించెను. చైతన్యవిహీనయై ప్రవాహమునఁ గొట్టికొని పోవు తన ప్రియురాలి నాయేటి నీటినుండి ఈవలకుఁ దెచ్చి పరిజనుల కందిచ్చియు నా రాజకుమారుఁడు తనపురుషత్వము బట్టించుకొనుటచేత వారితోడఁ బోవఁజాలకపోయెను. అయినను అతఁడు పాదచారియై తిరుగ నా విద్యాలయోద్యానమునఁ బ్రవేశించి అందు నడయాడుచుండగ పార్థసారథి యచ్చటికి వచ్చి రాజకుమారి యేమేమిచేయుచున్నదో సర్వమెఱింగించెను. అతఁడు చెప్పిన వానిని బట్టి రాజకుమారి మాలతి నెంత ప్రశ్నించినను ఆమె కొయ్యవలె నేమియు మాట్లాడకుండ నుండిపోయెననియు శకుంతల కన్యాసంఘము నుండి పలాయితయైపోవుటవలన తాత్కాలికముగఁ బుట్టినకోపమున రాజకుమారి యామె బిడ్డయగు నహల్య నా మహిళావిద్యాలయద్వారమున కావలఁ బాఱవేయ నియోగించినదనియు తెలిసికొనెను. కృష్ణవర్మ శకుంతల నెచ్చటికో లేవదీసికొనిపోయి యుండుననియు, అతఁ డామె నేమిచేసినను చేయవచ్చుననియు పార్థసారధి యనుచుండగ, కృష్ణవర్మ యంతరంగమున మిగుల మంచివాడనియు, హాస్యరసైకలోలుఁడైనంతమాత్రమున నవినీతివర్తనుఁడని చెప్పరాదనియు రాజకుమారుఁ డతని నగ్గింపఁ దొడంగెను. అంతలో నా విద్యాలయాధికారిణులిరువురు వారి నాక్రమించి పట్టుకొని రాజకుమారి సముఖమునకుఁ దోడ్కొని పోయిరి.

వారు పోవునప్పటికి రాజకుమారి యెదుట భానుమతి వారు పురుషులని యెఱింగియుండియుఁ బట్టి యొప్పగింపని నేరమునకై గొప్ప యాత్మరక్షణోపన్యాసమొకటి గావించుచుండెను. అదంతయు సాంతముగ విని రాజకుమారి విద్యాలయమును స్థాపించునప్పు డామెయొనర్చిన శపథములకుఁ భిన్నముగాఁ బ్రవర్తించినందునను, బుద్ధిపూర్వకముగ సమయభంగ

యొనర్చినందునను ఆమెను వెడల నడచుచుంటినని స్పష్టముగఁ దెలియఁజెప్పెను.

అంతలో వార్తాహరురాలొకతె వచ్చి రెండుయుత్తరముల నారాజకుమారి కందిచ్చెను. అందొకదానియం దామెతండ్రి తానా రాజకుమారు నామెవద్ద కంపునప్పు డత్యుగ్రముగ నామె యొనర్చుకొన్న శాసనములఁ దెలిసియుండనందున వానిని గూర్చి తెలిసినంతటనే ఆమె యక్రమ మొనర్పకుండ నివారించు తహతహతో తొందరగవచ్చి యర్ధరాత్రిసమయమున రాజకుమారుని తండ్రియగు విజయరామ రాజేంద్రునిచేతులలోఁ బడిపోతిననియు, అతఁ డామె యావరణమంతయు ముట్టడించి తన పుత్రుని కపాయము రాకుండ తన్నుఁబట్టి యుంచుకొనెననియు వ్రాసియుండెను. రెండవదానియందు రాజకుమారుని తండ్రి తనపుత్రుఁ డామెయొద్దకు వచ్చియుండెను గావున నాతని కెట్టి యవజ్ఞయొనర్చినను ఆమెను ఆమెవారిని నేలకుఁ గోలకుఁ దెచ్చి యామె యాగడముల నామమాత్రావశేషముగా జేసివేయుదుననియు, ఆ యుభయవంశములును చేసికొనియున్న ప్రాక్తనసమయమునకు బద్ధురాలయి ఆమె తనకుమారునిఁ బరిగ్రహించి తీరవలెననియు వ్రాసియుండెను. అప్పుడు రాజకుమారుఁడు కేవల స్వేచ్ఛాపతియై యున్న యామె రహస్యముల నెట్లైనఁ బరిశోధించు నపాత్రపుఁబుద్ధితోఁ దానచ్చటకు రాలేదనియు తమ కిరుపురకును పాలితవ్యమగు రాజ సమయమున శోకభంగము వాటిల్లకుండ వలయునను మహాందోళనముతో పురుషులకు దుర్గమముగ నామెచే ననుశాశింపఁబడుచున్న యాసీమలఁ బ్రవేశించితిననియు, తాను స్త్రీజాతియన్నఁ దుచ్ఛముగఁ దలపోయునట్టిప్రకృతిని బుట్టినవాఁడ గాననియు, ప్రపంచమున స్త్రీలెంత మహోన్నతస్థితికి వచ్చుట కవకాశముండునో అంత మహోన్నతస్థితికి వచ్చుట కొడంబడినయెడల మానవలోక మింకను తేజస్వంతమయి, సౌభాగ్యరంభ సంయుతమయి, సకల కళ్యాణానుగుణావహమై యుండునని భావించువాఁడనియు, బాల్యకాలమునుండియుఁ దనకు లోకమిందిరామయమై యుండెడిదనియు, గావునఁ దానారూఢయౌవనుఁడై ఆమెను స్వయముగ సందర్శింప నరుగుదెంచితిననియు, అందుల కామె తండ్రి వ్రాసియిచ్చిన యనుజ్ఞాపత్రములే సాక్ష్యమనియు చెప్పెను. అంతలో మహాసైన్యములతోఁ బురుషులా విద్యాలయమును ముట్టడించిరని విద్యార్థినులయందు గొప్ప కలకల ముదయించెను. ఆరాజకుమారి వారిపై మండిపడి వారికి గట్టిగా చీవాట్లు పెట్టి తమయాపద గడవబెట్టి దమపగల సాధించి తమకు శుభ మొడగూర్చువారున్నారనియు, వారువచ్చి తమకై యుద్ధ మొనర్తురనియు, లేనియెడల తమ జన్మస్వాతంత్ర్యముల సంరక్షించుకొని తమ యోగ్యతను జగద్విదితముగ నుంచివేయుటకు తానే స్వయముగ కవచినియై, ఖడ్గ

పాణియై సకల మానవలోక శిరఃకంపన యోగ్యముగ రణరంగమున నురుకఁగలననియు, నిఁక తన సమక్షమున నింత యుల్లరికిఁ గారణభూతలైన 'మహానాయికల'ను మఱునాఁడు శిక్షింతుననియుఁ జెప్పి వారందఱ నావలకుఁ గొట్టివైచెను.

తరువాత నామె రాజకుమారునియొద్దకువచ్చి ఆతఁడు మిగుల నుత్తమప్రకృతిని సంచరించెననియు, మహారాజకుమారయోగ్యమైన ప్రవర్తనయందుఁ బ్రవర్తించెననియు, అందులకు తన కృతజ్ఞతను తెలుపుకొను చుంటిననియు బలికి, తనప్రాణముల గాపాడినందులకుఁ దన మనస్సంగీకరింపకున్నను వానికన్నిటికి ధన్యవాదములఁ జెప్పుకొనెను. అయిన నంత మోసమునఁ దమ యావరణమునఁ బ్రవేశించి, తమ పరిచారికల మూర్ఖాత్మలఁ జేసి అన్ని యసత్యములాడి, అన్నివిధముల తన్నును తనవాంఛను పలుదెఱఁగుల భంగముల పాలుచేసియున్న యాతనిని పరిణయమాడుట హాస్యాస్పదమనియు, అతని కెన్నటికిని వశీకృతురాలై యతనితోడిదే లోకముగ బానిసయయి ఆజన్మాంతముండ నూహించుటకంటె యాగడ మింకొకటి లేదనియు, ప్రపంచముననుండు బంగారమంతయు నతనికి కిరీటమై పోయినను, భూమియందుండు మానవుల నాలుకలన్నియు అతనినే యేలికగఁ నంగీకరించినను తానందుల కొడంబడుదానఁ గాననియు స్పష్టముగఁ జెప్పి తన పరిజనులచేత వారినావలకు గెంటించివేసెను.

ఇది నాల్గవభాగము.

మన మాంధ్రమునకుఁ బరివర్తించిన కావ్యకథ యీవిధముగ నున్నది. ఆంధ్రభాషకు శిరోభూషణములగు నుత్తమగ్రంథములన్నియుఁ బరభాషలయందలి కావ్యములాధారముగ వ్రాయఁబడినవని భాషాభిమానులందఱకు దెలిసియేయున్నది. పూర్వకవులందఱు గీర్వాణకల్పవృక్షచ్ఛాయను గూర్చుండి తమ భాషాంతరీకరణములందు స్వతంత్ర రచనల నెడనెడఁ జొప్పించుచుఁ దమ ప్రతిభావిశేషముల వెల్లడించిరి. శ్రీనాథుఁడు దననైషధమునఁ జెప్పికొనినట్లు వారాయాకావ్యములఁ నశేషమనీషి హృదయంగమంబుగా శబ్దంబు ననుసరించియు, భావంబుపలక్షించియు, రసంబుఁ బోషించియు, నలంకారంబు భూషించియు, నౌచిత్యం బాదరించియు, ననౌచిత్యంబు పరిహరించియు మాతృకానుసారమున గావ్యకల్పనమొనర్పఁ బరిశ్రమించిరి. అట్టి మహాకవులుసహితము కొన్ని సందర్భములఁ బండితప్రకాండులకుఁ దృప్తికరముగా వ్రాయఁజాలకపోయిరి.

మనమీగ్రంథ మాంగ్లభాషయందున్న వైఖరిని 'మక్కికి మక్కిగఁ' జేయుచుండ లేదనియు, మనబుద్ధులకుఁ దోచినట్లు మార్చివేయుచుంటిమనియు స్పష్టముగఁ జెప్పుకొనుచునేయున్నాము. అయినఁ బాశ్చాత్యవ్యామోహములఁ బరిభ్రమించుచు నాంగ్లధోరణులు మనములఁబట్టియుండు నాంధ్ర

మహాశయులీ కావ్యమున సర్వమును మూలానుసారముగఁ బరివర్తించిన బాగుండియుండునని తలంపవచ్చును. వ్యావహారిక భాషాభిమానులగు మహామహులు శైలిక్లిష్టముగ నున్నదనియు, సర్వజన సుబోధ్యముగ లేదనియు, వ్యవహారధోరణిని ప్రవాహరూపమున నోట నెట్లుండునో భాష నట్లుండని గ్రంథముల మొగముఁ జూడరానియు గ్రంథమును మనసునఁ బెట్టకుండఁ, జెవిని జేర్పకుండఁ చేతబట్టకుండఁ ద్రోసివేయవచ్చును. శైలియందు ప్రాక్తన పద్ధతులఁబోవు గ్రాంథికవాదులు భాష యింకను గాఢపాకమున లేదని యాక్షేపింపవచ్చును. అట్టిసందర్భమున సర్వజనులకుఁ దృప్తికరముగ నెవ్వరును రచింపజాలరు కావున—

ఉ. అంచితులైన వారలిది
యారసి యారసమున్ గ్రహించి లా
లించినఁజాలు కొందఱవి
లే విని లేవని నిందసేయు వా
రంచు రచింపమానుదుమె!
అందఱినిం దనియింప నమ్మ ని
ర్మించిన బ్రహ్మకైనఁ దర
మే! యిది పెద్దలెఱుంగ కుందురే.

అని వర్తమానమున నాంధ్రకవితాగురులగు దిరుపతివేంకటేశ్వరుల వైఖరి నవలంబింపవలసి వచ్చుచున్నది.

మూలకావ్య మాంగ్లమున రచింపఁబడి తొంబదియేండ్లగుచున్నది. అట్టిగ్రంథమున నాధునికభావము లెట్లుండునని కొందఱాక్షేపింపవచ్చును. అందును రాజకీయవిషయముల టెన్నిసన్ తనకాలమున మిగుల వెనుకఁబడి యుండినవాఁడు. అట్లయ్యును నాతఁడీయొక్క గ్రంథమునందే భావిసూచనముల కనురూపమైనభావములఁ బ్రకటించెనని విమర్శకు లేకగ్రీవముగ నంగీకరించుచున్నారు.

In one direction alone did Tennyson really contribute suggestive ideas, and that was when dealing with the Woman's Movement. In the Princess he was for the first and last time really in advance of his age. There is a healthy progressive note in this poem, and reactionary as it may seem to modern minds, it seems to me on the whole a just and sympathetic presentment in poetic form of the problem connected with woman's place in society.

The line "Woman is not undeveloped man but diverse", goes to the root of the Sex question, and might well be pondered over by certain extremists to day. The Emancipation of women has passed through many phases since Tennyson's day; yet can we better Tennyson's general estimate:

"The Woman's cause is Man's
They rise and sink together." ?
— Arthur Compton—Rickett.

అనఁగ స్త్రీ స్వాతంత్ర్యోద్యమమున టెన్నిసన్ కాలమునుండి యెన్నియెన్ని పరివర్తనము లేర్పడినను టెన్నిసన్ తన గ్రంథమునందుఁ బ్రకటించిన యుత్తమభావముల

మించి మనమేమియు వెల్లడింపఁజాలమని యర్థమగును కాదా?

గ్రంథమహాత్త్వమునుగూర్చి మనభావములకుఁ దెచ్చుకొనుట కింతకంటె యధికముగఁ జెప్పవలసిన దేమియు లేదు కావున నిఁక చెప్పవలసియున్న యుత్తరభాగమును ప్రారంభింపవలసినదని 'మనోరమ'ను గోరుకొనుచున్నాను.

నే నిట్లంటిని.

కావ్యమున ద్వితీయాశ్వాసారంభము నుండియు కవి కథకులకు విశ్రాంతియొదవుటకై మూలకథయందలి స్త్రీలు గీతములఁ బాడినట్లు పాటలఁజెప్పుచు వచ్చినాడు. అట్టిపాటలకుఁ బ్రతిగ మనకావ్య మాలకించుచు నిచ్చటఁ జేరియుండు స్త్రీలఁ బాడవలయునని మేము తొలుతఁ గోరుకొంటిమి. కాని వారాయా సందర్భముల బాడుచున్న పాటలు మన కావ్యప్రకృతికి భిన్నమై యుండుటవలన మూలకావ్యమునందలి పాటలనే కళావతిచేత నామెకుఁ దోచినట్లు రచింపఁజేసి నేను పత్రికల కిచ్చుచున్నాను. ఇప్పుడీ యుత్తరభాగమునకుఁ దొలుతనున్న గీతమును సాభిప్రాయసూచకముగ 'లిలియా' పాడినట్లున్నది. దానిభావము నీయుత్తరకథకు శిరోభూషణముగ నొక్కపద్యమునందు రచింపవలసినదని నేను కోరగ కళావతి ఈ 'సింహావలోకనము'న నారంభమునఁగూర్చ నొకపద్యమును రచించెను. దానిభావ మసంపూర్ణమును, అస్పష్టమునగుటవలన యర్థమింకను విపులముగఁ జెప్పవలసినదని యడుగఁగ దానికింకను తొలుతఁ గూర్చవలసినదని వేఱొకపద్య మల్లియిచ్చెను. కావున రెండవపద్యమును ముందును మొదటిపద్యమును తరువాతనుగూర్చి వారీ పద్యభావములఁ జూచికొనఁదగునని మిమ్ము గోరుకొనుచున్నాను. రెంటియందును గొన్నిపదముల చర్వితచర్వణముగఁ జెప్పఁబడుట గుర్తింతురుగాక.

మ. భవదీయంబగు కంఠనిస్వనమె శుం
భత్కోకిలమైఁ బోవు నా
హావభేరీ ధ్వనులందు దివ్యముగఁ ద
న్నానందితుం జేయ సం
శ్రవణీయంబగు నీదు వైఖరుల స
ర్వాంగీణ రోమాంచుఁడై
భవదామోదసుఖంబు వైద్యుతగతిన్
భావించు నప్పట్టునన్.

మ. భవదీయప్రజచుట్టియుండ నడుమన్
భాసిల్లు నీరూప మా
హావ మధ్యానఁ దళుక్కుమంచు దనదు
ద్యద్ధైర్యముం జూప, సం
స్తవనీయంబుగఁ దక్షణంబ యవి చే
తంబూని కల్పాంత భై
రవ భీమంబుగ శత్రులం దునుము సం
రంభంబ యూహించెదన్.

స్త్రీలఁగూర్చి కొంత యవహేళనముగ నింతవఱకుఁ గథ సాగియున్నది గావున నిఁకనైన స్త్రీల యుత్తమతత్త్వమును ప్రదర్శింపఁదగుననియు, వీలైన స్త్రీ స్వాతంత్ర్య రక్షణార్థమైన యుద్ధోదంతమునుగూడ కథ

యందుఁ బ్రవేశపెట్ట దగుననియు సర్గము వచ్చునట్లు 'లిలియా' యిట్టి గీతములపాడె నని యున్నది. ఆలుబిడ్డలఁ గాపాడుటకై ప్రాణములనైన యోసింపక మహావీరులు యుద్ధరంగముల నుఱుకుచుందురు. సంఘమునఁ బురుషులకున్నతిగాని, పతనముగాని స్త్రీలతోడిదే యగుటవలన స్త్రీల యాశయములగూర్చి యొకసక్కియములాడు వైఖరులసుండు కథలకు స్త్రీల కోర్పట్లుండ గలదు? కావున ని.కనైన నట్టిధోరణిని గట్టిపెట్టి కథనుదాత్త తత్త్వమున సాగింప వలయునని లిలియా గోరికొనుచున్నది. తదనుగుణ్యముగ నిఁక కథయుఁ జెప్పఁబడుచున్నదని గమనింతురుగాక.

రా జ కు మా రి

ఆవల మేము రెండడుగులు వేయునంతలో నచ్చట నిలచియుండిన యొకవిగ్రహమునుండి, 'నిలువుఁడు. ఎవ్వరది?' అను కంఠస్వర మొకటి మాశ్రవణములఁబడెను. 'సంస్థానమునకుఁ జెందినవార మిర్వుర'మని నేననుచుండగ నారక్షకుభటుఁడు మమ్మానవాలుపట్టి 'రండు. దయచేయుఁడు. మీ నిమిత్తమే యాలోచనసభయందున్నారు. వారిరువు రీవలకే వచ్చిరి. మహారాజును మేల్కాంచి సేనాధిపతులతో నున్నారు.' అనిపలికి కవచధారియు ఖడ్గపాణియునగు నాసైనికుఁ డొక్కసారిగ నక్కడనుదయించిన మహానగరమువలె నున్న మావారి శిబిరమునందు గుడ్డతోఁ జేయఁబడిన యిండ్ల గుంపులనడుమ సింహధ్వజములతో నాగ్రహావేశమున వణకిపోవుదానివలె గాలికి సంచలించుచున్న రాజగుడారమునకుఁ మమ్ముఁ దోడ్కొనిపోయెను.

లోనఁ దీక్ష్ణమగు దీపముల కాంతి యందుఁ దొలుతనాకనులు చీకట్లుపడెను. నన్నుఁజూచి యచ్చటఁ జేరియున్న వీరులొండరులతో వెటకారములఁ జెప్పుకొనునట్లొక క్షణ మేమోగుజగుజలు పోయిరి. అంతలో నెంతఁ ద్రొక్కియుంచినను అణగియుండని దానివలె వారియందలి యుపహాస్యతత్వ మొక్కసారిగ చిక్కన నీవలకు వచ్చుటచేత నచ్చటి మహావీరులు, మహారాజులు, పరిజనులు నోడళ్లెఱుఁగకుండ కడుపులు చెక్కలగునట్లు నవ్వఁదొడఁగిరి. మాయాఁడువేసములు మాకు ప్రాతవడిపోయెను గాని వారికట్టి జగన్మోహనరూపములఁజూచుట కదియే క్రొత్త. ఆపైన వారు పౌరుషహితులును, ప్రతాపశాలురునగుట వలన నాఁడువేసమున నధఃపతితుఁడనగు రాజకుమారుని నన్నుజూచి పొట్టలఁబట్టుకొని వికారముగ సకిలింపఁదొడఁగిరి.

అంత విపరీతమగు నవ్వువలని యానంద భాష్పములతోఁ బ్రక్కలెగరోజుకొనుచు మాతండ్రి కమలాకరవర్మనుజూచి "రాజా, నీవిఁక విడుదల పొందితివి. మాతనయునకు 'హామీ'గా నిన్ను నిలిపి యుంచితిని. అయిన నీ వేషముతో నిదివాఁడో లేక యేవైన గొట్లుగాయు నెట్టి యువతియో నాకుఁ దెలియకుండ నున్నది. మాపాకశాలల నెంగిళుల నెత్తు బోనకత్తెలైన నింతకన్న పరిశుభ్ర

ముగ నుండురుకద!" అని తిరుగ నవ్వఁ దొడంగెను.

ఆ మహిళావిద్యాలయోద్యానమునందలి శూరాంగనల హస్తములకుఁ దొరకకుండఁ బారిపోవునపు డచ్చట క్రిందఁబడుట చేత నా యూఁడు వేసపు చీర బాడయి డాగులుపడి యుండెను. మఱియు నాపాదశిరఃపర్యంతమును నేను రాజకుమారుఁడననుట కయోగ్యమైన వైఖరినుండి పోతిని.

అప్పుడా వీరులలో నొకఁడు తననోటికి చేయి అడ్డముగఁబెట్టి ప్రక్కనున్న వేఱొకవీరునితో రహస్యముగ "చూచితివా! పోకుఁడు దగిలిన వానివలె నెట్లున్నాడో!" అని నన్నుఁజూచి పరిహాసమాడుచుండగ మాతండ్రి యుగ్రముగ నతని నవలోకించుచు "మీ పోకుడులను మిమ్మును సైతానుఁజెత్తుకొని పోవలె"నని యాతని శపియించి నాతో "ఇట్టి యపాత్రవైఖరి నుండకుండ కత్తులఁబట్టి యుద్ధమొనర్పఁగల మగవాఁడవగు"మని నన్నదలించుచు 'పొమ్ము కృష్ణవర్మనాకు సర్వమెఱిగించెను.' అని పలికెను.

శాసనాతిక్రమణ మొనర్చు బడిపిల్లలు గురువుల బెత్తపుఁదెబ్బలకును వాటితోడి చీవాట్లకును తలలువాంచి యావలకుఁ బాఱిపోవునట్లు నేనచ్చటనుండి యావలఁబడి రాజలాంఛనముల మెఱియు నెప్పటివేషమును ధరించి అప్పటి కుదయించియున్న సూర్యప్రకాశమున ధగధగలాడుచు గృష్ణవర్మను కలసికొంటిని. ఆ సమావేశము తొలుత మాకిరువురకును కొంత సిగ్గుకలిగించెను కాని రాత్రి యాతఁడు పాడినపాటకును—నేనప్పుడు కొట్టినదెబ్బకును పరస్పరము వెల్లడించుకొనిన తరువాత నాతఁడు తన కథనిట్లు చెప్పెను.—అట్లు మాపురుషత్వమును పట్టించుకొనుట కాతఁడు మిగుల విస్మయపడి యావలకు పఱిగెను. అంధకారబంధురమగు నానిశా సమయమున నాతఁడు దారి తెలియకుండ నడయాడుచుండగ నొకచోట దుఃఖవివశయయి పరిదేవనమొనర్చు శకుంతలను కలసికొనెను. "కాని యంతలోనే మీతండ్రి సైనికుల హస్తములలోఁ బడిపోయితిమి.—అయిన నా శకుంతలమాత్ర మొక్కమాటయైన పలుకదు మారాడదు ఆగుడారమున నున్నది" అని నన్నును పార్థసారథిని అక్కడకుఁ దోడ్కొనిపోయెను.

అక్కడ ప్రోవులు బెట్టఁబడియున్న ఆయుధపరంపరలనడుమ ఏదేనియున్నత స్థానమునుండి బలాత్కారముగఁ బడగొట్టఁబడిన శిలావిగ్రహమువలె శకుంతల నేలపైఁబరుండియుండెను. అనుకంపనీయమగు ఆమె యాకృతినిఁజూచి నేను ఆిచ్చపడిపోతిని.

సైన్యముల వెనువెంటఁ గ్రుమ్మరుచుండు సేవక స్త్రీలజాతికి చేరియుండువృద్ధాంగన యొకతె ఆమె పార్శ్వమునఁ గూర్చుండి తదేకధ్యానమున నామెను జూచుచుండెను.

పార్థసారథి సోదరి నుపలక్షించుచు "అక్కా! యేల వాపోయెదవు?—తల యెత్తి మమ్మొక్కసారి చూడుము. మే మిందఱమును నీకు ఋణపడియున్నాము. అయినను నీవుచేసిన దానియం దయుక్త మేమున్నది? ఏకోదర సంజనితుఁడనగు నన్ను నీ రాజకుమారుని స్వహస్తములతో మరణశిక్షకుఁగురి చేయలేవుకద! గహనమగు పరిస్థితులయందు చేయదగిన దానినిచేయుట కంటె హృదయసౌఖ్య మింకొకటియుండదు. కావున నీవు ధీరచిత్తవై ఉపశాంతివహించుటలెస్స." అని పలికెను.

అదేవిధమున నేనును—"అమ్మా! నీవూరడిల్లవలెను. ఏ వ్యక్తిముందు నాకీ సర్వథరామండలమును కొరగావని భావింతునో అట్టి యామెను నేను సహితము పోగొట్టుకొంటినికానా?" అని పలికితిని.

ఆమె నామాటలవిని కదలి రుద్ధ కంఠమున మెల్లగ నేడ్చుచు లేచి కూర్చుండెను.

"ఆహా! నాబ్రతు కెందులకు? కాల్పనా? ఆమెను—నాజీవిత సర్వస్వమైన నా మిత్రురాలిని—చూచుచుండగఁబోఁగొట్టుకొంటిని. హతబుద్ధినై, మందభాగ్యనై ఆమె యెడ ద్రోహమొనర్చి—ఆమెకు, నాకు, సర్వమాని నీలోకమునకు దూరమై పోతిని. ఇంత తుచ్ఛస్థితికిఁ బాలయి నేనెట్లు జీవింపగలను? — నాయెద్ద మీరొనర్చిన శపథముల కనురూపముగ నెందులకుఁ బ్రవర్తించినారుకారు? అట్లయిన నాకింత మునిఁగియుండక పోవునే!—ఎంతపాడు!—ఎంతతుచ్ఛము! ఇంత పాపాత్మురాలను నా కుపశాంతియెట్లు?" అని వాపోవ దొడంగెను.

ఆమె మాటలకు కృష్ణశర్మ తన పశ్చాత్తాపమును వెల్లడించుచు — "అయిననో యుత్తమాంగన! నీకై, నీ పసికూనకైన నీ వుపశమిల్లి జీవింపవలయునని ప్రార్థించుచున్నాను. వృథావాపోయిన నేమి ప్రయోజనము?" అని పలికెను.

ఆమె యందులకుఁ గొంచెము బిగ్గరగ నిట్లనుచు విహ్వాలింపఁ దొడంగెను.

"ఆహా! నా అహల్య!—పుష్పమువంటి నాముద్దుబిడ్డను బోగొట్టుకొంటిని— ఇఁక నీ జన్మమున నాబిడ్డమొగముఁ జూడను గావలయు. కఠినాత్మయగు నాయిందిర నాబిడ్డ ని.కనాకు దక్కనిచ్చునా?_చూచుచుండగ నెంత యాపదకుఁ బాలయిపోతిని! ఇఁక నాబిడ్డ యేమయిన నెవ్వరి కేమికావలె? చూచువారు లేక, ఆదరించువారులేక నిష్కారణముగ, నిష్కరుణముననది చచ్చిపోవును గద! లేదా, నిరాదరణమున రోగపీడితయైపోవును గావలయు! ప్రతిదానికి ప్రతియల్ప నేరమునకు 'ఈపిల్ల దానిపిల్ల' యని కోసిపెట్టుచుందురు! ప్రతిదానికై తల్లిని దలంచి వారు దానిని బాధించుచుందురు. ఆహా! కుసుమకోమలమగు నాముద్దుబిడ్డ! నాయహల్యబ్రదికియే యుండినయెడలవారు చెప్పడు దానినిబట్టి నేనిట్టి పాపాత్మురాల

వని నాయందెట్టి తాళటికి డెందమును వహించునో! నేను దాని కెక్కడి తల్లిని! దురాత్మురాలనై దాని నచ్చట నెందుకు వదలి వచ్చితిని? అదిలేక పాడిల్లువలెనున్న యీ ప్రపంచమునసే నేమిచేయుదును? పలువురలోఁ దలవంపగునని, పరిహాసాస్పదురాలగుదునని భయపడి వారప్పుడొనర్చిన గోలకు బీతిల్లుటచేత నాకింత దుర్గతి పట్టినది. ఇఁక నే నేమైననగుదును కాని నేను వారి గుమ్మము యొద్దకుఁబోయి నాబిడ్డ నిచ్చి వేయవలసినదని రేయిఁబవలేడ్చుచుఁ గూర్చుండిపోవుదును. 'నా అహల్య! నా అహల్య'అని వారిచెవులకు వెక్కసముగ నేడ్చుచుఁ గూర్చుందును. నాబిడ్డను నా కప్పగించువఱకు నట్లొనర్చి తీరుదును. తుదకు ప్రాణమువిసిగి నాబిడ్డను నాకిచ్చి వేయుదురు. దాని నెత్తుకొని నాహృదయ దుఃఖము నివారించుకొనవలయుఁగాని అంత వఱకు నాకూరటయుండదు. ఆహా! నా అహల్యను నాకుఁదిరిగి యొప్పగించు వానికి నే నెంత కృతజ్ఞురాలనై యుందును!"

"ఊఱడిల్లుము తప్పక నీవామెను పడయ గలవు." అని కృష్ణవర్మ పలికెను. ఆమె మాఱుమాటాడక తన యెప్పటిస్థితియందు భూతలమున నొరగిపోయెను. పరహస్తగతమగునప్పుడు కొన్ని యల్పకీటకము లొనర్చునట్లు మరణమభినయించు దానివలె నామె నిశ్చలతత్వమున నుండిపోయెను.

సోదరీమణుల కొకమనవి

రాబోవు అక్టోబరు మాసారంభమున యథాప్రకారము గృహలక్ష్మి దసరా సంచిక వెలువడును. దానిలో స్త్రీలచే మాత్రము రచియింపబడు వివిధవిషయములకు సంబంధించిన చక్కని పద్య గద్య వ్యాసములు ప్రకటింపబడును. దీనికాంధ్ర విద్వత్సోదరీమణుల సాహాయ్య మత్యంతావశ్యకము. కావున సోదరీమణులెల్ల తమ పద్య గద్య వ్యాసములను సాధ్యమైనంత త్వరగా బంపి దసరా గృహలక్ష్మి సర్వాంగసుందరిగా వెలువడునట్లు తోడ్పడుదురని మనవి.

సం. గృ. ల.

ఎండల్లో

తినడానికి తియ్యగా తేలిగ్గా చల్లగా వుండే ద్రవాహారం.

పండ్లు పుచ్చపండ్లు, తాటిముంజలు.

చల్లగా త్రాగటానికి

నారింజపండ్ల షర్బతు

తరవాణి

పసగడుగు Rice Washings

తరుబూజానీళ్లు

తేనె—నీళ్లు

కొబ్బరికాయనీళ్లు

పానకము

తాటిముంజలనీరు

ఆవుచల్ల

చల్లమీాదినీళ్లు కమ్మగావుంటాయి. వీటి ఉపయోగము ఆరోగ్యమూనూ.

అయితే

కృత్రిమంగా చల్లదనం వచ్చేటట్లు చేసి వాడబడే

Iced(ఐస్డ్) బాదంకీర్

మంగోలా

బనానా

పైన్ ఆపిల్

ఆరంజ్

మొదలైనవన్నీ వెంటనే కాకున్నా కొన్నాళ్లకు శ్వాససంబంధమైన జబ్బుల్ని తెచ్చి పెట్టవి. ఇది గమనించవాల్సిన విషయం.

ఈ ఆహారపానీయాలకు తోడు నిద్రకు ఒక ధారాగృహముంటే (Remaining in a house containing artificial springs or jets of water) హాయి హాయనిపిస్తుంది.

వాగ్భటుని యీ ధారాగృహవర్ణన వాసయోగ్యస్థానము

"ఆకాశమునందునట్టి గొప్ప వృక్షములచే సూర్యరశ్మి నడ్డగించుచు మల్లికాతీగలతో చుట్టబడిన ద్రాక్షగుత్తులచే ప్రకాశించుచుండు వనములో పందిలిని నిర్మించి దానిచుట్టు సువాసనగల పన్నీరుచే తడుపబడిన వస్త్రములను జుట్టి, మామిడిపండ్లు, మామిడిచిగుళ్లు, మామిడిపూలగుత్తులు వీని నధోముఖముగ వ్రేలాడుచుండునటుల గట్టి దానిలో నతిమృదువైన అరటిచిగుళ్లు, చెంగలువ, తామరతూండ్లు, తామరపువ్వులు, వల్లికలువలు యీ మొదలగు వానిచే నిర్మించబడిన శయనమునందు గ్రీష్మకాలమున మధ్యాహ్నములో సూర్యకిరణతాపమును సహించలేని మనుజుడు నిద్రించవలయును. లేక పుష్పములు చిగుళ్లు కట్టబడి విచిత్రమైన వస్త్రాభరణాదులచే నలంకరించబడిన హస్తములు... ముఖము వీనిమూలముగ సుగంధమైన జలము వెలిపడుచుండు స్త్రీరూపమైన ప్రమాను మొదలగువానిచే జేయబడిన బొమ్మనునిచియుండు ధారాగృహమునందు గాని నిద్రించవలయును. రాత్రులయందు చంద్రకిరణములచే వ్యాప్తమైన మేడమీాద వసించవలయును."

శ్రమాన్ని పోగొట్టే ఉపాయాలూ

"స్వాస్థచిత్తుడు చందనముచే తడుపబడిన శరీరముగలవాడు పుష్పమాలికలను ధరించినవాడు ... అతిసూక్ష్మమైన వస్త్రమును ధరించినవాడునైన పురుషునికి జనించిన శ్రమను జల

ముచే తడుపబడిన విసనకఱ్ఱలు, తాటివిసనకఱ్ఱలు, మృదువుగ గాలిరాలగిన వెములియాకలు మొదలగువానిచే చేయబడిన విసనకఱ్ఱలు, జలకణములను వర్షించునట్టి మందవాతము, పచ్చకర్పూరము, మల్లి కామాలలు, ముక్తాహారము, హరిచందనము, ముచ్చటగ మాటలాడు శిశువులు, గోరింక, చిలుకలు ... మొదలగువాని సేవనచే నివర్తించును.”

ఇది మనకు సాధ్య మెంతవరకు?

ఎండల్లో ఆహారపానీయాల మాటటుంచి అదనపు వేడివల్ల కలిగే గెడ్డలబాధా, ఏమరియుంటే కలిగే తేళ్లబాధా వీటి నివర్తికి సూక్ష్మ సాధనాలు తెలుసుకొనుండటం మంచిది.

గెడ్డలు

పసుపు, వేపాకు, గన్నేరాకు వీటిలో దేన్నైనా నూరికట్టే గెడ్డలు హరిస్తవి.

చంద్రకాంతఆకులు, దాసానిచెట్టుఆకులు, తమలపాకులు వీటిలో వేటికైనా ఆముదము చరిమి వెచ్చజేసి గెడ్డలకు వేసినా అవి హరిస్తవి.

బియ్యపు పిండికాని మెంత్రమన్నుకాని నీళ్లతో వుడికించికట్టే ఉపయోగమే.

మంచి గంథంలో రసకర్పూరం గాని హారతికర్పూరంగాని కలిపి, బాలింతబోలు పట్టు, కచ్చిక ఆముదముకలిపి పట్టిస్తే గెడ్డలు అణిగిపోతవి.

చందనతైలపువాసన, చందనబొమ్మలు అరగతీసి లేపనముచేయుట, కాపడము, శీతలోపచారాలు వీటినిగురించి వివరించనక్కర్లేదు తెలిసిన వాడుకలు కాబట్టి.

తేళ్ల బాధను

ఏంచేసేదానికీముందు కుట్టినచోటుకు పైగా గుడ్డపేలికగాని తాడుగాని బిగించి కట్టి, చన్నీళ్లల్లో స్నానంచెయ్యడం మంచిది. ఆపైన ఏదో ఒక లేపంవెయ్యొచ్చు.

ప్రక్రియలు

పెద్దవుల్లిపాయ రెండు ముక్కలుగకోసి దానిమీద సున్నపుపొడిచల్లి రుద్దితే మంట తక్షణం నిమ్మళిస్తుంది.

పసుపుముద్ద కాల్చి పొగపట్టే విషము హరిస్తుంది.

నేలవేముపైనరుద్దీ సేవిస్తేనూ విషం నివర్తిస్తుంది.

గచ్చపప్పు గంధం అంటించి నిప్పులో కాస్తేనూ విషం హరిస్తుంది.

నవాసారం సున్నం కలిపి వాసనచూచినా, కుట్టినచోట అంటించినా, కుప్పింటాకు నూరి పట్టించినా, ఉత్తరేణిఆకులు నూరి పట్టించినా విషం నిస్సందేహంగా విరుగుతుంది.

దుష్టపువేరు గంధం, వస గంధం, కుంకుడుకాయ గంధం, గోరోజన గంధం ఉపయోగమే.

ఈ ఎండలోకి ఇంట్లోవాళ్లకూ
కాపాడేవాటికి తెలుసుంటుందా?

ఎండల్లో వానల్లో తిరిగి కష్టపడి బ్రతుకు తెరువు చూసుకోవాల్సినవాళ్లున్నారుగా. వీరికి ఎండవడ తగలడంవల్ల ఎండదెబ్బ కల్గుతుంటుంది. దీనికి తగు చికిత్స చేయకపోతే కొన్ని సమయాల్లో ప్రాణహానికూడా.

జ్వరం, తెలివితప్పిపోవడం, నోరెండటం, తలనొప్పి, పోటు, దిమ్ము, నీరసం, మూర్ఛ, వాంతులు...... ఇవి లక్షణాలు.

ఇలాంటపుడు బాగా గాలివచ్చే ఓ విశాలమైన గదిలోకి తీసుకెళ్లి పడుకోబెట్టి, చుట్టూ మూగకండి, చల్లటినీళ్ల నీటిలో ముంచి, బాగా విసురుతూ తెలివొస్తే ఇంత చల్లటి నారింజపండ్లరసంతో పానీయమో ఇచ్చి అప్పటికి ఒకవిధంగా తేరుకొన్నంటే డాక్టరును పిలిపించడం మంచిది.

పిల్లలవిషయంలో

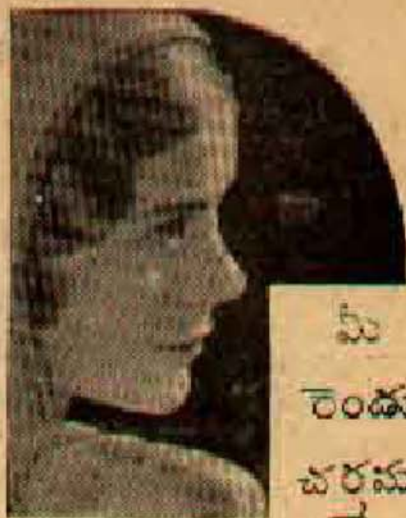
అతి జాగ్రత అవసరం. ఎండ దెబ్బ (Sunstroke) వేడిమి దెబ్బ (Heatstroke) రెండూ ముప్పు తెచ్చి పెట్టేవే.

ప్రయాణం ఎంతమాత్రమూ ఉచితం కాదు ఈకాలంలో.

పిల్లలగదుల్లో తలుపులకు కిటికీలకు వట్టివేరు చాపలుకట్టి నీళ్లుచల్లుతూ, పండ్లరసము, రెండుమూడుమార్లు నీళ్లు త్రాగిస్తుంటే చాలా అనుకూలం.

ఉక్కిరి బిక్కిరి చేసేదుస్తులు తొడి... వాడటంప్రమాదం.

—ఎస్. కె...

పుష్పచయము

లిండర్బర్గు శిశువు కేసు

నాగరికత, పదార్థ విజ్ఞానశాస్త్రము ఎంత వేగముగా పాశ్చాత్య ప్రపంచమున— ముఖ్యముగా నమెరికా ఖండమున—పరువులిడుచున్నవో యంతకంతెను ద్విగుణీకృత మగు వేగముతో ఘోరనేరము లచట ప్రబలుచున్నవి. ధనరాసులమధ్య పొరలాడు చున్న ధనికులు ప్రాణముల నరచేతిలో బెట్టుకొని నివసింపవలసి వచ్చుచున్నది. కఠిన శిక్షలువేయుచు ప్రభుత్వము వేయిగనులతో గనిపెట్టియున్నను నేరస్థులు మితిమీరి ప్రజల శాంతజీవితములను హఠాత్తుగా పటాపంచలు జేయుచున్నారనుటకు ప్రపంచ మంతయు గగ్గోలుపుట్టించిన యీ లిండన్‌బర్గు శిశుహత్య కేసు నిదర్శనముగానున్నది. దానివివరములు క్లుప్తముగ క్రింద వ్రాయబడినవి.

1932 వ సం॥ మార్చి 1 వ తేది ఉదయము హోప్‌వెల్, న్యూజెర్సీ (అమెరికా) సమీపమం దొక భవనమున నొకదాది తనపాలనమునందున్న 21 నెలల బాలుని మేల్కొలుపుటకు వెళ్లెను. అచట బాలుడు లేడు గాని, పదివేలపౌనుల నడుగుచు వ్రాసినచీటి యొకటిమాత్ర ముండెను.

ఆమె అరపులు, గోల ఇంటిలోనివారందరిని అచటికి దెచ్చెను. త్వరలో శిశువు చోరులచేతులలో బడినట్లు దెలిసిపోయెను. ఆయింటికి మైలుదూరములోపల నేయున్న పోలీసుల కావర్తమానము వెంటనే తెలియజేయబడెను. తరువాత ఉదయమున భాగములుగా నున్న నిచ్చెనతోగూడిన మోటారొకటి సమీపము వెళ్లుచున్నట్లు ఒకరు దెల్పిరి. చోరులు మోటారుమీద పోయిరి. ఈవార్త పోలీసులందరికి దెలుపబడెను. వారిని వెదకుటకు మితిలేనిధనముగూడ వెచ్చమయ్యెను.

దినములు గడచుచుండెను. పదివేలపౌనుల ధనమిమ్మని పలుమారు వంకరవ్రాతతోడి చీట్లు వచ్చుచునే యుండెను. దొంగమాత్రము పట్టుబడలేదు.

మార్చి 8 వ తేది డా. జాన్సి కాండర్ అను నొక యుపాధ్యాయుడు దొంగలకును లిండర్బర్గు వారికిని మధ్యవర్తిగా నుండుననిజెప్పగా నందరు దానికి సమ్మతించిరి.

...యింటికి దక్షిణపువైపున విచ్చినభాగములు గనపడెను.

...ర్గు నిద్రాహారములుమాని చింతతో నుండెను.

...వాటికయం దొకనిని గన్గొనెను. వాడు దొంగలించి

...నములతరువాత బిడ్డను వెనుకకిచ్చుటకై కోరబడిన

...కా శ్మశానవాటికయందే యిచ్చెను.

...లు సాగుచునేయుండెను. శిశువు దొరకలేదు

బళ్లారి భామ

"అదో అమ్మ వస్తూంది!"

"వ్వా, ఊ! అమ్మేది!"

మే 12 వ తేది దొంగలింపబడిన భవనమునకైదు మైళ్లదూరమున శిశువు తలలో నొక తుపాకి గుండుతో చచ్చిపడియుండుట కనుగొనబడెను. ఈఘోరమునకు ప్రపంచమంతయు నుడికిపోయెను.

ప్రశ్నపరంపరలు బైలుదేరెను. అందరిని అనుమానింపదొడగిరి. తుదకా యింటనున్న వైలెట్ షార్ప్ అను సేవకురాలగు యింగ్లీషు యువతి ననుమానముపై నిర్బంధించిరి. కాని — ఆమె ఆత్మహత్యజేసికొనెను!

కాలము జరిగిపోయెను. మే 1 వ తేది 1933 వ సం॥ కాండన్ చోరునికిచ్చిన సెక్యూరిటిని న్యూయార్కు బ్యాంకులో జె. జె. ఫాల్క్నర్ అను పేరుతో నున్నట్లు పోలీసులకు తెలియవచ్చెను. ఈలోపల చీట్లపైనగల వ్రాతలబట్టి నేరస్థుడిట్టి యాకారము గల్గియుండునని సిద్ధాంతములు జేసిరి. తుదకు సెక్యూరిటి పైక మున్నచోటు కనిగొనిరి. అది బ్రూనో రిచ్చర్డు హాప్టుమాన్ వద్ద దొరికెను. వారు వ్రాతలబట్టి నిర్ణయించిన ఆకారమున కాతడు సరిగా సరిపోయెను. వెంటనే ఆతని అరెస్టు చేసిరి. దొంగ దొరికెను. పరిశోధనలు ముగిసెను. దొంగను వెతకుటకైనకర్చు 80,000 పౌనులు !

విచారణ ఆరంభమయ్యెను. హాప్టుమాన్ శాంతముతో నుండుచువచ్చెను. విచారణ 1935 వ సం ఫిబ్రవరి 13 వ తేదివఱకు జరిగెను. ఆతడు దోషియని నిర్ణయించిరి. విచారణకు 32,000 పౌనులు కర్చయ్యెను !

ఇది ఇంతటితో ముగియలేదు. దోషి అపీలు గావింపదలంచెను కాని ఆతనివద్ద పైకములేనందున ప్రభుత్వమువారే ఆ కర్చులను భరించిరి. ఆ అపీలు అంగీకరింపబడనందున సుప్రీముకోర్టుకు తిరిగి అపీలు గావించిరి. దీనికి 16,000 పౌనులు కర్చు !

దానివలనగూడ ఫలిత మగపడలేదు. 1936 జనవరి 17వ తేది యాతని మరణశిక్ష జరుగవలసియుండెను. కాని అట్లు జరుగలేదు. అది మార్చి 31వ తేదిని మరల వాయిదా. అపుడుగూడ తప్పిపోయెను. కారణము? పాల్ వేండల్ అనునతడు తానే ఆనేరము గావించియుంటినని పోలీసులకు జెప్పెను. దానికి విచారణ జరుగవలసియుండెను. దాని కాలస్యము జరుగును. ప్రభుత్వమువారి కాలస్యము గిట్టకయ్యెను. కావున హాప్టుమానును విద్యుచ్ఛక్తిని పారించి మరణశిక్ష కొనసాగించిరి. హాప్టుమాన్ కడపటివరకు తాను నిర్దోషినని చెప్పుచునేయుండెను!!

పట్టినదయ్యాన్ని తరుమగొట్టితే ప్రాణాలదీసుకొని పరుగెత్తింది

ఇప్పటికి నేపటికికూడ దయ్యములు మనుష్యులను పట్టి పీడించే ఉద్యోగములను వదలుకొన్నట్లులేదు. అయ్యవి పురుషులను, బాలురను, వృద్ధులను అట్టే తరచుగా బాధింపవు. యౌవ్వనములోనుండే స్త్రీలనే ముఖ్యముగా బట్టి బంధించుట సాధారణమైనది. ఈ దయ్యముల విషయము భూతవైద్యులకంటె, వైద్యులకంటె బాధపడే వారికే యెక్కువగా తెలుసునని అనుకొనవచ్చును. సాధారణముగా స్త్రీలకు హిస్టీరియా యను వ్యాధివచ్చి వారు దానివలన విపరీతచేష్టలుచేయుచు బాధపడుచుండునపుడు వారికి దయ్యముబట్టినది అనుకొనుట వాడుకయైనది. ఈ పిచ్చినమ్మకములకు లోనై చాలమంది యుపాయముల బొందుచున్నారు. ఇది విద్యాగంధములేని గ్రామస్థులలో

నెక్కువ. ఈ దయ్యముపట్టుటయు, దానికి యజ్ఞానులై యొనర్చెడి చికిత్సవలన గల్గు లాభము నిటీవల వేలూరుసమీపమున జరిగిన వృత్తాంతమునుబట్టి సోదరీమణులు దెలిసికొందురని నమ్ముచున్నాము.

అన్నమ్మాళ్, హనుమంతన్ అను భార్యాభర్తలిరువురు మదరాసు సమీపమునగల పల్లవరము గ్రామస్థులు. వారు బంధువులున్న కరై గ్రామమునకు వచ్చి వసించుచుండిరి. అన్నమ్మకు దయ్యము పట్టినట్టి గుర్తులు గన్పించుచుండెను. ఫిబ్రవరి 14వ తేది సాయంకాల మామెను దయ్యము గట్టిగ పట్టుకొని విడువకుండునట్లుండెను. వారున్న యింటి ఇల్లాలు మరియమ్మ విభూతి ఇత్యాదులతో దయ్యమును తరుమ గొట్ట ప్రయత్నించి విఫలయయ్యెను. అంతటా దయ్యము పెద్ద రాతినెత్తుకొని బజారువెంట నడువగా నామె వెంట మరియమ్మ బెత్తముచేసికొని దానిని భయపెట్టుచు వెంటరాసాగెను. గుంపుచేరినవారంద రామెకు సాయ పడుచుండిరి. ఇంతలో విభూతిధరించి పూజారివా రచట ప్రత్యక్షమై దయ్యమునకు (అన్నమ్మకు) రెండు ఉడుకుతెంపకాయల నిచ్చిరి. దానితో దయ్యము రాయితోగూడ క్రిందబడెనుగాని వెడల నిరాకరించెను.

పూజారి మరియమ్మ చేతిలోని బెత్తమును దీసికొని అన్నమ్మను చావమోదెను. కాని దయ్యము పోవుట కంగీకరించలేదు! వెంటనే పూజారి బెత్తము బారవైచి ఒక చెట్టుకొమ్మను దీసికొని మరల దేహశుద్ధిగావించెను! అయితే దయ్యము—. దానికి లెక్కలేదు కాబోలు—పోలేదు.

పూజారికి కోప మెక్కువయ్యెను. వెంటనే ఆవూరి గ్రామదేవతగుడికి పరుగెత్తి అందున్న కత్తిని దీసికొనివచ్చి క్రిందపడియున్న అన్నమ్మను కొట్టుట కారంభించెను. గాయములపై గాయములయ్యెను. రక్తము చిమ్ముచుండెను. ఆమె గుడ్డలు భూమియు తడిసిపోవుచుండెను. అయితేమాత్రము—దయ్యము పసేమిరా యనుచుండెను. ఎంత మొండిదయ్యము!

అంత టామెకు చుట్టు ఎండుగడ్డిపరచి అగ్ని ముట్టించిరి. దానితో ఆమె చీరగూడ అంటుకొనెను. ఇంతవఱకు ప్రేక్షకులలో నొక్కరైన ఈ ఘోరమును నిలుపమనిగాని, "నీకు పుణ్యముంటుందిలెండి దయ్యముగారూ పొండి" అని ఆ దయ్యమునుగాని అనరైరి. కాని యిపుడా ఘోరమును సహింపజాలక ఒకడు అగ్ని నార్పివేసెను.

తరువాత వీరి కష్టము ఫలించెను. దయ్యము వెడలిపోయెను. పాపము—దానితో అన్నమ్మ ప్రాణములుగూడపోయెను!! పూజారివా రింత కష్టపడి దయ్యమును పంపి, దానితోగూడ అన్నమ్మ ప్రాణములను తోడుగా పంపినందుల కాతనిపై హత్యానేరము మోపిరి! అన్నమ్మ శరీరముపై 16 కత్తిగాయము లుండెను!!

హానిజేయు సంకల్పము తనకు లేదనియు, దయ్యమును వెడలగొట్టుటకే వారి యిష్టప్రకారము ఆవేశములో అట్లు గావించితిననియు పూజారిగారు వాదించిరి.

నిజమేననియు అంతటి మహాకార్యము జేసినందులకు మరణశిక్ష గాక యావజ్జీవద్వీపాంతరవాస శిక్ష మాత్రమె వేయుచున్నామనియు న్యాయాధిపులు సెలవిచ్చిరి.

65 సం॥ వరుడు—16 సం॥ వధువు

ఎంత యవినీతికరమైనను, ఎంత ప్రకృతికి విరుద్ధమైనను, ఎంత ఘాతకమైనను, విజ్ఞాను లది ఎంత నికృష్టమైనదని, దుర్మార్గమని చెప్పినను కించిత్స్వార్థమునకై పశుప్రాయులై మానవు లితరులకు యావజ్జీవనరకము గల్గించు పనులను జేయ బూనుచునే యుందురు. మానవత్వము, దయాదాక్షిణ్యాది గుణములు—మరేమైన—వారిని అట్టి దుర్మార్గములనుండి వెనుకకు లాగజాలవు. ఈక్రింది యుదంతము దీనికి తార్కాణమైయున్నది. ఇట్టి పట్టుల నిట్టి మానవులపట్ల సంఘము చాల కఠినతవహించి నిష్కరుణముగ ప్రవర్తించిననేగాని ఫలితము గలుగనేరదు; అమాయకులై ఏపాప మెఱుగనివారలకు నరకయాతనలు నిలువవు; సంఘము మంచిస్థితికి రాజాలదు.

ధన్‌బాదు సమీపగ్రామమున నొక బ్రాహ్మణుడు గలడు. అతనికి 16 సం. వయస్సుగల కుమార్తె గలదు. బరద్వాజ్ సమీపగ్రామస్థుడొకడు 40 సం. ప్రాయమువాడనియు, ద్వితీయ వివాహమున కనియు మధ్యవర్తులు కన్యనడుగ నతడు తనకుమార్తె నాతనికిచ్చుట కంగీకరించెను. ముహూర్తము నిర్ణయింపబడెను. ఆనాటిరాత్రి వరుడు తన పరివారముతోగూడి యాడంబరముతో చనుదెంచెను. ముహూర్తసమయమున పెండ్లి పీటలమీదికి వచ్చిన వరుని జూడగా నతడు 40 సం.వాడు కాడు గాని 65 సం. తక్కువగాక తలంతయు తెల్లగనరసి, పండ్లజాడేమియు లేక పండుముసలిగా గనపడెను. వెంటనే వధూపక్షమువారందరా వివాహము జరుగరాదని యడ్డగించిరి. వధువుగూడ "మా తాతలాగనుండుట కర్హుడైన యాతనికిచ్చిన ఆత్మహత్య గావించుకొందు"నని చెప్పెను. దీనికి తగిన సమాధానము చెప్పక వరునిపక్షమువా రందరు తిన్నగ జారిపోయిరి. కాని తాతగారుమాత్రము వివాహముగునంతవఱకు కాచోటు గదలనని భీష్మించి కూర్చొనిరి. తుద కా వధువున కచటనే ఆతాత కనులయెదుటనే వివాహమయ్యెను గాని ఆ తాతకుగాదు.

వివాహమునకు గావలసిన పరికరములన్నియు సమకూర్పబడి, జరుగవలసిన విధులన్నియు జరిగి యుండినందున ఆ కన్యవివాహ మారాత్రియే నిలువక జరుగవలసియుండెను. అటనుండు కొందరు ముందంజవేసి అపూరుమంది బ్రాహ్మణులం దెవరైన వరుడు దొరకునేమోయని వెదుకజొచ్చిరి. వా రామెను వివాహమాడమని పెక్కుమంది యువకుల బ్రతిమాలిరిగాని యెవరును సాహసింపలేదు.

తుదకు వారు పగలంతయు పరీక్షలకు జదివి యలసి చాటప్రక్కనే చాపపై బరుండియున్న యొక విద్యార్థిని గన్గొనిరి. అత డా మరుసటి యుదయమున పరీక్షకు వెళ్లవలసియుండెను. వా రతనిలేపి తమ్ము వెంబడించమనిరి. అతడు దిగ్భ్రమజెంది తా నేమి చేయుచున్నదిగూడ దలంప నశక్తుడై వారిని వెంబడించెను. ఈలోపల ఆవిద్యార్థి తండ్రినిగూడ గన్గొని కుమారుని వివాహమున కనుమతి యివ్వవలసినదని బ్రతిమాలగా నతికష్టముపై నాతడందుల కంగీకరించెను. తుదకు వివాహము తెల్లవారుజామున గావింపబడెను. ఈ సమాచార మింతలో చుట్టుప్రక్కలవారందరికి దెలియుటవలన నచట జేరిరి. వీరందరు నూతన వధూవరులను ఊరంతయు మారేగించిరి. అంతవఱకుగూడ ఆతాత అచటనే కూర్చొని యాతంతు ఆమూలాగ్రముగా చూచుచునేయుండెను. కాని తరువాత జరిగిన వివాహపువిందులో నాతడు పాల్గొనెనో లేదో తెలియదు.

ఇంటికి మించిన ఆదరణ—ఈవికిమించిన భోజనము

ఆంధ్రులరుచులను కనుగొని మృష్టాన్నమిడు ఆంధ్ర బ్రాహ్మణహోటలు బెంగుళూరులో నిదియొక్కటియే. ఈహోటలు యాభై వేలరూప్యముల మూలధనముతో యస్. జి. శాస్త్రిగారిచే స్థాపింపబడినది. నవీననాగరికత యేర్పాటులతో ఈ భవనము అలంకరించబడియున్నది. ఆంధ్రులకు కావలసిన పచ్చళ్లు, (గోంగూర చింతకాయ పచ్చళ్లు వగైరా) ముద్దపప్పు, వెన్నకాచిన నెయ్యి, ఆవకాయ, వేపుడు కూరలు మొదలగువాటితో భోజనము పెట్టబడును. భోజనము, రెండువేళల కాఫి ఫలహారములు గదితోకూడ దినముకు 2 రు. మొదలు రు. 5 వరకు రేట్లుగలవు. మరియు యిక్కడ ప్రతిపదార్థము వెన్నకాచిన నేయితోనే తయారుకాగలదు. క్రిందవివరించిన మిఠాయి దినుసులను చక్కని ప్యాకింగుతో రైలుపార్సిలు ద్వారాగా బైటవూర్లకు పంపబడును. శుభకార్యములకు ధరలు తగ్గించి యివ్వబడును.

తీపు				బాదంపూరి	,,	1	9	కాజా	,,	1	9
గీవార్	సీశె	2	8	సోహన్ పప్డీ	,,	1	9	అక్బర్షా	,,	1	9
చిరోటి	,,	2	8	చంద్రకళా	,,	1	9	కర్జిబలాషి	,,	1	9
పేణీ	,,	2	8	తార్ఫీజి	,,	1	9	మోహన్ థాల్	,,	2	8
బాదంహల్వా	,,	2	8	జామూన్	,,	1	9				
సోహన్ హల్వా	,,	2	8	దబ్రోట్	,,	1	14	కారము			
పిస్తాబర్ఫీ	,,	2	8	బాసుంది	,,	1	14	ఓంపుడి	,,	1	9
బాదంబర్ఫీ	,,	2	8	మైసూరుపాక్	,,	2	8	కారాసేవ్	,,	1	9
కేసరిపేడా	,,	2	8	,, సాదా	,,	1	9	కారాబూంది	,,	1	9
దూద్పేడా	,,	1	9	జాంగీర్	,,	1	4	అటుకులు	,,	1	9
ఖజ్జూర్	,,	1	9	జిలేబీ	,,	0	15	మురుకు	,,	1	9
బాదూషా	,,	1	9	లాడు	,,	0	15	పకోడా	,,	1	9
బాసీలాడు	,,	1	9	బూంది	,,	0	15	ఉప్పేరి	,,	1	14
రవాలాడు	,,	1	9	పూరన్పూరి	,,	1	9	గోడంబి	,,	1	14

ప్యాకింగు పోస్టేజి ప్రత్యేకము

కావలసిన వివరములకు వ్రాయుడు

శాస్త్రి హోటల్ అండ్ రెస్టారెంట్

89 చిక్ పేట :: బెంగుళూరు సిటీ

గ్రంథపరిచయము

పల్లెపట్టు

"పల్లెయే సర్వప్రపంచము, పంటపొలమే కామధేనువు, పత్నియే తన యిహపరమ్ముల భాగ్యదేవతగా" యెంచు భారతమాత ముద్దుబిడ్డడగు రైతును క్రమక్రమముగా నేఁడందరు కన్నెత్తి చూచుచున్నారు. రాజనీతిజ్ఞులగు నాయకులు, సంఘసంస్కారులగు నేతలు రైతువైపు తమ దృష్టుల పారించుచుండగా "రవిగాంచనిచో కవిగాంచు" నన్న కవికుమారుడు రైతుజీవితము తనకై కొక వస్తువుగా దీసికొనకుండజాలడు. కర్షక కుమారుని జీవితము కవికుమారుల కిటీవలనే పాడగట్టినది. అట్టి కవికుమారులలో నీ పుస్తకమును రచించిన చిరుమామిళ్ల విజయపార్థసారథిగా రొకరు. 'కల్మషంబును గాలదన్నిన కర్షకుల ప్రేమంపుజీవన'మును గేయము లందు కనులపండువుగ, మనోహరముగా వర్ణించినారు. ఇందుగల సీతారాముల జీవిత మాదర్శప్రాయమై యతిరమ్యముగ చిత్రింపబడినది. వారు "చీకు చింతాలేని ప్రాణులు, చెలిమికలుములు గలుగు జీవులు." భారతజాతీయప్రతిమలు.

కాని నేటిరైతున కింత యదృష్టము లేదు. కవిగారు వ్రాసినట్లు "నిర్భరం బతిదుర్భరంబౌ, గర్భదారిద్ర్యమ్ము పాలై, కూటికేడ్పై—గుడ్డకేడ్పై, నేటి రైతుండేడ్చె." దీని సంస్కరించి వారి శ్రేయోభివృద్ధికై పాటుపడిన గాని ఫలముండదు.

ఇందు ప్రకృతి రామణీయకమును వర్ణించు పట్టున పాత్రలను చిత్రించుచోట గ్రంథకర్త చాల నైపుణ్యమును జూపెననఁ జెల్లును. ఈ చిన్నిపొత్తము కర్షక జీవితమును జూపు మనోహరచిత్రము. 60 పేజీలు. ముద్రణాదులు చక్కగనున్నవి. వెల తెలియదు. వలయువారు చిరుమామిళ్ల విజయపార్థసారథిగారు, ముప్పాళ్ల, నందిగామ, కృష్ణాజిల్లా అని వ్రాయగలరు.

నిజామురాష్ట్ర పరిపాలనము

భారతదేశసంస్థానము లన్నిటి యందును మిన్నయై భాగ్యనగరమని పేరొందిన హైదరాబాదు రాష్ట్రపరిపాలనా విధులు క్లుప్తముగ నిందు వ్రాయబడినవి. ఆ రాష్ట్రీయులకేగాక ఆరాష్ట్రమును గురించి తెలియఁగోరు నితరులకుగూడ నిది సుపయోగముగా నుండగలదు. ఈ రాష్ట్రమునగల సంస్థానములు, వాని పరిపాలనము, నైజాము పూర్వచరిత్ర, రాష్ట్రవిభజనము, శాసనసభ, పరిపాలనమందుగల పలుశాఖలు వీనిని గురించిన వివరములు వ్రాయబడినవి. రాష్ట్రీయభాగములను, ముఖ్యపట్టణములను జూపు దేశపటముగూడ చేర్పబడినది. ఉర్దూపదము లితరులు సులభముగ గ్రహించు రీతి వానికి తెలుగు ఇంగ్లీషు సరియైన పదములును వ్రాయబడినవి. దీనిని సురవరము ప్రతాపరెడ్డి, బి.ఎ.,బి.ఎల్. గారు రచించిరి. గోల్కొండ ఆఫీసులో దొరుకును. గోల్కొండ చందాదారులకు 4 అణాలు. ఇతరులకు 6 అణాలు.

వయోజనవిద్య

ఈ కరపత్రమును ఆంధ్రపాఠక లోకమునకు చిరపరిచితులైన కనివారపు సుబ్బారావుగారు రచించిరి. ఇందు వయోజనులకు గ్రంథాలయములు సులభముగ విద్యనేర్పు పద్ధతులు వివరింపబడినవి. ప్రభుత్వమువారు చదువువచ్చిన ప్రతివారికి వోటు నిచ్చుటకు హక్కు నిచ్చియున్నారు. కావున ప్రభుత్వమువారితో సంబంధముండుటకు చదువు ముఖ్యసాధనముగనున్నది. దానిని వయోజనులకు గ్రంథాలయములే వ్యాప్తిజేయ చాల సాయపడును. ఈ కరపత్రమును వేటపాలెము సరస్వతీ నికేతనమువారు ప్రకటించిరి.

శ్రీహరినాథావతారము ఈ గ్రంథమును శ్రీ హరనాథతత్త్వ ప్రచారిణీ సభ, రాజమంద్రివారు ప్రకటించిరి. వెల 0-5-0.

కలికాలమున పరమాత్మని యవతారమనియు, ఆయనను గొల్చినవారికి మోక్ష మతిసులభమనియు శ్రీ హరనాథునిగూర్చి చాలమంది నమ్ముచున్నారు. కాని కొంతమందిమాత్రము ఆయన పరమాత్మని యవతారముగాదనియు, నందరివలె సామాన్య మానవుడనియు, ఆతని భక్తులాయనుగూర్చి చెప్పు విషయము లుత్ప్రేక్షలనియు వాదించుచున్నారు. ఈ వాదన ప్రతివాదములతో నిట ప్రసక్తిలేదు. ఈ పుస్తకమందు హరనాథబాబుగారియొక్కయు వారి సతీతిలకమగు కుసుమకుమారదేవిగారియొక్కయు పుట్టు పూర్వోత్తరము లాదిగాగలుగు విషయములు గలవు. వీరు భగవత్స్వరూపులని కావలసిన నిదర్శనములును, పెక్కుమంది అభిప్రాయములును ఇందు చేర్పబడినవి.

పత్రికాపరిచయము

గోష్ఠి

"శ్రీమదాంధ్ర విద్యాపీఠగోష్ఠివారి యాజమాన్యమున బ్రకటితమగు సచిత్ర వైజ్ఞానిక మాసపత్రిక. ఇందు ధర్మార్థమోక్షములకు సంబంధించిన సకలవిషయములును సరసముగను సమగ్రముగను చర్చింపబడును. ఆంధ్ర రత్న గోపాలకృష్ణ లీలలన్నియు నిందు ప్రదర్శింపబడును." గోష్ఠి మహోదాశయములు గమనింపదగినవై యున్నవి. ఇందుగల పద్యగద్యవ్యాసము లుద్రేకపూరితములై విశ్వమానవ సౌభ్రాత్రత మాశించునవై యున్నవి. అల్పకాలములోనే ఈగోష్ఠి ఆంధ్రుల గౌరవాదరణములబడసి యభివృద్ధియగుగాకయని యెంచుచున్నాము. సాలుచందా 1-8-0 రు. స్త్రీలకు, విద్యార్థులకు మాత్రము రు. 1-0-0. వలయువారు, మేనేజరు, గోష్ఠి, బెజవాడ అని వ్రాయగలరు.

గోల్కొండ పదునొకండవ సంవత్సరాది సంచిక

పదునొకండవ సంవత్సరాదిసంచిక నందుకొనుటకు సంతసించుచున్నాము. నైజామురాష్ట్రమున గల ప్రముఖులగు ఆంధ్రుల చిత్రపటములచేతను, 'ప్రజాహితసమస్యలు, పశురక్షణము, స్త్రీసమస్య, సాంఘికసమస్యలు, కథలు, వాఙ్మయము, చరిత్ర,' మొదలగు 23 వ్యాసములచేతను నలరారుచున్నది. ఈ వ్యాసములన్నియు, ఆయా శాఖలందలి ప్రముఖులచేత వ్రాయబడినవి. వీనిలో నిరువురి స్త్రీలవ్యాసములు గూడ నుండుటయగాక, తంజావూరు రాజాస్థాన కవయిత్రులనుగురించి పరిశ్రమజేసి వ్రాసిన వ్యాసముగూడ గలదు. వీరు స్త్రీల కట్టిగౌరవము గల్గించినందులకు శ్లాఘనీయులై యున్నారు.

కలదు. అప్పుడు భారతదేశమునకు భారతనారీమణులకు స్వేచ్ఛకలుగును. ధర్మప్రేమాధిష్ఠానదేవియే సంపూర్ణస్వాతంత్ర్య మనుభవించు రాణి.

పాకల రాజమణెమ్మ (మదరాసు)

“కార్యేషుదాసీ” యను ముక్కను మాత్రమే తెలిసికొనిన కొందఱు పండితోత్తములు స్త్రీలు పట్టి దాసీత్వమునకుదక్క నన్యమునకు బనికిరారని సంసారసంబంధములగు నాదాయవ్యయములగూడ వారు ముచ్చటింపరాదనియు నథవా యేదేని చెలుపబోయిన “నాకు దాని కింత పెత్తన మెందుకు వంటయింటిలో పడియుండకుండ”నను పురుషు లీ నవనాగరికతా ప్రపంచమునగూడ నెందఱోయున్నారు. వారే నాలుగైదు తరగతులు లాంగ్లమును పఠియించినమాత్రముననే యపరశ్వేతముఖునివలె తయారగుదురు. అట్టివారి వాదములను పాటించుట యనవసరము.

“కరణేషుమంత్రి” యనునది చక్కగ నెఱింగియేయుండిన నైవాదమున కవకాశము లేకపోవుటయే కాక స్త్రీ కెట్టి స్వాతంత్ర్యలో యెట్టి మేధాశక్తిసంపన్నులో తెలిసికొనవగును. రాజ్యాంగమునకు మంత్రి కన్నుల వంటివాడు. మంత్రి యవినీతిపరుఁడైన రాజ్య మెట్లుండును? మనవారు గృహరాజ్యనిర్వహణమున భార్య యందు మంత్రిత్వము నుపపాదించియున్నారు. కావున స్త్రీలకు వా రెంతటి గౌరవాదరముల నొసగి యున్నారో తెలియనగును. రాజ్యాంగవిధానమును నడుపుటయందు మంత్రివరు బుద్ధికౌశలమే ప్రధానము కాని రాజు సాక్షి మాత్రుఁడే కదా! మంత్రులమాట సరకుసేయని నిరంకుశప్రభుపుమాట యటుండనిండు. గృహరాజ్యపరిపాలనమున భర్త భూభర్తయగుగాక. భార్య యాతనిరాజ్యమును నడుపుటలో మంత్రిగా నాతనిగూడి గములొనర్చుటకు దాసిగా నాతని సుఖింపఁజేయుటలో జతురతగల వేశ్యగా, భుజింపఁజేయు నపుడు ప్రాణంపుఁ బ్రాణమగు తల్లిగ నెన్నికష్టములనైన ధరించునపుడు భూమివలె శీలమును వదలక సర్వాలంకార సంశోభితయగు నవీనగృహలక్ష్మి వలెనుండు సాధ్వీమతల్లి సర్వస్వాతంత్ర్య కాదా?

ఇంతటి కార్యభారమును నెలతలతలపై నుంచవలెనన్న వారు పురుషులకంటె నెంతటి సమాలోచనా పరులో వా రెంతటి కుశాగ్రబుద్ధులో యనునది గమనించియేకదా పూర్వీకు లిట్టి నిరుపమాన స్వాతంత్ర్యము ననాదినుండి స్త్రీల కొసంగియుండుట. ఇక స్వాతంత్ర్యమన నెట్టిది? ఇంటియందు దమ పిల్లల వివాహవిషయ ములలోగాని మరియే యితర విషయములలోగాని భార్య యనుమతిలేనిదే పురుషుఁడు వర్తింపజాలునా? పాశ్చాత్యవనితలవలె స్త్రీపురుష లభేదముగ సంచరించుటయు వివాహాదులందు సంపూర్ణస్వేచ్ఛావిహారమును సనాతనధర్మవిరుద్ధములగుటచే భారతీయాంగనల కవి యాదర్శప్రాయములు కాజాలవు. మఱియు “లజ్జాతిరేకుల యువతయః పాతకంక్షాలయంతి” యను నార్యోక్తిచొప్పున లజ్జచేతనే కడుగబడిన నిఖిలపాతకలగు భారతీయవనితలు క్రీడావిహీనులై ప్రవర్తించిన పతితలగుదురు. పాశ్చాత్యాంగనల స్వాతంత్ర్యము మన యాచారవ్యవహారదూరములే కాక మన కనర్థదాయకములు.

ఒకవిషయమునందుమాత్రము స్త్రీలు నిజముగ నస్వతంత్రలు. అది ప్రయత్నించి సాధింపవలయును. ప్రకృతము హిందూవారసత్వమున పిత్రార్జితమునగాని, భర్త యార్జించిన విత్తమునందుగాని యతని యనంతరము పుత్రవతి కాని స్త్రీ యేయింతమంతయైనను పాల్గొన నోచికొనక భరణురాలు మాత్రమగుచున్నది. సంతానవతియైయుండినను పుత్రులు లేనియెడల భర్త యనంతర మతని యాస్తి సర్వస్వము, దానపూర్వకముగ వ్రాసియిచ్చినగాని చిల్లగవ్వయైన భార్యకు జెందదు. హిందూధర్మశాస్త్రమున సమష్టికుటుంబపు టాస్తుల సంక్రమణములో స్త్రీవారసత్వముగాని స్త్రీల కెట్టి సంపూర్ణానుభవ స్వాతంత్ర్యముగాని లేదు. తుదకు తల్లి స్త్రీధనములో నైతము దుహితలకే కొంచమోకాని పూర్తిగ లేదు. ఇట్టి లోటులను సవరింపవలెను స్వాతం

త్రమును మన స్త్రీలు సంపాదింపనగు. ఉభయభాషావిశారదలగు మన సోదరీమణులు సాధింపగలిగిన, స్వాతంత్ర్య మిది యనవచ్చును.

గంటి కృష్ణవేణమ్మ (బొంబాయి)

“ఏనాఁడు భారతస్త్రీ విద్యావతియయ్యెను, గర్వమెఱుంగక సహనాది సద్గుణమును గలదై యుండునో, ఏదినమున భారతనారి రైకమత్యముకలిగి పరస్త్రీపురుషుల నిజసోదరీసోదరులుగ భావించి సమిష్టి కుటుంబమునం దాదరభావము వహించునో, ఏనాఁడు భారతాంగన నిరాడంబరజీవనముగలదై యుండునో, ఏదినమున హిందూరమణి వినయశౌశీల్యైకమత్యములు కల్గి సీతాసావిత్రులభాతి నడచుకొనునో, ఆనాఁడే, ఆదినముననే భారతనారి పూర్వపుస్వేచ్ఛ, పూర్వపుగౌరవము బడయఁగలదు” అను అభిప్రాయమును మొందటి శ్రీమతి పా. చంద్రకాంతామణిగారు తెలియఁబఱచిరి. ఈ పైవాక్యములంగల భావములలో నిమిడియున్న అర్థమును వచింప నెంతేనిపట్టును. ఇప్పటివిద్యావతీ విద్యావంతలోకమంతయు పూర్వము మనవారు స్త్రీల కట్టి స్వాతంత్ర్యము నొసఁగలేదనియు, వారిని అబలలని తూలనాడినారనియు చెప్పుచున్నది. ఏమూల, ఏసభ విన్నను ఈమాటయే నిరంతరముగ మ్రోగుచున్నది. అట్టియిక్కాలమున చంద్రకాంతామణిగా రొక్కరు ‘పూర్వపుస్వేచ్ఛ స్త్రీ పడయవలయునన్న’ అను వాక్యములో పూర్వము స్త్రీలకు పరిపూర్ణస్వేచ్ఛయుండినది అని తెల్పినారు. నిజమా యిది? అయిన నెట్టిది? అను రెండంశములు విచారణీయములు.

పూర్వము స్త్రీలకు స్వేచ్ఛయు, గౌరవమును లేదు అనుమాట వట్టిది. స్త్రీ కట్టిస్వేచ్ఛ, గౌరవము పూర్వముండినదో అను విషయము సావిత్రీచంద్రమతీ సీతాదమయంతీ ప్రముఖ వనితామణి చారిత్ర్యమును సూక్ష్మదృష్టిం దడవినఁ దెలియవచ్చును. వారి కట్టి స్వేచ్ఛాగౌరవపదములు లేనిచో వారు పతివ్రతలై, పతిపాదాంబుజ మధుపాననిరంతరులై యుండఁజాలియుందురా? వచ్చిన కష్టముల సులువుగ దాటఁగల మెలఁపు వారి కెట్లబ్బినది? పతిసేవాప్రాభవగరి స్వేచ్ఛావిహారపరాయణలనియే ఘంటాపథముగఁ జాటిచెప్ప నొప్పునుగదా! తన కట్టి గౌరవము, స్వేచ్ఛయు లేకపోయిన చచ్చిన నాథుని యా మహాపతిపరాయణ—సావిత్రి బ్రదికింపఁజాలియుండునా? స్వేచ్ఛాగౌరవపదార్థభావ సంగత్యుపశోభితచారిత్రయగుటఁ బట్టియే గత ప్రాణుఁ,డనూజ, సప్రాణుంగా,రాజ్యవిహీను,నిజనాథు, రాజ్యారూఢుంగాఁ— బడయఁ జేర్చినది, నాథుహృత్స రోజాంతరావాసిని చంద్రమతి. “ఇఁక నన్నుదక్క రామునింగూడ లేవు—కానున్నఁ జన్నెదవీ చంద్రహాస ధారాపటిష్ఠతచే” అను రావణు జంకెనలకు అకలంకమతిరై, “చేయు మెట్టిపనినైనను; భయమా లేదు? శంకయా డాయఁజాలదు? ఆశయా మట్టుమీఱ నేలేదు?” అని నిష్ఠాగతవిస్పష్టహృదయముతో నెదిర్చి, దనుజనాథుని నిజనాథుబాణాగ్నిం గూలఁజేసిన సాధ్వీలోకశిరోభూషణము సీత యా స్వేచ్ఛాగౌరవపదములకు వెలిదైయుండెనదా? తను నట్టడవులఁ బాసిపోయినను ఆతఁడే భర్తయని నిరూఢము గావించికొని దేశాంతరవాసుని—నాథుని, ద్వితీయ స్వయంవరమిషచేఁ దెప్పించికొని, కొంతకాలము తనుఁ బాసియున్న అదృష్ట దేవతను దిరుగ వశవర్తిగాఁ జైకొనిన భర్తృపదపద్మపూజాలోలచిత్త—దమయంతికి స్వేచ్ఛలేదా? గౌరవ పదంబునకు దూరరైయున్నదా? స్త్రీ ప్రపంచ మునకు సహజంబుగ నొప్పియున్న గౌరవమే—స్వేచ్ఛయే—భరతఖండంబును, ఖండాంతరంబుల నఖండఖ్యాతిం గడింపం జేసినదని విస్పష్టములకెల్ల విశదంబగదా! స్త్రీ విషయక స్వేచ్ఛాగౌరవపదంబులు భారతదేశంబునఁ బూర్వము లేనిచో, సమస్తదేశంబులకు నీతిపాతివ్రత్యాదికసంపత్తిని పరదేశములకు మార్గదర్శినియైయుండెడిదా? పరపురుషుల—స్త్రీల, సోదరసోదరీభావములఁ బూజించుటకు భర్తలఁ దమకు మోక్షదాయకులుగా గణించి యనయమాత్మనిలయంబుల తన్మూర్తుల స్థాపించి, ధ్యానింపను, సేవింపను భారతనారీమణులు సర్వదా స్వేచ్ఛగలవారే.

పూల వేంకటసుబ్బమ్మ (తుంబూరు)

టి. సి. యన్. గోల్డెన్ మెటల్

జ్యూయలరి మార్టువారి

వివిధరకముల గాజులు

ఈ గాజులు అచ్చంగా బంగారు గాజుల లాగే కాంతిలోనూ, వన్నెలోనూ మెరిసి పోతున్నాయి. నలుపు కావడములేదు.

2 సంవత్సరములు గ్యారంటి యిచ్చెదము

పెద్దసైజు గజాలు 2 యించిలు మొదలు
పైబడినది జత 1-కి రూ. 3 0 0

మధ్యమసైజు 1¾ ఇంచి మొదలు 2 ఇంచిలకు
లోగా వుండునది జత 1-కి రూ. 2 8 0

బేబీసైజు 1½ ఇంచుకు లోబడినది
జత 1-కి రూ. 2 0 0

వి. పి. ఖర్చులు జత మొదలు 6 జతలు
వరకు రూ. 0 6 0

గాజులకు ఆర్డరు చేయువారు వుపయోగించెడువాళ్ల గాజుల చుట్టుకొలతను ఇంకితో మార్కు చేసి పంపండి.

వలయువారు:—

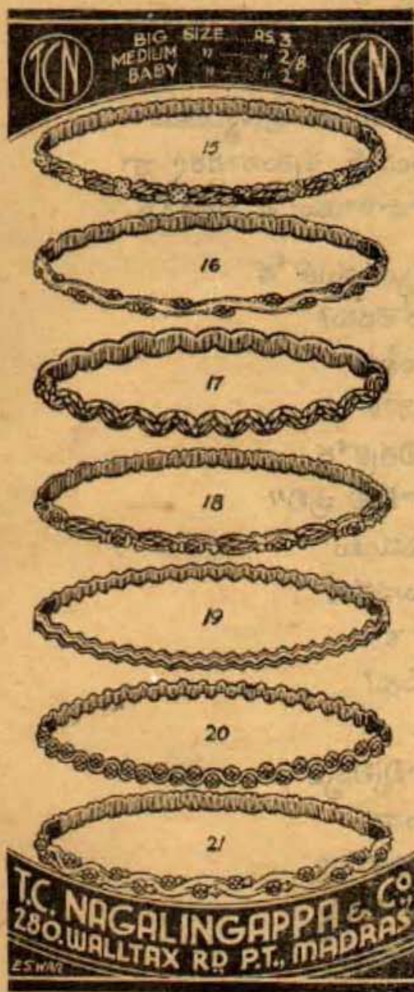
టి. సి. నాగలింగప్ప

అండు కంపెని,

280, వాల్ టాక్సు రోడ్డు,
పార్కుటవున్ పోస్టు, మదరాసు.

కేట్లాగు ఉచితము.

ఏజంట్లు:—పటేలు స్టోర్సు,
మునిసిపల్ హైస్కూల్ రోడ్,
బెజవాడ.

బొబ్బిలి బెబ్బులి

శ్రీమతి చర్ల సగ రాజకుమారిగారు
(విద్యానికేతనం)

[వెలమవీర కొదమసింగంబు, పాపారాయఁడు రాజాముకోటయందునున్న సమయంబున ప్రళయకాలంబును జ్ఞప్తిఁదెచ్చెడి బొబ్బిలి వెలమవీర సంఘమరణంబును మానరక్షణార్థమై స్త్రీల ఘోరమరణంబును ఆతనికిఁ దెలియవచ్చెను. అప్పటి ఆతని క్రోధ దుఃఖావేశభావములు.]

అరెరే! యెంతటి ఘోరకృత్య మవురా ఆంధ్రావనిన్ జేసినా
రరి భూనాథులు "వీరబొబ్బిలికి" కట్టా యెంతకష్టంబు వి
స్ఫురదభ్రంకష బాహువిక్రమలసద్భూర్యున్ మహావీరు భా
స్వర తేజఃపదవీనిధాను నను "పాపారాయు" నూహింపరే?
దరిలేనట్టితరిన్ గ్రహించి దయయున్ దాక్షిణ్యమున్ వీడి ని
ర్భర క్రోధాగ్ని వెలార్చిగాల్చితిరి పాపంబంచు పుణ్యంబటం
చు రవంతేనియు నెంచకుండ మనమందున్ శత్రురాడ్గర్వ భా
స్వర క్రోధాగ్నివిదగ్ధమానుడగు "పాపారాయు"డొప్పారగన్.

ప్రళయకాలాగ్ని చెలఁగి నిర్భయముతోడ
ప్రజ్వలించిన ఎదురుండు వారలెవరు?
ఈ వెలమ కేసరీంద్రమ్ము తావకీన
రుధిరధారలు గ్రోలక వదలునొక్కొ.
శత్రుమారణోత్సాహ ప్రజ్వలితక్రోధ
పూరితాగ్నిఛటులతోడ "బొబ్బిలి పులి"
వచ్చుచున్న దిదేరండు పౌరుషంబు
లున్నచో కాచుకొండింక ఓటుపడక.
ఇంతకునుమిమ్ము నిందింపనేల కాల
కర్మవశమును దప్పింపగలరె ఏరు?
సర్వసర్వంసహాస్థితి సర్వరాజ
పూజితాంఘ్రియుగళులగు బొబ్బిలినృప
కేసరులపాలి పెనుధూమకేతుగాక
జరుగునే? యింతటిమహాపదరహి వీర
బొబ్బిలీ! నేటి తోడ నీపూర్వ శౌర్య
లక్ష్ములంతరించెనుగ కాలవశమునను.

మిస్. ఉజ్రా ముంటాజ్

ఉదయశంకరుని నాట్యబృందమున చేరుటకై పాశ్చాత్య
దేశములకు వెడలిన మహమ్మదీయ యువతి.

బాందర్ వాలా

పుష్ప చయము

స్త్రీ సాహసము—ప్రతిక్రియ

వివాహము ముగిసినది. వధూవరు లిరువురు దస్కానుండి గూర్జనా వాలాకు ప్రయాణమైరి. వారితో గూడ నెవరును లేరు. మధ్య నందిపూరు సమీపమున, మార్గాయాసముదీర్చుకొన నొక్క చెట్టుక్రింద నూతన వధూవరులు విశ్రమించిరి. వధువుదప్పికొని యుండెను. వరుడు సమీపమందలి బావినుండి నీరుతెచ్చుటకై బైలుదేరెను.

బావిస్వంతదారు దచటనుండెను. బావినుండి నీరుదీసికొనుటకు సమీపమందేయున్న యొకగదినుండి కుండ నొకదానిని దీసికొనిరమ్మని వరునికి జెప్పెను. అపాత్రను దీసికొనుటకు వరుడు గదియందడుగిడెనో లేదో తత్క్షణ మాతని తల బావియజమానుని ఖడ్గమునకు గురియైక్రింద దొర్లెను. ఘోరము! వరుని శరీరముపైగల బంగారు ఆభరణము లాతని కాస్థితి గల్పించినవి.

పాపము! వధువు చెట్టుక్రిందనే అరగంటకాలము వేచియుండి భర్తతిరిగి రాకుండుటచే కారణము దెలిసికొనదలంచి బావివద్దకు వెళ్లెను. అచటలగవారామెకు ఆమెభర్త సమీపముననేయున్న గదియొద్దకు వెళ్లెననియు నచటినుండి తిరిగి రాలేదనియు జెప్పిరి. ఆమెకు సంశయముదోచి ఆగదిచెంతకు వెళ్లెను. భయంకరము! భర్తశరీరము నెత్తురులో దేలుచుండెను. వెంటనే ఆమె లోపలికివెళ్లి గదితలుపు గడియవైచెను.

బావి స్వంతదారుడామెను తలుపుతీయుమని గద్దించెను. కాని ఆమె మాటాడలేదు. అంతటవాడు గోడకు కన్నముపైచియుండుండి యొకని లోపలకు ప్రవేశపెట్టజూచెను. తనభర్తను ఆహుతిగొన్న కత్తినిదీసి యామెధైర్యముతో కన్నమునుండి తలలోనికిదూర్చిన వాని శిరమును శరీరమునుండి వేరుచేసి వానిశవమును లోనికీడ్చిపడవైచెను.

కొంతసేపటికి మొదటివానికి పట్టినగతి దెలియక యింకొకడా విధముగనే లోనప్రవేశింప నుపక్రమించెను గాని యామె సాహసముతో వానినిగూడ చంపి లోనికీడ్చివైచెను. తరువాత నామెకు ధైర్యమునడలెను. వెంటనే గొంతెత్తి యిలకల పాయమును వేడెను. పెక్కుమంది గ్రామస్థులూపోగైరి. పోలీసువారుకూడవచ్చిరి. ముప్పురి శవములను పరీక్షకై గూర్జాన్ వాలాకు దీసికొనివచ్చిరి. విచారణజరుగుచున్నది. చట్టమామె సాహసమునకు మెచ్చునోలేదోగాని ప్రపంచము మాత్రముమెచ్చి హర్షింపకపోదు.

పెళ్లి పిచ్చి నావుతుందా ?

'ఫలానావారికి పెళ్లిపిచ్చి పట్టింది' అనుమాట అపుడపుడూ వినుచుందుము. కాని అది హాస్యముక్రింద పరిగణింపబడును. ఇటీవల ఫ్రాడ్ హామ్ విశ్వవిద్యాలయమున మానసికశాస్త్రసంఘమువారు పిచ్చికి పెళ్లికి సంబంధమున్నట్లు కనుగొన్నారని తెలియవచ్చుచున్నది. వారి ప్రకారము మనుషులకున్మాదము వచ్చునెడ వివాహమడ్డుపెట్టకపోయినను మానసికారోగ్యము చక్కబడుటకు చాల సాయముచేయును. వివాహము స్త్రీల

కంటె పురుషులకే విషయములో నెక్కుడుగ నుపకరించునట! అవివాహితులు, విడాకులుపుచ్చుకొన్న వారిలోనే పిచ్చివా రెక్కువగా బైలుదేరుదురు. ఈ విషయమై వారు అమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రములందుగల ఉన్మాద వైద్యశాలలందున రోగులను పరీక్షింపగా తేలిన విషయములివి. అచటనున్న పిచ్చివారిలో చాలమంది విడాకులు పుచ్చుకొన్నవారును భార్యాభర్తలను పోగొట్టుకొన్నవారునైయుండిరి. అచటనున్నవారిలో వివాహితు లొకభాగము, భార్యగతించినవారు రెండుభాగములు, అవివాహితులు మూడుభాగములు, విడాకులపుచ్చుకొన్నవారు 4.5 భాగములుగానుండిరి. స్త్రీలలోకూడ కొంచమెచ్చుతక్కువగా నీరీతిగానుండిరి. వివాహితులలో పిచ్చి తక్కువగా నుండుట కారణములు రెండివ్వబడినవి. మొదటిది వారికి మానసికారోగ్యములేనపు డింటియందు శ్రద్ధగైకొనువారుందురు. సంసారములు లేనివారి కా సహాయములేదు. సంఘములోని పరిస్థితులకు, పరిసరములకు సరిపోవురీతి మెలగుట కలవాటుపడినవారే సాంసారికజీవితముల అంతరాయములేకుండ గడుపగలరు. వారొకవేళ వివాహమాడినను విడాకులు పుచ్చుకొని మనోబలిమిని గోల్పోవుదురు. ఇట్టివారే క్రమక్రమముగ ఉన్మాదవిద్యాలయముల నింపివేయు సూచనలు గలవట !

అందరూ బి. యే.లై చేసేదేమిటి ?

“తరుణప్రాయం; రూపవతి; గౌరవమైన కుటుంబం; ఉన్నతవిద్యలను నేర్చెను. బి. ఏ., పరీక్షయందు గత సంవత్సరమే కృతకృత్యురాలైనది. ఇట్టి యువతికి తగినవరుడు కావలెను ....”

ఈరోజుల్లో ఏవార్తాపత్రిక చేతపుచ్చుకున్నా ఇలాంటి ప్రకటన ఏదోకంటికి కనుపించుతూనేవుంటుంది. ఇలాంటి ప్రకటన మొట్టమొదట చదవంగానే నవ్వు పట్టలేకపోతిని. ఎందుచేతంటే కళాశాలలో పట్టపరీక్ష యివ్వటం వివాహానికి అర్హతకలుగజేస్తుంది అనేభావం బాగా విచిత్రంగా తోచింది. కాని ఉత్తరక్షణాన్నే, ఆప్రకటనలోవున్న విషయం అంత పరిహసించతగింది కాదని నాకు తట్టింది. “భారతస్త్రీల విద్యాభ్యుదయాలకు” సంబంధించిన ప్రధానసమస్య అలాంటి ప్రకటనలలో ఇమిడివున్నదని నాకు తెలియవచ్చింది. మెట్రిక్యులేషనో లేక స్కూల్ ఫైనలుపరీక్ష యివ్వటంతోటే బాలికలు, తరువాత తాము ఏమిచదివితే ఏమి ప్రయోజనముంటుందో, తమజీవితానికి ఎలాంటివిద్య అవసరమో అనే జిజ్ఞాస ఏమాత్రమూలేకుండానే ఎకాయెకిని కళాశాలవిద్య చదువ మొదలెట్టుతారు. ఇప్పటికాలంలో విద్యనేర్చిన స్త్రీలంటే బి.ఏ. వరకో, ఎం.ఏ. వరకో చదివి ఒకపట్టం సంపాదించాలి. ఆ రెండు మూడేండ్లు ముగిసినతరువాత ఆకాస్తా సాంతంగా మరిచిపోయినప్పటికీ భౌతికశాస్త్రమో, రసాయనశాస్త్రమో, అర్థికశాస్త్రమో అభ్యసించాలి. చదువు ముగిసినతరువాత ఏదైనా వుద్యోగంచేతామని కళాశాలవిద్య చదివేవారు తక్కువ. కళాశాల వదలటంతోటే ఒకపురుషుణ్ణి కట్టుకొని, అంతటితో ఈ చదివిన శాస్త్రాలకంతా స్వస్తి చెప్పవలసివుంటుందని చాలామంది తెలిసేవుంటారు. హైస్కూలు చదువైన తరువాత వివాహమయ్యేంతవరకూ చేసేపని మరొకటిలేకనూ, కొంతవరకు జ్ఞానపిపాస తీర్చుకోటానికనిన్నీ ఈ కళాశాలవిద్య అభ్యసిస్తారు. బాలికల తలిదండ్రులైనా కళాశాలవిద్య చెప్పించటం వారికేదో వుద్యోగాలు లభించి, వారిని స్వతంత్రంగా జీవించేటట్టు చేయవలెనని కాదు; బి.ఏ. గాని యం.ఏ. గాని చదివితే వచ్చేభర్త గొప్ప చదువుగలవాడూ, పెద్దవుద్యోగంలో వుండేవాడూ, డబ్బుహోదావుండేవాడూ లభిస్తాడనే తలంపుచేతనే.

అంతేకాని, వివాహమైన తరువాత గృహస్థాశ్రమనిర్వహణానికి కళాశాలపరీక్షలు సహాయకారు లెంతవరకు అనే విమర్శలేదు. భారతదేశంలో అనేకంగా స్త్రీలు పతివ్రతధర్మాన్ని నిర్వర్తించటానికీ, సంతానాన్నికని చక్కగా పోషించటానికీ ముఖ్యంగా నేర్చివుండకతప్పదు. అటువంటి నిత్యకర్మానుష్ఠానానికి ఎచ్చటనూ అందుబాటులోలేని ఈ కళాశాలచదువంతా నిరర్థకమే కదా! వివాహానంతరం భార్యలుగానూ, తల్లులుగానూ అర్హతేములుగావుండాలి అని ప్రయత్నించినప్పటికీ, గృహస్థధర్మంవల్లా, బిడ్డలవల్లా, కలిగే ఆనందం, సంతృప్తి ఇలాంటివాటికి అంతకుముందే తిలోదకా లిచ్చివుంటారు. 'ఉమ' ఆ.ప.

గులకరాళ్ల మాహాత్మ్యము—సంతానఫలము

మానవస్వభావము ప్రపంచమందంతట నొకేరీతిగ నుండుటచే, నాగరికులుగాని యనాగరికులుగాని కొన్నిటియందు మూఢవిశ్వాసము గల్గియుందురు. అవి కొన్నిచోట్ల ఫలించుటయు గలదు. దీనికి కారణము, వారి విశ్వాసమేగాని వారు నమ్ము విషయముగాదని విజ్ఞానులు గ్రహింపదగును. ఈ మూఢనమ్మకములు—సంతానవిషయమున—వివిధరీతులుగ నుండును. దినదినము కనులార జూచుచుందు మన కది క్రొత్తగాదు. కాని వీనినెల్ల మూఢవిశ్వాసములని గర్హించుచున్న పాశ్చాత్యులే వానినినమ్మటో మాత్రము మనకిది విచిత్రముగ గన్పడకపోదు. అందులకొక చిన్న ఉదాహరణము.

అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములందలి అంటేరియోజిల్లా ఉత్తరభాగమున ప్రపంచమం దిదివఱకే ప్రసిద్ధికెక్కియున్న 'డయొనీ' శిశుపంచకము జనించిన ప్రాంతములందొక విధమగు గులకరాళ్లుగలవు. ఈ శిశుపంచకమింకకాన్పున కేగల్గి యిపుడారోగ్యముగ జీవించుచున్నారు. అందరు బాలికలే. వారిని సినిమాదీయుటకై కూడ ప్రయత్నించుచున్నారు. వీరైదుగురొకేమారు జన్మించిన ప్రదేశమున కొకవిధమగు మాహాత్మ్యమును పాశ్చాత్యులు గల్పించుచున్నారు. అందుచే ఆప్రదేశమునగల గులకరాళ్లు వివిధప్రాంతములకు సంతానము గలుగునను నమ్మకముచే కొనిపోబడుచున్నవి. అట్లు కొనిపోయిన కొందరికి సంతానముగూడ గల్గినదట! ఆరాళ్లకొరకై యిపుడు ఇంగ్లండునుండికూడ ఆర్డర్లు వచ్చుచున్నవట. ఒక్కొక్కరాతి నిపుడొక డాలరు కమ్ముచున్నారు. ఇంకను ధర యెక్కువజేయ దలంచియున్నారట! ఉపయోగమున్నను లేకున్నను పిచ్చినమ్మకములకు లోనగు మనుష్యులుండగా వారిని దోపుతీయుట కెంతమంది మహాత్ములు కాచుకొనియుండరు?

అధ్యక్షునిపైన అర్ధాంగి అధికారము

ఇటీవల అమెరికా అధ్యక్షుడైన రూజువెల్టు సతిగారు కొంతమంది యువతులను తమయింటి కాహ్వానించిరి. వారు వచ్చినపుడు రూజువెల్టుగారే వారి కాతిథ్యమిచ్చిరి. అపుడాయన సతి కుమార్తె జన్మదినోత్సవము జరుపుటకు న్యూయార్కు వెళ్లియుండెను. వచ్చినవారు అధ్యక్షులఆదరణకు అతిథిసత్కారముల కచ్చెరువందుచుండగా వారిట్లనిరి "ఆమె అర్ధరాత్రి కిల్లుజేరుకొనును, అంతవఱకు మీకతిథిసత్కారములు చేయుట నావిధి. మిమ్ము సత్కరించమని ఆమె నాకొకచీటి వ్రాసిపోయినది. నాభార్యమాట నేను వినవలయునని మీరెఱిగియేయుందురు!"

గ్రంథపరిచయము

సీతాకళ్యాణము — స్నేహలతాకవితా సంఘపుష్పము 50వదిగా, తత్సంఘాధ్యక్షులగు శ్రీ వాజపేయయాజుల రామసుబ్బారావు వేంకటనారాయణ సోదరకవులచే రచింపబడినది.

ఇయ్యది మూడాశ్వాసముల ప్రబంధము. కవిత్వపు పోకడ, రచనావిధానము, శైలినడక, వర్ణనావైశద్యమును యిది పూర్వప్రబంధముల ననుసరించున్నను యిందు నూతనవిషయములు గమనింపదగినవి గలవు. సాధారణముగా పూర్వప్రబంధములందు శృంగారమే ముఖ్యముగాఁగొని యసభ్యవర్ణలను జేయుచు, చర్వితచర్వణముగా వ్రాయుచుందురు. కాని యిది 'కళ్యాణ'మైనను అసభ్యశృంగారమునకు చోటివ్వలేదు. వర్ణనలు కూడ చాల సభ్యముగనున్నవి. ప్రబంధములనుండి పదభ్రోసిను పోవక పట్టుకొని యూగులాడుచుండు పుష్పలావిక, నాయకీనాయకులవిరహ వర్ణనలిందు గానరావు. రామలక్ష్మణులు విశ్వామిత్రుని వెంటబోవునపుడు పురస్త్రీలు, ఇతర ప్రబంధములందువలె గుడ్డలూడిపోవుచుండగా విచిత్రములైన యవస్థలబడుచు వచ్చి చూడక సాధారణముగనే చూచిరి.

ఇవి లేనందున దీనికి ప్రబంధలక్షణలోపము గల్గినదనజెల్లదు. శబ్ద అర్థాలంకారములతో గూడిన పద్యములు పెక్కుగలవు. అన్నిటికంటె చదువరుల నాకర్షించు భారతదేశవర్ణన పద్యము లారంభముననే గలవు. ఇది ప్రబంధరచనలో నూతనమయ్యు రమణీయముగనున్నది. కొన్నిచోట్ల మూలానుసరణముగు రచన గలదు. కాని ప్రబంధఫక్కి ననుసరించి గ్రంథము పెంచబడినది. వీరికవిత కుంటువడక చక్కగ సాగిపోవుచున్నది. శైలి మృదుమధురమై మనోహరముగ ద్రాక్షాపాకమున బడినది. ఈసోదరకవు లిరువురును విద్యావ్యాప్తికై కృషిచేయువారు, చేయించువారు. అందులకు వారిశిష్యుల గ్రంథములే నిదర్శనములు.

ఇట్టి సదుద్దేశ్యములతో, చక్కని కవిత్వముతో నొప్పు వీరు దేశాభ్యుదయమున కనుకూలించు రచనల గావించి ఆంధ్రమాత నలరింతురుగాక. పైగ్రంథము వెల రు. 1-0.0. వలయువారు, కొల్లాపురము, మొరవకొండ పోస్టు, కర్నూలుజిల్లా అని వ్రాసిన బడయగలరు.

చైనాజాతీయోద్యమము. మొదటి, రెండవ, భాగములు. — ఆంధ్రపాఠకలోకమునకు చిరపరిచితులగు శ్రీ అయ్యదేవర కాశేశ్వరరావుగారు రచించిరి. వివిధవిషయములలో ప్రత్యేక కృషిచేసి దేశచరిత్రలను, విజ్ఞానవిషయములను ఆంధ్రలోకమునకు పరిచయము గావించవలసిన యావశ్యకత యింకను తీరలేదు. ఇటువంటిగ్రంథములా కొరతను దీర్పగలవు. చైనాదేశము భారతదేశమునకు ప్రక్కనగలదే. భారతదేశమువలెనే స్వాతంత్ర్యసంపాదనకై నిరంతరము బాధపడుచుండునదే. నిజమునకు చైనా భారతదేశముకంటె నికృష్టకష్టములందున్నదనియే జెప్పదగును. పాశ్చాత్యులయొత్తిడి, జపానుదౌర్జన్యము, పైపెచ్చుగ అంతఃకలహములు—వీనిచే చైనాయభివృద్ధికట్టువడినది. ఈ కష్టముల నతిక్రమించి స్వాతంత్ర్యము సంపాదింప చైనాపడుచుండు కష్టము లీ గ్రంథములందు చక్కగ వర్ణింపబడినవి. ప్రతివారును చదువదగియున్నవి. ఈ పుస్తకములు జాతీయగ్రంథమాల 6, 7 కుసుమములుగా వెలువడినవి. ప్రతిభాగము వెల రు. 1-0-0 వలయువారు మేనేజరు, భారతనికేతనము, కాకినాడ అని వ్రాయుగలరు.

రాధామాధవము — పూర్వకవులచే రచింపబడిన యపూర్వరచన లెన్నియో కాలగర్భమున దాగియున్నవి. అట్టి అమూల్యప్రబంధరాజములలో నొక్కటియగు రాధామాధవ మింతవఱకు చక్కని ప్రచురణ బొందక

యుండెను. నేడా కొరత శ్రీ కపిలేశ్వరపు జమీందారులగు శ్రీ బులుసు బుచ్చిసర్వారాయులగారిచే తీర్పబడెను. దీని కాంధ్ర లోక మెంతయు కృతజ్ఞత జూపదగియున్నది.

రాధామాధవమును గుఱించికాని దాని రచించిన చింతలపూడి యెల్లనార్యుని గుఱించికాని ఆంధ్ర లోక మెఱుంగనిది గాదు. ఈకవి 'రాధమాధవ మచ్యుతాంకితము గాఁ బ్రౌఢప్రక్రియం జెప్పి, తన్మాధుర్యంబునఁ గృష్ణరాయవిభుఁ గర్ణాటేశు మెప్పించి, నానాధాత్రి ప్రతిమానసత్కవులలోనన్ భూషణశ్రేణితో రాధామాధవ నామమందిన జగత్ప్రఖ్యాతి'చారిత్రుడు. 'సరసులు చిత్తగింపుడని చాటను మామకవాణి సన్మనోహర యగునేని వారిహృదయంబుల కింపొనరింపక యున్నె' యని ప్రతినబూనిన యీతని కవితామాధుర్యమును జుఱ్ఱుటకీ నూతనప్రకటన ముత్సాహము గల్గించునని నమ్ముచున్నాము. విమర్శాదర్శక శ్రీ నడకుదుటి వీరరాజ ప్రణీతమై రసవంతమైన 48 పుటల మునిపలుకుగలదు. మంచి క్యాలికో బైండు, వెల 1-8-0. ప్రతులు ప్రకటనకర్తగారివద్ద దొరుకును.

రాజధర్మప్రకాశిక నైజాము సంస్థానమున జేరిన అమ్మపాలెం జమీందారులగు శ్రీ కాళ్లూరు జోగారాయ దీక్షితులుగారు సంస్కృతభాషయందు రచించిరి. దానికి తెనుగు తాత్పర్యము జేర్చి కాళ్లూరు రామకృష్ణరావుగారు ముద్రింపించిరి. ఈగ్రంథమును ప్రాచీన హైందవ నీతిధర్మశాస్త్రములోనుండెడు పద్ధతుల ననుసరించియు, ప్రస్తుత రాజకీయ హిందూ లా పరిస్థితుల బాగుగ విమర్శించియు నొక రాజ్యాంగ విధానమును సూచించుటకు రచించినట్లు గన్పడుచున్నది. ఇందు ప్రజోపయోగమగు కొన్ని నూతన పద్ధతుల నమలునందుంచుటకు సూచింపబడినది. వెల రు 2-0-0. వలయువారు కొండపల్లి గోపాలరావు దేశముఖ్, అని శెట్టిపల్లి, భద్రాచలంరోడ్డు రైల్వే స్టేషన్, ఎన్.ఎస్.ఆర్. అని వ్రాయవలయును.

అరవిందదర్శనము అరవింద దర్శనమున ఆ మహనీయుని దర్శించి నప్పటి సమాచారము లేమోయని కొంత మంది తలంపవచ్చును గాని ఈగ్రంథమందలి విషయము వేరు. ప్రతివారికిని 'ఈప్రపంచమేమి? అందు నేనెవరు? నాస్థితియేమి?' అను ప్రశ్న లుదయింపక పోవు. అనాదినుండియు వీనికి లెక్కకు మిక్కుటముగు సమాధానములు వచ్చుచున్నవి. వానినే దర్శనము లందురు. ఈప్రశ్నలకు శ్రీ అరవిందులవారి అనుభవపూర్వకమహాయోగ దార్శనికపద్ధతులు ఆంగ్లమునుండి యనువదింపబడినవి. అరవిందుల యోగస్వభావ మెఱుంగగోరు ప్రతివారును చదువదగినది. ఇది వేలూరి చంద్రశేఖరంగారిచే అనువదింపబడి- చతుర్వేదుల వేంకటకృష్ణయ్యగారిచే ప్రకటింపబడినది. 160 పుటలు. వెల ఒకరూరూపాయ. తపాలఖర్చు వేరు. ఆంధ్రపత్రికాలయమున దొరుకును.

అరవిందజీవితము ఆధ్యాత్మిక ప్రపంచమున దివ్యదీప్తులతో వెలుంగుచు, యోగతత్త్వపరిపూర్ణుడై ఆత్మానందోపలబ్ధికి త్రోవజూపుచున్న శ్రీ అరవిందయోగిని యెఱుంగనివారొక్క భారతదేశముననే గాక, నాగరిక ప్రపంచమునయెందును గానరారన్న వింతగాదు. అరవిందుని యోగాభ్యాసము, స్వదేశదీక్ష, స్వధర్మప్రచారము, పత్రికానిర్వహణము, నిర్బంధానుభవము, ఉద్యోగము, జ్ఞానోపార్జనము మొదలగు పెక్కువిషయములీ పుస్తకమునగలవు. ఇది ప్రతియాంధ్రుడును జదువవలసినగ్రంథము. అరవిందుల జీవితమును దెలుపు గ్రంథ మింతవఱకు యితర దేశభాషలందు నున్నట్లు గానరాదు. చక్కని అచ్చు. వెల ఒకరూపాయ. పోస్టేజి వేరు. దీనిని తు. కోదండరామయ్యగారు ప్రకటించిరి. ఆంధ్రపత్రికా కార్యాలయమున దొరుకును.

ఆంధ్రవాచస్పత్యము శ్రీ కొట్ర శ్యామలశాస్త్రిగారిచే (కరప) ప్రకటింపబడుచున్న ఆంధ్రవాచస్పత్యము 10, 11 వ భాగములు అందుకొనుటకు సంతసించుచున్నాము. 10 వ భాగమున (896 మొదలు 1000 పుటలవఱకు) 'కుశీలము' మొదలు 'క్షేత్రజ' వఱకును, 11 వ భాగము (1001 మొదలు 1096 పుటలవఱకు) 'క్షేత్రజుడు' మొదలుకొని 'గుఱుతులు' వఱకుగల పదములుగలవు. ప్రతి భాగము వెల 1-0-0.

పత్రికాపరిచయము

ప్రజావాణి

ప్రతిమంగళవారము శ్రీకాళహస్తినుండి వెలువడు జాతీయపత్రిక. సంపాదకులు శ్రీయుత పుల్లెల శ్యామసుందరరావుగారు. నిర్భయముగా, సత్యమును నిర్వహించుట వీరి యాదర్శము. మతముపేరిట జరుగు దురాచారములను, సంఘమునందలి యవకతవకలను, రాజకీయరంగమందలి యొడుదుడుకులను, నాయకుల తప్పత్రోవలను, ప్రభుత్వపు ఖరిని నిష్పక్షపాతబుద్ధితో విమర్శించుచు, ప్రజలకు సత్యమును దెల్పి వారిని వారి విధుల తెలియ మేల్కొల్పు పత్రికలే ఆంధ్రదేశమునకు గావలసియున్నవి. ఈ యాశయముల నెరవేర్చి యీ పత్రిక వృద్ధిలోనికి వచ్చునని నమ్మెదము. సంవత్సరము చందా రు. 2–8–0. విడిప్రతి 0–0–6.

కళ

శ్రీయుత మొక్కపాటి నరసింహశాస్త్రిులగారి సంపాదకీయమున పిఠాపురమునుండి వెలువడిన [illegible] మాసపు 'కళ' సంచిక చేరినది. ఈ మాసపత్రిక ప్రతిమాసము 15వ తేది వెలువడును. సంవత్సర చందా రు. 1–8–0. విడిప్రతి 0-2-0. ఈ సంచికయందు చింతాదీక్షితు లాదిగా వ్యాసకర్తలవ్యాసములు చక్కగ నున్నవి. 'విజయగీతి' ఆంధ్రమాతస్వేచ్ఛ కుద్బోధించుచున్నది. ఈపత్రిక ఆంధ్రలోకముచే తగిన గౌరవమును త్వరలో పొందుగాకయని గోరుచున్నాము.

ప్రతిభ

నవ్యసాహిత్య పరిషత్పత్రిక పక్షమున వెలువడు త్రైమాసిక మాసపత్రిక. శ్రీయుత తెలికిచెర్ల వెంకటరత్నంగారి సంపాదకత్వమున రాజమండ్రినుండి వెలువడుచున్నది. నవ్యసాహిత్యపరిషత్తుయొక్క ఆశయము లివి:—"నవ్యసాహిత్య రచనచేయుడము, నవ్యసాహిత్య మీదేశములో యేవిధముగా ఉత్పత్తి అవుతున్నదో పరిశీలించి అందులోని బాగోగులు విమర్శించడము, నవ్యవాఙ్మయముగురించి ఉన్న అపోహాలు తొలగించుటకూ, నవ్యసాహిత్యవ్యాపనముకోసమూ ప్రచారముచేయడము, వచనవాఙ్మయమూ, సాధ్యమైనంతవఱకును పద్య వాఙ్మయమున్ను, ప్రజలకు సుపరిచితమైన వ్యావహారికభాషలో నిర్మించి అందుమూలముగా ప్రజలలో విజ్ఞానము వ్యాపింపజేయుడమూ." ఈ ఆశయములెంతయు గమనింపదగినవి. ఇవి నెరవేరుగాకయని కోరుచున్నాము. ఈ సంచికయందుగల వ్యాసములన్నియు పైయాశయములకు నిదర్శనములుగానున్నవి. ఆంధ్ర భాషాప్రతిభను ఈ 'ప్రతిభ' వెల్లడించునని యాశింతుము. సంవత్సర చందా రు 2. విడిప్రతి 8 అణాలు.

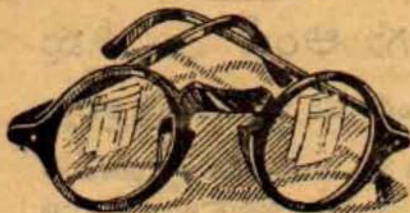
గమనింపు

రాబోవు అక్టోబరు మాసారంభమున యథాప్రకారము గృహలక్ష్మి దసరా సంచిక వెలువడును. దానిలో స్త్రీలచే మాత్రము రచియింపబడు వివిధవిషయములకు సంబంధించిన చక్కని పద్యగద్య వ్యాసములు ప్రకటింపబడును. దీని కాంధ్ర. విద్వత్సోదరీమణుల సాహాయ్య మత్యంతావశ్యకము. కావున సోదరీమణులెల్ల తమ పద్య గద్య వ్యాసములను సాధ్యమైనంత త్వరగా బంపి దసరా గృహలక్ష్మి సర్వాంగసుందరిగా వెలువడునట్లు తోడ్పడుదురని మనవి. రచయితలు తమ ఛాయాచిత్రములను గూడ పంప ప్రార్థన.

సంపాదకుడు.

సులోచనములు

ఘట్టితనమునకును
సౌందర్యమునకును
సుప్రసిద్ధమైన చోటు

26 సంవత్సరములుగా పేర్గొని మహారాజులు, న్యాయాధిపతులు, డాక్టర్లు, జమీందార్లు వీర్లచే కొనియాడబడిన నమ్మకమైన స్థలము.

RADHA BROS.,
OPHTHALMIC OPTICIANS,
174, BROADWAY, MADRAS.

మీ రెండు చర్మములను గురించి శ్రద్ధ వహించుము

ముడుతలకు గీరలకు కారణము క్రిందిచర్మమున గలదు. అచటగల తైలగ్రంథు లెండిపోయి క్రింది చర్మము క్రుంగి గీరలు ముడుతలు మొదలగునవి యేర్పడును. ఎండకెండి ధూళితో నిండి గఱుకైనది పై చర్మము. కావుననే రెండు చర్మములను గూర్చి ప్రత్యేక శ్రద్ధ దీసికొను టెందులకో తెలియగలవు.

గీరలును మచ్చలను ముడుతలనుమాపును:
ప్రతిరాత్రి పాండ్స్ కోల్డుక్రీమ్ పూసిన క్రింది చర్మమును బాగుగాజేసి నూతన శోభవచ్చును.

గఱుకు చర్మము కూడ మాయును:
ప్రతిరాత్రి పాండ్సు కోల్డుక్రీమ్ పాండ్సు వానిషింగ్ క్రీమ్‌తో కూడ పూసిన — ముఖమునకు మెడకు చేతులకు కూడ పూయుము — ఉదయమున చర్మము నూతనమై మృదువుగనుండును.

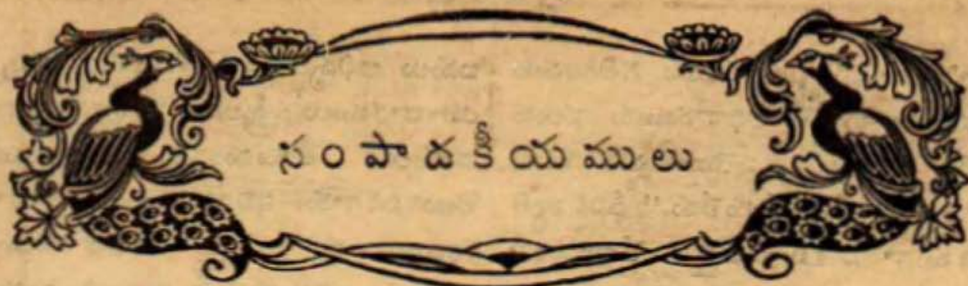
ఉచితము : దీనిని నేడే పంపి పాండ్సు రెండు క్రీములట్యూబులను పాండ్సు ఫేసుపౌడరు మాదిరులను ఉచితముగా బడయుడు. (చెక్ చేయుడు) నేచురల్.........రోజ్ క్రీమ్.........బ్రునెట్.......
డాడ్జి అండ్ సెయ్‌మర్ లిమిటెడ్,
3, వికెట్ రోడ్డు, బొంబాయి.
పేరు..................................
చిరునామా..........................No. GL. 4.

తులసి, బిల్వ, వేప

ఇవి తులసి, బిల్వ, వేప అను జాతీయమూలికలను గూర్చి శాస్త్రవిషయక పరిశ్రమచేసి వ్రాయబడిన ఉత్తమ గ్రంథరాజములు. ఈ మూలికల ఓషధిగుణము, వైద్యప్రయోగములు, శాస్త్రచర్చ, పురాణవివరము సరళశైలిలో వివరింపబడినవి. వైద్యులకు, భక్తులకు మిక్కిలి ఉపయోగకరమైన గ్రంథములు. క్రౌను సైజాన మంచి ఫెదరువైటు కాగితముమీద ముద్రింపబడి గృహలక్ష్మి గ్రంథమాలలో ప్రథమ ద్వితీయ తృతీయ కుసుమములుగా ప్రచురింపబడినవి.

గ్రంథకర్త : కే. యస్. కేసరి ప్రతి 1-కి 0-8-0

గృహలక్ష్మి కార్యాలయము
పోస్టుబాక్సు నెం. 752, ఎగ్మూరు, మద్రాసు.

సంపాదకీయములు

శ్రీమతి గోగినేని భారతీదేవిగారు—

జిల్లాబోర్డు సభ్యత్వము:

జాతీయసభ శాసనసభాప్రవేశ ముచిత మని యెపుడు తీర్మానించెనో, యపుడే స్థానికసంస్థలప్రవేశము గూడ స్థిరమయ్యెను. వానియం దధికారమెల్ల కాంగ్రెసువారికే యుండవలయుననెడి యుద్దేశ్యముతో ప్రముఖులు స్థానికసంస్థల యెన్నికలకు కాంగ్రెసువారినే నిలువబెట్టిరి. వా రన్నిచోట్ల జయశీలురగుదురను నమ్మకముతో నింతవఱకు కాంగ్రెసన్న గిట్టని వారుగూడ స్వార్థపరాశయములతో, కార్యసాధనోపాయమునకై కాంగ్రెసు ముద్రమాత్రము వైచికొని స్థానికసంస్థలందు ప్రవేశించిరి. దీనికితోడు కాంగ్రెసు స్థానికసంస్థలందు గావింపవలసిన కార్యక్రమమును గూర్చి యెట్టిప్రకటన చేయలేదు. అందుచే స్థానికసంస్థల యవస్థ ముందెట్టి పరిస్థితులందుండెనో నేడు గూడ నంతియయని చెప్పవచ్చును. ఇది శ్రీమతి గోగినేని భారతీదేవిగారు జిల్లాబోర్డు, ఎడ్యుకేషనల్‌బోర్డు సభ్యత్వమునకు రాజీనామానిచ్చిన విషయమందు స్పష్టమగుచున్నది.

శ్రీమతి భారతీదేవిగారు రాజీనామా నిచ్చుటకు రెండుప్రబలకారణము లున్నవన వచ్చును. మొటిది సర్ రెడ్డినాయుడు, రాఘవేంద్రరావుగార్ల నభినందించుచు ఒంగోలు జిల్లాబోర్డుసభలో తీర్మానములు గావించిరి. అవి కూడదని భారతీదేవిగారి వాదన. క్రాంగెసు స్థానికసంస్థలందు చేయవలసిన కార్యక్రమ మిదివఱకు ప్రకటింపబడకపోవుటచే నిది యిట్లగుట విచిత్రముగాదు. అదియునుగాక వారికి వ్యక్తిపరముగా, గల్గిన గౌరవమును అభినందించుట తప్పుగాదని మరికొంద రందురు. కాని శ్రీమతి కమలానెహ్రూగారిమృతికి సంతాపమును దెలుపు తీర్మానము ప్రవేశపెట్టనివ్వని కాంగ్రెసువాదులగు బోర్డుఅధ్యక్షులే యున్నారని భారతీదేవిగా రనుచున్నారు. వారికి రెండవ విషయముకంటె మొదటివిషయము ముఖ్యముగ గనపడుటకు హేతువేమియో? ఈవిషయమున తమతోడి సోదరికి దోచి నంతమాత్రము యుక్తాయుక్తము లితరుల మనముల కెక్కకుండుట చింత్యనీయము.

ఇక రెండవది. "గత 16 సంవత్సరములలో స్వార్థపరు లనుసరించినపద్ధతులనే ఇప్పటి స్థానికసంస్థలందున్న వా రనుసరించుచున్నారు. తమ బంధుమిత్రుల కుద్యోగములను సమకూర్చుటకు అధ్యక్షు లెక్కువ కృషి సల్పుచున్నారు. కాని గ్రామములోని ప్రజల కెక్కువలాభమును గల్గించుటకును

వారికి జాతీయాభిమానమును గలిగించుటకును జిల్లాబోర్డుల అధికారమును పలుకుబడిని వసతుల నుపయోగించుకొనుటకు తగినప్రయత్నము చేయలేదు." దీనికి వ్యతిరేకముగా నింకమీదటనైన చేయుదురని యాశ పెట్టుకొనుటకూడ నిరుపయోగమే. అట్టి పరిస్థితులలో తమ ధర్మమును, కాంగ్రెసు ఆశయములను గుర్తెఱిగి, వానిని అమలులో పెట్టుటకు వెనుదీయువారి మధ్యలో, ప్రజాహృదయమును తమ విధులను దెలిసిన యంతరాత్మగలవారుండ వలసిన యావశ్యకత యెంతేని గలదు. వారితోగూడి పనిజేయుచు, మేలుకీళ్లను గుర్తింపజేయుచున్న బాగుపడుటకు అవకాశ ముండునుగాని యెవరికివారైతే యుపయోగముండదనియే మా యభిప్రాయము. శ్రీమతి భారతీదేవిగారు రాజీనామా నిచ్చుటకుజూపిన కారణములు సహేతుకముగనున్నను, సభ్యత్వమునువీడక జాతీయసభాశయముల నెరవేర్ప పాటుబడిన బాగుండునేమో?

భారత దేశ స్త్రీల బానిసత్వము

భారతీయులందరు దాస్యమునబడి క్రుంగుచుండు వారైయుండ భారతస్త్రీలుమాత్రము బానిసలనుటలో నర్థము లేకపోలేదు. మన దేశమున పురుషులను దాసులను జేయు నిగళబంధనములు వేరు; స్త్రీలను బానిసలగా జేయు నిర్బంధములు వేరు. పూర్వమునుండీ వచ్చుచు కాలదేశపాత్రలబట్టి మారక సంఘమున కుపకారమునకు బదులు అభివృద్ధి కాటంకములైన కొన్ని యాచారములు స్త్రీలను సంపూర్ణముగా దాసులను జేయుచుండుట సహృదయులెఱుగనిదిగాదు. ఇవి పురుషులకట్టి బాధాకరములుగావు, అభివృద్ధి కంతరాయము గల్గింపవు. ఈవిషయముపై నుపన్యసించుచు కలకత్తా రోటరీక్లబ్బునందు శ్రీమతి నీలిమాదేవిగారిట్లు బలికిరి. "విద్యాభివృద్ధి స్త్రీలోకమున సర్వసామాన్యముగా వ్యాప్తినొందుటలేదు. ప్రజాసామాన్యమం దింకను స్త్రీలు వృద్ధిలోనికి రాదగిన ప్రయోజకురాండ్రనెడి భావ ముదయింపలేదు. ఆడదైపుట్టుటకంటె అడవిలో మ్రానైపుట్టుటయే మేలనెడి విషాదభావమే స్త్రీలోకమును ఇంకను ఆవరించియున్నది. వారిది వ్యర్థజీవితమనియే తలంపబడుచున్నది. దానికి కారణమేమనగా వారికి కుటుంబములలోను సంఘములోను తగిన హక్కులును, గౌరవమర్యాదలును, అధికార స్వాతంత్ర్యములును లేకపోవుటయే. అందువల్ల ఇట్టి స్త్రీస్వాతంత్ర్య ప్రతిబంధకములను తొలగించునిమిత్తమై అనేక సంఘములును సభలును ఏర్పడి నారీలోకమునకొక నూతన ప్రబోధమును యిటీవల కొలది సంవత్సరములనుండియు సాగించుచున్నవి. స్త్రీలలో విద్యాభివృద్ధి గలిగినకొలదియు వారికి సంఘములో నేర్పడియున్న న్యూనత మరింత తలవంపులగుచున్నది. వారి దాస్యము వారి బానిసత్వము మరింత కనులకు కట్టినట్లు గనపడుచున్నది."

స్త్రీలు విద్యావతులైన గావచ్చును. పుట్టినవాటి దాస్యవాతావరణమున జెరిగిన వారైనందున వారికా వాసన గిట్టువదు, సదా నిమనకుంటుటకు సంఘము తగినరీతి శ్రద్ధవహించుచునేయుండును. దానినితిరస్కరించువారైనచో వారు సంఘములో మరింత నీచముగ నెన్నబడుదురు. సంఘము చెడిపోయినదందురు. విద్య విపరీతములుగూర్చునందురు. కాని వారికి విద్యతోటి తగిన గౌరవము యితరహక్కు లిచ్చినయెడల సంఘమెంత బాగుపడునో సనాతనాశయులు గమనింపగలరు. అంతియగాక విద్యయొక్కటియే స్త్రీల పురోవృద్ధికి దీసికొనరాజాలదు. సంఘములో వారియభివృద్ధి కాటంకములైయున్న యితరనిబంధనలు కూడ నడులాడవలయును. సనాతనులు సంఘమున పురుషులు మాత్రము కాదనీ స్త్రీలుకూడ గలరని యెప్పుడు జ్ఞాపకముంచుకున్న ఉత్తమము.

స్త్రీలోకము నుద్ధరింప బద్ధకంకణులైన సోదరీమణులుకూడ, ఉద్ధరింపబడ వలసిన వారు విద్యావంతులు మాత్రమేగారనీ, విద్యావిహీనులైన జనబాహుళ్యమని యెఱుగవలయును. ఇపుడున్న మహిళాసంఘోద్యమములన్నియు, సీలిమా దేవిగారు నుడివినట్లు "విద్యాధికురాండ్రగు స్త్రీలకుమాత్రమే. సామాన్యజన సంఘమందున్న స్త్రీలందరును యథాస్థితిలోనేయున్నారు. వారాత్మార్పణచేసిన బానిసలవలెనేయున్నారు. తాము కష్టములనుభవించుటకే పుట్టితిమని భావించుచున్నారు. ఇట్టి సామాన్య స్త్రీలోకము వృద్ధినొందుట కేదైన యుపాయము గపడదుగాని విద్యాధికురాండ్రైన కొలది మంది స్త్రీలు మాత్రమె వృద్ధినొందుటకు మార్గముగలదు. కొంతమంది తాము దేశసేవచేయు ప్రముఖురాండ్రమనిపించుకొనుటకు పత్రికలలో నార్భాటముగా ప్రకటించుచున్నారు. కాని జనసామాన్యమున వారుద్ధరించినదేమియు లేదు." పురుషులదికూడ నిదే ధోరణే. ప్రకృతము తమ గృహములందుగల స్త్రీలను వోటర్లుగా చేర్పించుటకు వీరెట్లు పాటుపడుచున్నారో తెలిసికొన్న వారు స్త్రీలయభివృద్ధికై యెట్టుల పాటుబడుచున్నారో స్పష్టమగును.

ఇదంతయు చక్కబడవలయునన్న సీలిమాదేవిగారు, "సాంఘిక దాస్యమును తొలగించెడి శాసనములు అమలునకు రావలయును, పూర్వాచారపరాయణుల నిరంకుశప్రాబల్యము రూపుమాపవలెను. సనాతన మూఢాచారవిశ్వాసమును తుదముట్టించుటవలననే స్త్రీలోకము ముద్ధరింపబడగలదు. అన్యథా శరణం నాస్తి' అనుచున్నారు గాని శాసనముల మూలముననే యిదంతయు చక్కబడునాయను సందేహము కూడ గలుగుచున్నది. ఇతర మార్గము లుపయోగపడక పోయినపు డింతకంటె యుత్తమమార్గము మరొకటిలేదు. కావున సంస్కరణాభిమానులందరు తగిన శాసనములను దేశమునందు ప్రవేశపెట్టుటకు ప్రయత్నింతురుగాక.

హైదరాబాదు సినిమా అగ్నిప్రమాదము:

జూను పదునాలవ తేది రాత్రి హైదరాబాదు (దక్కన్) నగరమున సుల్తాను బజారులోని మోతీమహాల్ సినిమాభవనము అగ్నికాహుతియై యందు పదునలుగురు మరణించిరి. వారిలో స్త్రీలుమాత్రము పదునొకండుమంది. వారందరు ఉన్నతకుటుంబములకు జెందినవారు. వారి కుటుంబములకు సానుభూతి నందజేయుచున్నాము.

మనదేశమున నేడున్నత కుటుంబములందు సినిమాలకు విసువక వెళ్లు అలవాటు దినదినము బలపడుచున్నది. సినిమాలు నానాటి కభివృద్ధిజెందుచున్నవి. మానవుల మానసముల సన్మార్గములందు ప్రవేశపెట్టి దేశాభ్యుదయము ఆదర్శముగాగొని చూపంబడు చిత్రములు చాలతక్కువ. ఈసమాచారమాబాలగోపాలమెఱింగియు కేవలము వినోదార్థమై సినిమాలకు వెళ్లుచున్నారు. అనవసరముగా వ్యయమగు ధనము, కావలసి తెచ్చుకొను అనారోగ్యము మొదలగు చెడుగులను సినిమాలకు వెళ్లువారు గమనింపకుండుట శోచనీయమన్నచో సినిమాలకు బోకుండుట మాయుద్దేశమని గ్రహింపకూడదు. దేనికిగాని మితముండవలయును; మంచిచెడ్డలను గుర్తింపవలయును; ఆదాయవ్యయముల లెక్కింపవలయును; ఆరోగ్యమును గూర్చి శ్రద్ధవహింపవలయును. సినిమాలకు వెళ్లు వారందరచటి యేర్పాట్లు తృప్తికరముగ లేవనియు, సినిమాలకు నిరంతరము వెళ్లుటవలన నష్టమేననియు వచింపకుండ నుండజాలరు.

హైదరాబాదునందు జరిగిన ఘోరమరణములు విన్నతరువాత శ్రీమతి దుల్హన్ పాషా బేగముగారు చెప్పిన విషయములు సోదరీమణులు ఆలోచింతురుగాక! "ప్రాచి ప్రాచియే; ప్రతీచి ప్రతీచియే; ప్రాచ్యులు పాశ్చాత్యులనన్నిటియం దనుకరింపబూనుట వినాశహేతువే! ఈ దురంతమునందు గతించిన వారొకరైన పురుషులు లేరు. స్త్రీలే బలియైరి. వీరంద రున్నత కుటుంబములకు జెందినవారే. ఇది మనవారెట్లు పాశ్చాత్యానుకరణ శీలురై సినిమాలవెంట పరువులిడుచున్నారో స్పష్టపరచుచున్నది. నేను వారిజాతికి చేరినదానగాన, వారిని సినిమాలపిచ్చినివీడి తగినపాఠమును దీనితరువాతనైన నేర్చుకొనుటకు హితవొసంగుచున్నాను."

భారతమాత:

ఈ సంచికయందు ముద్రింపబడియున్న భారతమాత త్రివర్ణచిత్రమును శ్రీయుత సి. ఎన్. వెంకట్రావుగారు చిత్రించిరి. భారతమాత ధరించిన దుస్తులు, వస్తువులు దేశముయొక్క సహజపరిస్థితులను చక్కగ వ్యక్తపరచుచున్నవి. ఈ చిత్రమున భావ, రూప సౌందర్యములు గలవు. ఈ యాంధ్ర చిత్రకారుని ప్రతిభ వృద్ధియగుగాక.

EDITED, PRINTED AND PUBLISHED BY
DR. K. N. KESARI AT THE LODHRA PRESS, EGMORE, MADRAS.